

Απόδηξις Θεολογική.

PONTIFICIOS ESSE EIKONO-
Σταυρο- Σκελετολάτρας.

ERRORIBUS ET COR-

R U P T E L I S ROBERTI BELLAR-
MINI OPPOSITA, ET AD DISPUTAN-
DUM PROPOSITA.

Præside,

THEODORO
THUMMIO, S.S. THEO-
LOGIÆ DOCTORE, EJUSDEM
PROFESSORE, ET ECCLESIAE
Tubingensis Decano.

Respondente,

M. CHRISTOPHORO
ZELLERO.

In aula Theologorum Nova ad Maij.

T U B I N G Æ,

Apud EBERHARDVM WILDIVM,

ANNO M. DC. XXIII.

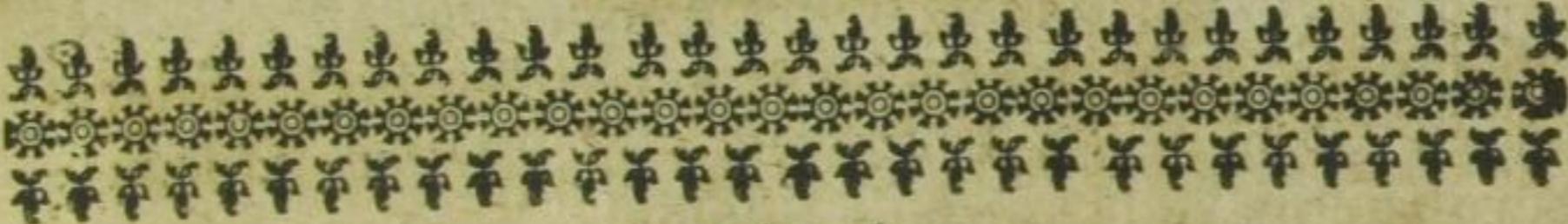
Theol. ev. pol.

242,50 ₦

Aus der
Schloßbibliothek zu Oels
1885

14670

Sächsische
Landesbibliothek
Dresden

Aπόδειξις

THEOLOGICA, IMA- GINES SANCTORUM NON ESSE RELIGIOSE COLENDAS.

ΠΡΟΟΓΜΙΟΝ.

Uod D. Basilius Epist. 51. agricolis evenire dicit, illos, quando incurvum tenellæ arboris ramum corrigere student, nimia attractione in alteram partem pccare: idem Calvinianis accidere οφθαλμοφανερῶς comperimus. Dum enim rasæ cohortis εἰδωλολατρείαν emendare sat agunt, Charybdin devitantes, ad Scyllæ scopulos allisi, omnem omnino (quatum in se est) εἰκονοποιίαν abrogant, & securibus, bipennibus, vectibus, malleis, alijsq; id genus instrumentis è Vulcani, non Mosis Academia de promptis, ex agro Christiano eliminant; & dum minimè id agere videntur, turpem ad εἰδωλολατρείαν recidivam patiuntur, in salutis negotio privatam opinionem, omni verbo destitutam, ceu idolum, eo statuentes loco, qui soli Deo & ipsius verbo fundamentali debetur. Nos ergo mediâ, ceu regiâ, incedentes via, & ita cum Tertull. de Carn. Chri. c. 6. vitantes Carbozariam, ne incidamus in Calvariam, vanam illam opinionem in Sculteto Iconoclaste & Cacodoxo solidè refutavimus: restat nunc, ut ad alterum cōversi extērnum, Pontificios, & eorum hyperaspistem Bellarminum Εἰκονοσταυρο-Σκελετολατρας aggrediamur, & gentilismū ipsorum meridianæ exponamus luci. Duo ergo tractabimus in

A 2

hac

hac & ad hanc; i. De Imaginibus, & 2. de Reliquijs. Considera-
bimus autem imagines 1. in genere. 2. in specie Bellarmi-
num de cruce dissertantem videbimus. Jehova Favonio
gratiæ adspiret, Amen.

Membrum primum de Imaginum cultu in genere.

Hic cum primis probè observandus est status con-
troversiæ, qui legitimè formari debet, ne ἀσχολη-
χαμεν, & cum larvis decertemus. Non autem
(κατὰ στοιχεῖα) 1. controvērtitur, an Imagines honestas, veras, utiles
facere & babere liceat; Id enim utrinque est in confessio, &
multis argumentis demonstravimus in Iconoclaſte. Nec
2. an aliquis sit Imaginum usus. Profitemur namq; ingenuè,
non parum eas conferre in docendo, in commone faciendo, in
confutando, in affectu testificando & movendo, in imitando; &
deniq; in exorando, vide Iconoclasten. Nec 3. an tolerande
sint in templis & basilicis, si absit opinio cultus, vel supersticio, vel
obſcœnitas, vel nimia eaq; onerosa copia. Unde apparet impu-
dens os Bellarmini (vel potius Johannis Cochæ, celeber-
rimi illius fycophantæ) qui 1. 2. de imag. c. 6. Μεγαλανδρού
noſtrum Lutherum violentam imaginum è templis exturbatio-
nem, ab Andrea Bodenstein Carolſtadio factam, probasse quidem
mentitur, reprobendisse autem auctorem, quia ut id faceret, non
à ſe potestatem & authoritatem flagitaverit, cum tamen Lu-
therus hinc inde in scriptis illud refutet, & peculiarem
contra εἰκόνων μάχης libellum de Cælest. proph. eōſcripſerit:
praxis item Ecclesiarum noſtrarū apertissimè reclamet. Nec
4. an sint honoranda imagines externa quadam honorificentia,
quomodo templo ac vasā seu utensilia ejus εὐχημένος baberiſeu tra-
ctariſolent. Nec 5. an ante Imagines Dei, Christi, crucis, &c.
adorare liceat, ſi citra omnem vel adorationis vel perverse opina-
tionis dementationem in ipſo orationis actu oculis obverſentur, h.
c. ſi quis ex aspectu crucis Christi in recordationem paſ-
fionis

ffonis & mortis ejus veniat, & memor beneficiorum ejus, pro ijsq; gratias aucturus Deo, tota mentis devotione non ad lignum, sed ad ipsum & solum Christum conversus, cuius beneficia per crucis aspectum ipsi revocantur in memoria, pro quodam zelo & grata mente & sine ulla superstitione, invocet, nemo pius facile reprehendet, neq; nunc de hisce est disputatio. Aliud n.est, & quidem longè aliud crucem adorare, aliud Christum corā cruce adorare: aliud adorare atrium, aliud adorare Deum in atrio suo sancto. Deum omnibus in locis jubet invocare Apostulus i. Tim. 2.8. & Salvator ipse Jo. 4. v. 21. Hinc Elisæus nō reprehendit Naamanū in fano Rémon (in quo illius etiam erat idolū) adoraturum verum Deum, sed in pace dimittit, 2. Reg. 5. v. 18. Hinc Paulus non dubitat adorare Deum in navi, cujus insignia erant, Castor & pollux, Act. 28. v. 11. Hæc verò res non caret magno periculo, imagini (ut quidem appareret) velle fieri supplicem, unde fieri potest, ut rude vulgus aut in opinione cultus delabatur, aut infirmi offendantur in fide. Quapropter hic potius quid deceat, & ad Ecclesiæ δινοδουλιαν faciat, quam quid liceat, spectandum est; Neq; enim ut olim ad templum, vel versus arcam, pie concipiebantur preces, ita hodie ad imagines Christi vel sanctorū idem fieri debet. Nam sicut tempora illa pueritiae præterierūt (quibus ipsis tamen nefas erat, non minus coram Araonis, quam coram Jeroboami vituis procumbere:) ita & mandatum, uti dictum, de adoratione certis locis alligandâ, ab ipso Christo est sublatum, Joh. 4.21. Sed 6. (Ἐπικῶς) quæritur: Vtrum imagines pictæ, fictæ, sculptæ fusæ, &c. Dei, Christi, crucis, sanctorū, in sensu χειρῶν & relativo (vel λατεῖαδιλεία ὑπερθελεία, vel modo imperficiore, cultu univoco, aut analogico sive per se, sive per accidens) ad prototypa religiosè venerandæ, adorandæ, salutandæ, amplexandas sint? Hic nos Negativam: adversarij vero papicolæ Affirmativam tuentur.

Pro nostra sententia astruenda hunc generalem pro-

A 3

poni-

ponimus syllogismum: **Quicunque cultus i-**
EST. ἀγραφ. 2. ἀντίγραφ. 3. ἀλογ. 4. HABET ADVER-
 SARIUM PRIMITIVAM ECCLESIAM. 5. A B I P-
 SISS SANIORIBUS NEGATUR ANTAGONISTIS.
ET 6. GENTILISMUM SAPIT, ILLE UTIQUE
 IURE MERITO AB ECCLESIA CHRISTIANA
 EXULARE DEBET. Atqui talis est ponti-
 ficiorum cultus imaginibus assignatus. Er-
 go. Propositio suâ luce radiat, nec ubiiore opus habet
 confirmatione: moroso autem disputatori probari nul-
 lo negotio poterit, sicut id, si quâ opus erit, demonstrabi-
 mus. Assumptio ut a struatur, singula syllogismi membra
 sigillatim sunt consideranda & exutienda.

I. PONTIFICIORUM CULTUS IMAGINUM EST ἀγραφ, IN
 SACRIS NON FUNDATUS; quæ n. nec αὐλαξεῖ seu in litera
 ibidē continentur, nec per bonā consequentiā legitimè inde
 deducuntur, illa cultus nomine venire nobis non pos-
 sunt, id quod patet i. ex dictis generalioribus: Es. c. 8. v.
 20. *Ad legem & ad testimonium, quod si non dixerint secundum*
verbum hoc, non erit eis matutinalux. Scripturæ sunt, que nos
 possunt σωσσειν ad salutem. 2. Tim. 3. v. 15. in quibus vitam ba-
 bemus eternam, Johan. 5. v. 39. 2. Specialioribus. Deut. 12. v.
 8. Non facietis singuli, quicquid rectum videtur in oculis vestris;
 v. 32. quicquid ego præcipio vobis, custodietis, ut faciatis: non ad-
 des ad illud, neq; detrubes. Es. 29. v. 13. Matth. 15. v. 9. μάλη,
 frustra colunt me docentes doctrinas, ἐντάλματα hominum, que
 verbotenus speciem quidem habent sapientie ἐν ἑθελοθροσκείᾳ.
Col. 2. v. 23. sed nemo de manibus nostris requisivit, Es. 1. v. 12.
3. EXEMPLIS: Saul i. Sam. 15. v. 9. 21. bona quidem in-
 tentione, ut vid. Domino Deo suo immolaret, contra pre-
 ceptum Domini oves & boves, ut & Regem Amelekita-
 rum radicitus extirpandorum & stirpitus eradicando-
 rum reservarāt, ijsq; pepercera. Num ob id cultum Deo
 prestitit gratum? minimè gentium, sed gravissimè repre-
 hen-

hensus est à Samuele, dicente: v.22. *Nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius, ut obediatur voci Domini?* MELIOR est enim OBEDIENTIA, quam vicime, & auscultare magis, quam offerre adipem arietum; v.23. quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ, nolle acquiescere; pro eo ergo, quod abieciſt iſermonem Domini, abieciſt te Dominus, ne sis Rex. Ita 1.Sam. 13. cum cessaſet Samuel venire in Galgala, ad offerendum holocausta, & hostes philistæ instarent, noluit Saul in consulto & non placato Iehova in re prælium, & propterea ipſe cōtra Dei institutionem manus operi admovit, holocaustaq; obtulit. Nec propterea necessitat̄ p̄tentiaſ ipſum Deo excusa vit, sed gravissimè increpatur v.13. *Stulte egisti, nec custodisti p̄cepta Domini Deitui, quæ mandavit tibi.* Quod si non feciſſes, jam nunc p̄parasset Dominus regnum tuum super Israēl in ſempiternum: sed nequaquam regnum tuum ultra conſurget. Sic Christus Jo.16. v.2. invehitur in eos, qui ἀποστυγάγως faciendo, & jugando Apostolos, videntur λατεῖαι προστέπειν τῷ Θεῷ. 4.RATIO-
N E. Qui vanacordis ſuī figmēta & cogitationes scripturæ ſacræ p̄fert, ille utiq; Deum non judicat ſapienſiſum, ſed contra primum Decalogi p̄ceptum peccat. Aut enim illum cultum Deus verbo & ſacris paginis maniſtare potuit, aut n. potuit: Si h o c , impotentię arguitur, quod ἀθεος: Si illud, aut voluit, aut noluit: Si noluit, invidia & malevolentia insimulatur, quod βλάσφημον. Si voluit, utique fecit, quod tamen (uti mox demonstrabitur) fa-
ctum non eſt, vel monſtrent locum, ſi viri ſunt.

Excipit Adrianus I. Pontifex Romanus in Epist. ad Augg. Constantinum & Irenen 1. *Abel ex primitijs oviſis ſuī propriā voluntate dona Domino Deo obtulit, de quo legimus: Reſpexit Dominus ad Abel & ad munera ejus.* Ref. rō dicere Adriani, nobis non eſt probare: nondum scripture dicto demonſtravit Pontifex, Abel id propriā voluntate feciſſe. Contrarium ex Heb. 11. v. 4. eruimus, ubi Abel per fidem (ſine qua

qua impossibile est placere Deo v. 6. Ex ea, quod non fit, peccatum est, Rom. 14. v. 23.) überiorem hostiam obtulisse dicitur Deo, quam Cain. Jam autem novissem debuit Adrianus, fidem, vi correlatorum, non esse nisi ex verbo, Rom. 10. v. 17. Quis ergo dubitet, sanctissimum patriarcham Adamum, speciali revelatione divinâ admonitum, filios de offerendis Deo victimis eruditissime, immo ipsum primum Pontificem extitisse, sicut id nervosè declaravit Franz. in Scho. Sacrif. Patriarch; vide prolixam argumentum hujus diductionem in explicat. terminorum & distinctionum, pag. 2. & seqq. 2. exigit: Noah post Cataclysmum altare propria voluntate Domino construxit, ex omnibus animalibus & volatilibus pura dona in altare attulit. Resp. rursus τὸ ἐν αἰχῇ λαυθάριον Adrianus. Probet prius, Noachum propriæ voluntatis instinctu altare Deo extruxisse, & non potius per successionem & prerogativam primogenitur & sacerdotalem tunicam à majoribus accepisse, praesertim cum præco justitiae indigitetur. 2. Pet. 2. v. 5. & gratum sacrificium obtulisse legatur, Gen. 8. v. 21. 3. Similiter, inquit Abramam propriâ voluntate aram extruxit in honorem & gloriæ Dei, quem admodum apparuerat. Resp. Est Elench. parium. 1. ob dispar subjectum. Abraham enim erat Prophetæ, saepius familiari Dei alloquio usus Gen. 20. v. 7. Prophetæ autem non raro extraordinariè agebant, quod in Elia apparet, qui contra præceptum Deuter. 12. v. 5. 6. 7. 8. in monte Carmelitico holocausta obtulit 1. Reg. 15. v. 32. 33. Adrianus autem non prophetici Dei Spiritus, sed Stygijs. Sycophant & instinctu imaginum culturam adornavit. 2. ob dissimile objectum. Non enim novum cultum instituit Abrahamus, sed tantum altare extruxit, ad quod tanquam in templodesticam Ecclesiolam in formaret de venturo Messia, & semine benedicto, sacerdotioque per manus à maioribus accepto functus est in omni loco, ad quæ venerat, quia tunc temporis nondum certo loco alligatus erat religiosus sacrificandi ritus. 4. Jacobetiam, pergit Adrianus, cum fugisset à facie

facie fratris sui, vidit per visum Angelos Dei per scalam ascen-
tes, & descendes, & Dominum in nixum scalæ ad se loquentem. Post-
quam autem surrexisset, ex sua voluntate lapidem, in quo ca-
put declinarat, sustulit: & ubi erexisset eum, infudissetque super eum
oleum, vocavit locum Betbel, dicens: Non est hic aliud, quam do-
mus Dei: Ob quam sanè causam non legimus illi iratum Deum: non
enim illi exprobravit, quod sua voluntate lapidem erexisset. Ref.
rursus ludic Adrianus Elencho parium ob fallaciam Fi-
nis. Non enim hoc fine extruxerat, & oleo perfuderat
Jacobus lapidem istum, ut vel ipsum, vel per hunc Deum univocè
vel analogicè adoraret venerareturque, sed tacitum ut esset memori-
ale miraculosæ apparitionis, & gratiosæ benedictionis
divinitus factæ: unde postea c. 35. Gen. v. i. jubetur ad eum lo-
cū redire, & altare Domino extruere. Tumulos autem in memoria
extruere, quod tunc temporis, sicut & adhuc hodie adiaphoro-
goverat; & præceptum divinum urgere, est προσκείμενον ἐν π-
νημένῳ statuere. Adrianus vero in tota hac Epistola, ut &
in integra pseudo-Synodo Nicæna non pro adiaphorico
imaginum usu, sed religiosa & necessaria earundem veneratione
depugnat. Et hæc de argumentis Adriani, ex quibus tan-
quam ex ungulis leonem, istam Synodum, quam tanto-
perè jactitant Pontificij, cognoscere licet. Firma ergo,
solida, & immota adhuc subsistit nostra propositio,
quod non omnis cultus, in nomine Dei, sine præcepto, pro jubitu &
rationis fragmento suscepimus, bonus & sanctus sit: οὐ περέδει σεῖς αι.

Assumptionem tuemur tantisper, usq; dum non ex
rationis lacunis, sed limpidis Israëlis fontibus monstrēt evidēs
& luculentum aliquod dictum, quod imagines humanae
arte extructas & effictas, religiosè venerandas esse suadeat. Mon-
strent nobis, si possunt, aliquod præceptum nulli hominum
detrectandum de religioso istarum statu, earum cultu:
Monstrent præmissionem divinitus imaginum cultoribus
factam: Monstrent elogia & encomia sacrarum paginarum,
quibus simulacrorum culturam commendant, nobisq;

B

incul-

inculcant: Monstrent contrà vituperia eorum, huic qui desunt officio, reverentiamq; religiosam hisce non tribuunt. Monstrent, siviri sunt, probatum probatè verèq; exemplum piorum virorum, qui coram imaginibus prostrati per ea vel Deum vel sanctos invocarint. Hic Rhodus: hic saltet Lojolita.

Ne autem nihil egisse videatur Bellarminus, quædam l. 2. de imag. c. 12. *Scripturæ dicta* proponit, quibus opinionem firmare nititur suam, eaq; in tres distribuit classes; nos κατὰ πόδα sequemur, & quantum profecerit, videbimus. Primò adducit testimonia ea, quæ expressè de imaginibus ageredit, nim. *Exod. c. 25. de Cherubim propitiatorij: Et Num. c. 21. de æneo serpente. Imagines namq; Cherubim necessariò adoratas esse ab ijs, qui arcam adorarint. Sic serpentem æneum non potuisse non honorari, cum in loco sublimi fuerit positus, & salutem miseriis in se aspicientibus attulerit.* Syllogismus potest esse talis: *Silicnit in V. T. venerari imagines Angelorum & Christi in forma serpentis, licebit & in N. T. adorare imagines sanctorum & Christi in forma hominis.* Ratio connexi, quia non potest dari causa disparitatis. Vel si Categoricum juxta Logicorum regulas urgeas: *Quod licuit in V. T. idem & in N. non est inconveniens. Sed imagines colere licuit in V. & I. ad Majorem, illam fallere fallacia consequens ob Elenchum parium.* Notum enim est, non eandem esse rationem V. & N. T. cùm in illo licuerit Deum placare sacrificijs, quod pariter in N. non licet: in illo cultus ad certum locum fuit alligatus, in hoc νβινις Deum licet in spiritu & veritate adorare. Potuisset Deus ob specialem ad arcam præsentiam maiorem eius reverentiam à Judæis exigere, quod sine mandato in N. T. urgere non licuisset. Uerùm transeat Maior. 2. ad Minorem, illam esse vanissimam ob crimen falsi, quando arcam dicit adoratam fuisse, quod à veritate alienum esse, ex sequentibus patebit, & fallaciā am illis. Tò adorare enim ad arcam Deum specialiter præsentem,

sentem, non est adæquata causa, cur ipsa quoq; arca statim adoretur. Num enim, qui ad Baptisterium S.S. Trinitatem adorat, propterea ipsum quoq; Baptisterium, & aquam eo contentam, ministrumq; adstantem, & infantulum superimpositum adorat? Ad altare qui Deum invocat, ipsum quoq; stragulum, & vasa stannea, argentea, aurea, libros & pileum ministri ibi jacentem adorat? Quis non inde & deviav argumēti, & per consequens, vanitatem authoris ipsius conspiciat? Nonne ex hac sequela legitimè infertur, Pontificios Natura reges esse, utpote qui in templis & Basilicis frequenter preculas deblaterant demurmurantq; suas? Nonne Daniel Jerusalem, vel partem cœli versus Jerusalem adorasse sed dici potest, qui in cænaculo suo tribus in die temporibus contra Jerusalem flectebat genua sua, & adorabat, Dan. 6. v. 10? Nonne Christus suspiciens ante solutionem linguæ μογιλάω Mar. c. 8. factā, in cœlum, & ingemiscens orans que cœlum & astra adorasse videtur? Ita ante Apostolorum electionem Luc. c. 6. v. 12. precatus in monte, montem veneratus est? Sic populus Matth. 21. asinam adoravit. Vides ergo absurditatē, quam infert Suia ratiocinationes suā, non ex oraculis divinis, sed mentis lirippio petitā. 3. Deserpente æneo salva res est. Nam Num. 21. v. 9. erigitur in signum, ut omnis serpentino morsu petitus eā non adoret, sed adspiciat & sanetur. Cum verò ipsi postea (NB.) adolere, & suffita incendere (id quod hodie & suis præstant papicolæ idolis) inciperent, contritus atq; confractus est à Rege Ezechia, 2. Reg. c. 18. v. 4. Quare ut ille, quando accessit supersticio, abolitus est: ita & nos inverso arguento imagines, quibus maxima in papatu commissa est Idololatria, abolendas, & extra pomœria Ecclesiæ (si ad sit cultus opinio) ejciendas esse contendimus.

Secunda classis ea continet testimonia, quæ docent, *creaturas religiose honorandas propter solā relationem ad Deum:* Ut Psal. 99. v. 5. *Adorate scabellum pedum ejus: quo in loco,*

per scabellum pedum Dei, arcam fœderis intelligit, quæ creatura cùm sit, & adorari jubeatur, negat id fieri posse propter civilem excellentiam, sed propter relationem ad Deum. Et Matth. c. 5. v. 34. Nolite jurare per cælum. Vbi nota, juramentum esse actum religionis, quo honoratur primariò Deus, secundariò id, per quod juratur. Prohibet ergò Deus juramenta sine debitiss circumstantijs per cælum & terram, ne cōtumelia fiat ejusmodi creaturis, quatenus relationem habent ad Deum. Sed similem relationem habent imagines: igitur eadem ratione colendes sunt. Syllogismus militet pro Bellarmino hic: Quicquid Deus ipse religiosè coli voluit, illud utiq̄ venerandum est. Sed creaturas, &c. E. Major legitima & genuina est: in minore autem continetur τὸ οὐρανόν, & proposita dicta nihil minus faciunt, quam ut probent id, quod controvertitur. Loco enim Psal. 99. v. 5. Originale Hebræum habet vocē Lahadom quæ vel per τὸ Ἀδσcabellum, vel per τὸ scabellum exponi potest. Hinc non solum Lyranus ait, adorandum esse ante arcam, non arcam adorandam: Verūm etiam Bellarmini sodalis, Arias Montanus verba Psalmi ita exponit: adorate in domos sanctuarij ejus, sanctus siquidem est; Optimè enim novit, i. Deum nuspiam sanxisse, ut adoraretur arca fœderis, sed sese, peculiari ratione in tabernaculo ad arcam fœderis præsentem, adorari jussisse; 2. fideles non arcam vel templū ipsū, sed ad templū & arcam conversos, adorasse; qui aliter sentiunt, ijs idem sensus, qui a fino Isidis vectori; si religiosum honorē non minus saxis & ligno, quam Deo exhibendum putant. Verūm cùm hebræa verba utroq: modo converti possint: adorates cabellum pedum eius, & adorate ad scabellum pedum eius, ex loco obscuro & æquivoco Bellarminus firmum pro astrictuenda εἰκονολατρείᾳ argumētum non petet, eò quod dubium sit, an hæc vel illa præpollat significatio. Alia igitur clariora & evidenter adducat loca necesse est, aut causā cadat suā: nos pro nobis acceptamus alcum sacri codicis silentium, siquidem nul-

lane

Ia nē unica saltem literula, aut apex unus monstrari potest, quo Deus *arcam fæderis religioso venerari cultu jubeat*: contrà plurimis scripturæ locis Judæi tantum AD *arcam fæderis Deum adorasse* dicuntur, sicut id ex dñi ex precatione Salomonæ 1. Reg. 8. v. 28. *Respice adorationem servitui, & ad preces ejus, Domine Deus meus, audi hymnum & orationem, quam servus tuus orat coram te hodiè*: v. 29. *vt sint oculi tui aperi super domum hanc nocte & die, super domum, de qua dixisti: Erit nomen meum ibi, ut exaudias orationem, quam orat IN L O C O isto AD T E servus tuus*, v. 30. *Vt exaudias deprecationem servitui, & populitui Israël, quodcunq; oraverint IN L O C O isto, & exaudies IN loco habitaculitui in cœlo.* Sic 1. par. 13. v. 6. *Adscendit David & omnis vir Israël ad collem Ciriathiarim, qui est in Iuda, ut afferret inde arcam Domini Dei, sedentis super Cherubim, ubi invocatum est nomen Domini. Ita Ps. 132. v. 7. Intrabimus in tabernaculum ejus: adorabimus IN loco, ubi steterunt pedes ejus.* E. secundum consequentiam Bellarminianam etiam terra est adoranda, ut pote quæ est scabellum pedū Dei: Matt. 5. v. 34. Et hoc ipso Psal. v. 9. *Adorate יהוה, in monte sanctitatis ejus. Ergo mons Sion adorandus, & aeternaliter licet analogicè, venerandus erit.* Mirum sanè, Davidem prophetici aliâs spiritus collustratum radijs, adeò in meridiana quasi palpitasse luce, nec unquam coram monte prostratum cōdignis eium excepisse honoribus. Nonne prophanationis infamiam subiit, quòd pedibus nō denu-datis in eum saepius ascendit? Dolendum, imò pudendū, tot fuisse prophetas per celebres, tot pientissimos Reges in Judæa, nec adeò fuisse oculatos, ut venerabilitatem montis istius perspexerint. 2. Posito ex iustificati, sed non concessio, adorasse Israëlitas arcam fæderis, nonne divino mandato ad certum illum locum adstricti & alligati erant? nonne oraculo cœlitùs delato arca compingi jussa est Exod. 25. v. 10. II. & seqq? Ubiverò suum habent pontificij de *imaginibus vel fingendis & sculpturis*, vel religiosè adorandis divinum

præceptum? ubi coram ipsis Deum adorare vel minimisimo punctulo jubentur? Demus (εξ υποθέσεως) ad *imagines Dei & Christi id fieri licere*, quomodo eam, quæ ad *sanctorum statuas* fit, sive *ανθείας* sive *λατρείας* defensabunt? cur honorrem, quem *vivi* detrectarunt, *mortuis*, imò *fictitijs* (ut S. Christophori) simulachris tribuūt? Hic sanè videat Bellarminus, quomodo se suosq; ab *εἰδωλομαρείας* suspicione vendicet. Huc accedit 3. quòd nec ipsi patres hunc locum de *arcæ adoratione* intelligendum duxerunt, & cum *ignoratione* Hebrææ linguæ mirè se torsissent, tandem in eam delati sunt sententiam, ut de *carne Christi* intelligendum dictum asseruerint. Vide August. & Jesuitam Lorinum in hunc Psalmum.

Ad secundum locum Matth. 5. Resp. admodum diversas fovere Ecclesiasticos doctores de eo sententias, & ideò nec inde firmum extrui fundamentum. Hieronymus enim contendit, Christum hoc loco *formulas jurandi per creaturas, tanquam impias, simpliciter damnare*. Alij judicant, istiusmodi loquendi formulas non tam *juramenta*, quàm *obtestationes* esse appellādas, eò quod jurisjurādi religio honor sit accultus, *soli Deo* debitus. Nos ex συνεχείᾳ & συναρτείᾳ totius contextus hanc Christi de *juramentis doctrinam pharisaicis oppositam esse* affirmamus corruptelis, qui asserebant, *juramenta non servata non abire in perjuria, nisi expressè adjectum fuerit nomen Dei: licere igitur in juramentis adbibere nomina creaturarum, cœli, terre, capillorum, &c. & in his qui fidem non servent, committere peccata, quæ vocarunt minima;* responsio fundatur Matth. 23. v. 17. 18. 19. 20. 21. 22. Veram ergò sententiam spissis hactenus obrutam tenebris Christus rursus eruit, genuinumq; sensum explanat, dicens, *non eat tantum esse perjuria, ubi manifestè adhibeatur nomen Iēbovæ, sed & illa quoq; si quis juret per cœlum, quippe quod tbronus Dei: vel per terram, quæ subsellium pedum ejus: vel per Hierosolymā, quæ civitas magnisit Regis: vel per caput, cùmpenes*

nos

nos non sit unicum capillum dealbare, vel nigrum reddere. V. 34.
 35. 36. Ex quo liquet, quando in formula juramento-
 rum *creatrarum* mentio fit, jurisjurandi religionem
 & invocationem non dirigi ad *creatura*, vel *ibi subsistere*,
 sed obliquè, indirectè seu mediatè referri ad *ipsum Deum*,
 & quidem solum, qui *presentiam, gloriam, potentiam & ope-*
rationē suam illustri aliqua ratione in creaturis patefecit. Exin-
 det tamē nondū inferre licet, per *imagines etiā jurari*, vel *a-*
liā religiosi cultus partem ad ea transferri posse, cū in *imagine-*
bis gloria, potentia & majestas Dei eo modo non eluceat,
 quo in *creatulis conspicua est*. Quòd verò Bellarminus
 dicit, *juramentum esse actū religionis, quo primariò Deus, secun-*
dariò Creatur& honorentur, illud negamus, & dicimus, *jura-*
mentum propriè dictum esse partem cultus soli Deo debiti, si-
 cut id patet i. ex dictis: Deut. 6. v. 16. *In nomine meo jura-*
bitis. Jer. c. 12. v. 16. *Si juraverint per nomen meum, edificabun-*
tur in medio populi mei. Heb. 6. v. 16. *Homines per maiorem se*
jurant, &c. 2. exemplis, Rom. 1. v. 9. Testis mibi Deus. 2. Cor.
11. v. 31. Novit Dominus. 2. Cor. 1. v. 23. testem in voco Deum.
Rom. 9. v. 1. Veritatem loquor in Deo. Quòd verò Moses
 Deut. 4. v. 26. *cælum & terram testes invocat*; Josephus Gen.
 42. v. 15. *per vitam Pharaonis*; & David 1. Sam. 20. v. 3. *per*
vitam Jonathani jurat, illa non sunt *juramenta propriè sic*
dicta, sed indirecta, seu gravissime obtestationes ac vobementes
asseverationes, quibus res char& tanquam pignora, & creatu-
re tanquam glorie divine symbola adhibentur. 2. Quando
creature dicuntur sancte & bona, id referendum est ad *au-*
thorem, quia à sanctitatis fonte Deo proveniunt, & sanctifi-
cantur per sermonem Dei, i. Tim. 4. 5. in creatione apparen-
 tem: *bonæ sunt bonitate physica & Metaphysica*: *Vidit*
n. Deus cuncta, quæ fecerat, & erant valde bona, Gen. 1. v. ult.
 Non autem *santæ sunt ideo, quod in relatione ad Deum reli-*
giose sint adoranda cultu, ut falsò fingit Bellarminus. 3. Plus
 sumit Jesuita in conclusione, quam probavit in *præmis-*

sis

sis. Hoc enim tantum sequeretur: per cœlum, terram &c. in relatione ad Deū jurare licet. E. & per imagines $\sigma\chi\epsilon\sigma\tau\alpha$ ad περιτοτα jurare licitum erit. Non autem: Ergo in illa mutua relatione imagines ipsas venerari licet. Aliâ idem de cœlo, terra, capite, &c. valeret, & injuriâ in veheretur Deus in Israëlitæ, colentes & libamina offerentes reginæ cœli. Ier. c. 17. ¶ 17. 18. c. 44. ¶ 17. 19. E. præmaturo zelo Josias abrogavit aruspices, adolescentes incensa Soli, & Luna, & duodecim signis, & omni militia cœli. 2. Reg. 23. ¶ 5. item equos & currus soli dicatos. ¶ 21. ? E. ἀλόγως Manassi vituperio dicitur, quod edificavit, &c. 2. par. 23. ¶ 5. ? E. iniquè idololatriæ insimulantur gentiles, quod Solem, Lunam, Ignem: imò boves, vaccas, & felles adorarunt, quia bonas Dei creaturas venerati sunt. E. ad huchodie (modò adsit intentio relationis ad auctorem) easdem colere religiosè oportet? En lepidum & festivum argumentum è Lojolitæ cerebello, tanquam Minerva è Jovis capite exortum! Quid est colligere quodlibet è quovis, & argumentari à baculo ad angulum, si hoc non est?

Tertia testimoniorum classis ea respicit dicta, quæ docent, *creaturas dici sacras vel sanctas propter relationem ad res sacras.* Syllogismus pro Bellarmino formari potest hic: *Quicquid sacrum dicitur ob relationem ad rem sacram, ibid religioso est excipiendum cultu, sive ille sit univocus, sive analogicus.* Atquit tales sunt creature E. & quis non primo intuitu anima vertat, fallere majorem crassissimâ fall. causæ. Tò namq; *sacrum vel sanctum* dici, non infert statim religiosum (licet analogicum tantum) cultum. Nonne enim sacra dicuntur tempora ob $\chi\epsilon\sigma\tau\alpha$ ad rem sacrâ, nec tamen adorantur? Nonne mons Sion sanctus dicitur ps. 2. ¶ 6. & ps. 99. ¶ 9. nec tamen venerati ipsum sunt Israëlitæ? Nonne sanctus est cibus & potus per verbum Domini & orationem? num ob id cultu religioso dignus habetur? Concedo, ab ignavis Monachis ab domini inservientibus, qui bus

bus venter Deus est. Nonne Hierosolyma sancta appellatur civitas Matt. 27. v. 53. ne tamen unquam coram ea prostratis sunt pī animi? liberi ex fideli parente, sancti sunt i. Cor. c. 7. v. 14. ministerium, conjugium sanctum est, & σεπτὸν. Num Propterea adorabile? Credimus sanctam Catholicam Ecclesiam, non adoramus, licet Papicolarū praxis repugnet. 2. Probè ergò distinguat Bellarminus inter sanctitatem internam seu essentialē, & personalem, qualis illa competit S.S. Trinitati, &c verò carni in Deum assumptæ: & externam seu civilem honorificantiam ob destinationem ad sacram cultum, vel authorem sanctum, vel usum salutarem, de qua hīc non est quæstio, cum suprà concessa sit in formatione status Controversiæ: prior autem constanter à nobis negatur.

Specialiter exempla, quæ profert Cardinalis, sunt proflus απερσιώνα, ad rem nihil facientia. Nam i. Exod. 3. dicitur: *Locus, in quo stas, terra sancta est, ubi i. ipse adversarius rationem hujus dicti reddit, sc. dicitalem ob specialem & miraculosam Angeli fœderis seu Dei presentiam, & verbi divini prædicationem.* 2. quamvis sancta fuerit terra ista, non tamen eam adoravit Moses; nec religioso prosequutus est cultu. Nihil ergò ad rhombum. 3. quæ sequela à terra, quam Deus speciali & extraordinariâ sanctificavit præsentiâ, ad *imagines*, nullo munita præcepto, nec stabilitas ulla παρεστιας divine promissione. 4. deducitur argumentum ad absurdum: *Cuicunq; creature Deus specialiter præsens est, illa obχέτω ad Deum est veneranda.* At qui omnibus fidelibus & renatis Deus specialiter & gratiōsē præsens est. E. omnes renati infantuli & quicunq; fideles erunt adorandi. Eadem est 2. responsio ad locum Exod. 12. v. 16. ubi loquitur de honorificentia externa, quæ diebus illis debetur ob destinationem ad sacram cultum, sicut ipse Bellarminus sibi responderet. Aliās sequeretur, primam quoq; & septimam a zymorum diem, imò omnes sabbatum religiosè esse colendum.

C

Quod

Quòd verò adversarius existimat ob eādem ipsam catu-
sam, quā res dicitur *sacra*, dici quoq; *religiosè venerabilem*,
ex loco Exod. 12. v 16. ubi ita: *Dies prima erit sancta*, & se-
ptima eadem religione venerabilis, & fallit & fallitur, id quod
ex suprà dictis clarissimè patet. Anathema autem Tri-
dentinum subit Romanista, quòd à *vulgata versione* rece-
dit, quæ sīchab̄t: *Dies prima erit sancta atq; solennis*, & *dies*
septima eadem festivitate venerabilis, ubi expressè loquitur
de externâ reverentia huic actui festivo debita. Unde & LXX.
tacentes de *religiosa veneratione*, dicunt: ὅτι κανὴν αὐλαῖσσον. In-
firmum igitur ducitur ab Etymologia vocis *religionis* ar-
gumentum, quippe cuius ὁμωνυμία nulli non obvia est. I-
dem 3. responsum sibi sciat antagonista ad locum Exod.
28. v 2. ubi *vestes sacerdotales sancte* vocantur. 4. loco Esa.
11. v 10. *Sepulchrum ejus gloriosum* vitiū est veteris Interpre-
tis. Ita enim originis fons habet: *Requies eius gloria*. Hinc
LXX. καὶ οὐ πάντως ἀνέτιμον. Lutherus: **Sein Ruhē wirdt
Ehre sein.** Loquitur autem propheta vel de loco, ubi Rex
Christus residebit, id est, Ecclesia, de qua Psal. 132. *Hac*
requies mea in seculum seculi, & hanc Ecclesiam propter tan-
tum regem gloriosam & magnificam fore docet; vel de bene-
ficijs & propagatione regni Christi, ut sensus sit, post evulgatio-
nem Evangelij in toto terrarum orbe ab Apostolis factam plurimas
gentes ad Deum conversum iri, & in eo spem collocaturos suam o-
mnes populos, maximoq; ipsum ad dexteram patris recumbentem
& requiescentem prosecuturos honore. 2. licet loquatur de se-
pulcro Christo, non tamende solo; & *sanctum* vocat, quia
sanctum Christi corpus tenuit, & in isto nostra sanctificata sunt
sepulchra. 3. non propterea tamen sequitur id esse ado-
randum, cum destituamur mandato Christi, qui procul
dubio illud non reticuisset: destituamur promissione de
exauditione precum ad ipsum factarum: destituamur
exemplo Apostolorum, qui irreverentiæ essent accusandi, eò
quòd non discalceatis pedibus intraverint, nec condigne
venerati sint.

5. Scri-

5. Scriptura dicitur *sacra* 2. Tim. 3. v. 15. 1. ob aut borem
Deum; 2. materiam. Tractat enim res *sacras*. 3. formam;
sancte enim eā utendum. 4. finem; proponitur namq;, ut
sanctificet homines ad vitam æternam. 5. objectum, quia
sancti circa illa occupati esse debent: impuri autem &
illoti manibus in eam temerè non irrumpant. Non verò
religiosè ob id colimus *sacras* *pagina*s, sed externâ honorificentâ
dignas ducimus. Multò minus literas & verba prolata, vene-
ratione λατρίας prosequimur, sicut Pontificij facere con-
sueverunt, qui *magicam* quasi quandam ejus attribuunt
virtutem & efficaciam alexicacam, & hinc *Evangelium Joban-*
nus, minutissimis literarum apicibus descriptum *collo-su-*
spendunt, eoq; *Dæmones fugari*, morbosq; pelli putant. 6. No-
men J E S U quod attinet, civitem ipsi reverentiam exhibe-
mus per genus flexionem & capit is apertio nēm, quæ olim ab
orthodoxa Ecclesia tempore *Arianorum* fuit introducta,
ut in publicis conventibus orthodoxi à cacodoxis & hereticis
hac quasi tessera dignoscerentur. Et hanc sive Reveren-
tiam, sive Ceremoniam (licet Adiaphoristicam) non fa-
cile omittendam ducimus. Non tamen propterea *nomen*
sed *Christum J E S U*, cui nomen impositum est, adora-
mus & veneramur. 7. eadem ratione *Evangelium* exter-
no dignamur honore & reverentia, inq; juramentis (si ad-
hibetur) obtestationis loco, tanquam res cbara admittitur:
nullo autem modo ei λατρεύομεν. Invertimus ergò totum
argumentum Bellarminianum: *Quicquid de reliquis crea-*
turis non conceditur, id nec de Imaginibus (ob defectum mandati
& paritatis rationem) concedendum est. Sed deterra, diebus fe-
stivis, vestimentis, sepulcro, S. scriptura, nomine J E S U, Evange-
lio &c. non conceditur, ut quia *sacra* dicuntur, ob χριστιν adresa-
cras adorentur. E. idem de *imaginibus* nō est concedendum. Manet
igitur adhuc conclusum nostrum: E. *imaginum* cultus
est ΑΓΡΑΦΟΣ E. est ΕΘΕΛΟΘΡΗΣΚΕΙΑ. E. à Christianis
longissimè abesse debet. Id quod erat demonstrandum.

C. 2-

Cu L-

CULTUS IMAGINUM RELIGIOSUS EST ANTI-
ΓΡΑΦΟΣ. Major in propatulo est: minor confirmatur hoc
Prosyllogismo: Οmnis εἰδωλολατρία est ἀντίγραφη, utpote
quæ in primū Decalogi incurrit præceptum. At qui imaginum
cultus est εἰδωλολατρία. E. Majorem hacten omnes emun-
ctioris ingenij lubenter admiserunt. Solus Gregorius de
Valentia, ut se cæteris sapientiâ validiorem ostentaret,
novam, eamq; lepidam (scilicet) adinvenit distinctionem
in Apolog. de Idol. l. 2. c. 7. ubi ex verbis petri (I. Epist.
c. 4. v. 3). *Sat est nobis, quod ante acto vitæ tempore voluntatem*
gentium fecimus, cum versaremur in adoratoriis, nefarijs, seu illicitis
simulachrorum cultibus) ex his, inquam, verbis colligit, Pe-
trum insinuasse, cultum aliquem simulacrorū (sacrarum nem-
pe imaginum) rectum esse, cum fideles nominatim ab ILLI
CITIS idolorum cultibus deterrere voluerit. Quid enim attine-
bat ita determinatè cultus simulachrorum illicitos notare, si o-
mniō nullos simulacrorum cultus licitos esse censuisset? R̄o acu-
men ingenij! E. quando avaritia dicitur turpis, quædam
est honesta; quando stuprum dicitur nefarium, quoddam
est licitum: quando vitia dicuntur detestabilia, quædam a-
morem merentur: quando adulterium dicitur impurum,
quoddam purum erit. Rationem suppeditat Gregorius:
Quid enim attinebat ita determinatè avaritiam turpem, stu-
prum nefarium, vitia detestabilia, adulterium impurum notare,
si omnino nullam avaritiam honestam, nullum stuprum licitum,
nulla via honorabilia, nullum adulterium purum esse censemus?
En Valentiane, quò te abducat vana imagines defenden-
di cupiditas? Ex Rheticis constat quædam Epitheta i-
psam naturam & proprietatem rei denotare, quædam circa
accidentia occupari, quædam distinguendi, quædam vero
augenditantum & amplificandi gratiâ assumi. Aliâs enim
liceret inferre: homo est rationalis: E. & irrationalis. Tò αἴθεμα
autem εἰδωλολατρías proprium esse, & augendi gratiâ ad-
jungi ex plurimis scripturæ locis patet, neq; opus est o-
perosa

perosa recensione. Hæc de propositione.

Assumptionem confirmatam reddimus i. à definitione *ιερού αλώδει*. Episyllogismus potest esse talis: *Cui nominis interpretatio convenit, eidem ipsum quoq; nomen verè attribuitur.* Atq; cultui imaginum competit definitio nominalis *εἰδωλολατρίας*. E. Major legitima est, si accedat ipsum τὸ πρᾶγμα. Minor radiat. Quid enim est λαζαρέου εἰδώλοις, quām religioso cultu prosequi imagines? Excipit Bellarminus, non esse unum & idem imaginem & idolum: Illanc enim esse veram rei similitudinem: hoc verò falsam, b. e. representare id, quod revera non est. Quamvis autem non inficiemur in significacione Biblica differre imaginem & idolum: Omne enim idolum est imago, sed non omnis imago est idolum, nisi accedat opinio cultus: tamen propriè non differunt, siquidē εἰδωλον dicitur ab εἰδος forma, species, imago, &c. & dicitur quasi parva, non autem semper falsa imago, ut falsa sibi imaginatur Jesuita. In sacra item scriptura omne id idolum dicitur, quod religiose extra Deum colitur, sive representet rem veram, sive falsam & revera non existentem. Id quod probamus i. dictis Exod. 20. v 4. prohibet Deus facere sculptile & similitudinem rerum cælestium, terrestrium, & aquatilium, ubi LXX. habent vocem εἰδώλων. Sic imago à Rachèle Labano surrepta εἰδωλον appellatur à LXX. & vulgata versione Gen. 31. v. 19. cum in Hebræo sit, vox *Tera-pim*, quæ hominis imaginem notat suffragante ipso Bellarmino l. i. de verb. Dei. c. 13. G. Sic sapient. c. 14. εἰδωλæ orta dicuntur à statuis demortuo filio vel Regi absente positis. Huc refer, quod A. Paulus εἰδωλολάτρas vocat omnes gentiles, qui mutarunt gloriam Dei incorruptibilis in similitudinem, &c. 2. exemplis. *Vitulus in deserto erectus* appellatur εἰδωλον Act. 7. v. 41. & tamen verum repræsentabat Deum. Exod. 32. v. 8. Neh. 9. v. 18. Ita simulacrum Michæ dicitur in vulgata versione idolum Jud. 17. v. 5. 3. authoritate patrum. Epiph. l. 3. tom. 2. in Comp. ver. doctr. de persis

C 3

ait:

ait: Persici Magus et idola quidem abominantur: idola tamen adorant, ignem, Lunam, & Solem. Eus. l. 5. præp. Evang. nulla habita ratione similitudinum, universos Ethni corum Deos ad septem genera revocat, quorum primo sydera, secundo & tertio homines mortui, quarto affectus & facultates hominum, quintores, quarum usus in vita est, sexto & septimo Demones boni & mali comprehenduntur. Falsum est igitur illud Bellarmini, quo dicit, nomen idoli nusquam & nullibi in sacra scriptura tribui vera imagini. 4. Calculo Bellarmini. L. 2. de Eccl. triumph. c. 2. scribit, Idolum esse imaginem, quæ habetur pro Deo: cap. 11. ait: Alexandrum Severum coluisse imagines Christi & Abrabæ, cum ceteris suis idolis. c. 6. ait: Carpocratem coluisse Christi imaginē eo nomine, quo gentes colunt idola: & Damascenū citans, cap. 11. & 16. resistantem, fuisse aliquos Christianos, qui Christi & sanctorum imagines, quasi Deos colerent, dicit, tales accedere ad idololatriam; quibus in locis contra se ipsum testimonium fert, imagines scil. quibus cultus divinus exhibetur, idola esse. Verum quia sui oblitus contrarium hoc in locos sibi probandum sumpsit, ideo conclusum suum probare allaborat. 1. quia scriptura vocet idola Elilim, Deos, & errorarios Lev. 19. v. 4. Vanos, falsos Num. 23. Of. 6. imagines falsas Hab. 2. v. 18. & talia dicuntur idola, non quasi omnia (nam de quibusdam concedimus) sint rerum fictarum imagines, cum contrarium superius demonstratum sit, sed quia nihil profundunt, virtute & efficaciâ suâ perficere nihil possunt, futura prospicere nequeunt, & quamvis interdum per ea respondeat Diabolus, ut plurimum tamen vana effutiunt mendacia. 2. Producit locum 1. Cor. 8. v. 4. Scimus, quia nihil est idolum in mundo, ubi licet respectu materie aliquid sit, nihil tamen esse dicitur ratione forme, cum representet id, quod nibilest. & Apostolum ibi loqui de illis idolis, quæ proponuntur ad representandum alium Deum, quam unicum illum in cœlis, ut hic sensus sic Pauli: liberè & bonâ conscientiâ posse Christianos vesci λοθύτοις,

λοθύτοις, quæ à gentilibus falsis suis proponuntur Dijs, quorum plurimi ab ipsis finguntur, vñ 5. cum tamen revera tales non sint. Non entis ergo nulla esse realia accidentia, modò absit πρόσκομψα, seu scandalum infirmorum. Id quod colligitur ex verbis immediate subsequentibus, quæ quasi ἔξυπλα sunt priorum, quibus dicit: & non est Deus alius nisi unus. Eundem planè sensum extruit Gabriel Vazquez tom. I. Comm. in 3. part. d. Thom. disput. 101. c. I. pag. 784. ubi ita: illud 1. Cor. 8. frustra meo iudicio ab Origine & Oecumenio in eum sensum (eo quod scil. imago sit aliquis rei subsistentis seu possibilis similitudo: idolum vero simulachrum rei minimè subsistentis nec possibilis) adducitur. Nam si contextum Apostoli spectemus, sensus illius est, quem Chrysost. hom. 20. Theophyl. & Theodoret. affecti sunt: verba Pauli hæc sunt: de escis, quæ idolis immolantur, scimus, quia nobile est idolum in mundo, & quod nullus est Deus, nisi unus; ac si dicat, idolum nullius virtutis aut potentie, nulliusque deitatis, immo nullius sensus esse, ut ei immolari posse: atque hoc est, idolum nihil esse in mundo, sed unum tantum esse Deum, cui soli sacrificium debetur. Ex quo ostendit Paulus, si recta adsit fides, & scientia, licitum esse Christianis vesci escis, idolis immolatis: inde namque pollui aut maculari nequeunt, cui ei offerantur, in quo nihil omnino est potentie etiam aut sensus & cognitionis. Vel hoc vult, idolum seu simulachrum externum, quo numen repræsentatur, esse, i. e. posse, valere (sicut hæc vox sumitur 1. Cor. 7. 19.) nihil, quod intelligitur comparativè i. e. nullius estimari precij: Gal. 6. v. 3. sicut id exponit D.D. Meisn. par. 2. Phil. Sob. Sect. I. q. 13. p. 355.

A DEFINITIONE $\sigma \tau \omega \delta \epsilon$. Secundus Episyllogismus est hic: Cui competit definitio ιδωλολατρίας, illud est ιδωλολατρία. Cultui imaginum cōpetit definitio ιδωλολατρίας; &c. E. Minore est τὸ κειμένον, & probatur hac ratione: Idolatria est omnis cultus, quo honor soli Deo debitus transfertur ad aliud extra Dei vel essentiam, vel ὑπόστασιν. Talis est cultus ima-

maginum. E. Majorem sic limitat Gregorius de Valentia, dicens: *genuinam idololatriæ rationem esse tribuere creaturæ divinum bonorem sicut Deo.* & ad hanc restrictionē 1. eam ignorari à spiritu sancto in sua Nomenclatura, ideoq; eā nos optimè quoq; carere posse. Nam Rom. 1.v. 25. *idololatriæ accusatur omnes illi, qui πρεσβύτεροι καὶ λαζαρεῖον ταῦτη κατέχουν, & qui v. 23. gloriam immortalis Dei mutarunt per imaginem non solum ad hominis mortalis similitudinem efficiam, verum etiam volatilium, & quadrupedum, & reptilium, siue illud sit factum sicut Deo, siue minore aliquā λατερείᾳ.* Ita Gētiles omnium maximum cultum obtulerunt Jovis suo, minorem verò Deunculis & Deastris ceteris, & ita non aequali honore utrosq; prosecuti sunt, nihilominus tamen ob cultum utrumq; idololatriæ rectè dicuntur. Ita Athenienses omnium maximè venerati sunt Pallada: Delphici, Apollinem: Tyrij, Herculem: Ephesini, Dianam: Ægyptij, Jovem Hammonium: Lemnij, Vulcanum, & aliæ gentes alios, licet interim ceteros quoq; adoraverint, ex æquo tamen idololatriæ insimulantur. 2. committere περιστολογίαν. Nam detractis illis vocibus nihilominus tamen integra adhuc & essentialis manet definitio. Clarius fit res exemplo. *Adulteria* dicitur, quæ affectum & amorem conjugalem soli marito debitum alieno defert viro. Hic si addas sicut MARITO, verbis quidem, non autem re augebis definitionem. Idem namq; sensus in priore & posteriore est definitione, adulteram sc. esse illam, quæ alterum tanquam maritum prosequatur amore: imò sic levissima erit & facilima adulteræ defensio; semper enim prætendet, se non sicut MARITO alieno cohabitasse viro. Ita avarus est idolorum servus Eph. 5. v 5. quia obryzo dicit: *Fiducia mea, Jōb. 31. v 24. h.e. amorem & honorem soli Deo debitum opibus terrenis defert.* Hic si addas sicut Deo, περιστολογῆς, & γράμμata auges, non πρᾶγμα. 3. laborare ταυτολογίᾳ. *Quid enim aliud est, deferre creaturæ divinū bonorem, & deferre bonorem sicut*

euT Deo: filiali amore prosequi parentē, & sicut filiū? Deū paterno innos esse affectu, & affectū erga nos sicut patrem? 4. includere *int̄lōḡȳav*. Definitio enim hac dotata appendice angustiore est suo definito. Multi namq; idololatrarum nomine veniunt, qui creaturæ divinum attribuerunt honorem, non ita, ut eam *pro Deo* haberent, sed illâ ipsâ verū Deum colerent. Id quod patet exemplis *Moz̄onāl̄ḡov* priorum & posteriorum, Arianorum, qui *Christo* veram divinitatem denegantes, *divinos* tamen ipsi detulerunt *honores*: item Nestorianorum, qui Christum *purum hominem* adorabāt, & obid *av̄ḡw̄t̄oλ̄ḡau* dicuntur à Syn. Eph. in Ep. ad Theod. & Valen. Imp.

Affumptionem confirmamus ex propria adversariorum concessione: Dicunt enim, *eundem esse cultum in typō & prototypō*, & proinde *imaginem Dei & Christi* reverendas esse cultu λαλ̄ias; *imagines virginis* θεολόγου cultu ὑπερδιάκονος; *sanctorum* verò cultu λαλ̄ias. Hujus sententiæ strenuus assertor est Thomas Aquinas p. 3. q. 25. art. 3. de cuius tamen doctrina Pontifex Pius V. Princeps Breviarij reformati ait, *illamore crucifixi miraculo divino comprobata m̄ esse*. Cùm enim Neapoli ad imaginem crucifixi devotè oraret, dicunt, Thomam hanc vocem accepisse: *B E N E scripsisti de me, Thoma: Et hinc in sanctorum Canonem relatus est*. Audi verò ipsius verba: *Omnis imago est veneranda, sicut illud, cuius est imago*. Cùm ergò Christus adoretur adoratione Latræ, consequens est, quòd ejus *imago* sit adoranda adoratione latræ. Et hoc probat 1. *quia in cruce ponatur spes salutis*, ex cantico: *O crux, ave, spes unica, &c.* 2. *qui ap̄philosophus dicat, eundem esse motum in imaginem, & rem illam, cuius est imago*. 3. *mensura adorationis cuiusq; rei est ratio seu excellentia, propter quam adoratur; sed ratio, cur adoretur imago, non . . alia, quam excellentia exemplaris*. Aquinati ad stipulatur Bonaventura 3. sent. dist. 9. art. 1. q. 2. *quia imago Christi introducta est ad representandum eum, qui pro nobis crucifixus est, nec offert se nobis*

D

bis

bis pro se, sed pro illo, ideo omnis reverentia, quae ei offertur, Christo offertur, & propterea a imagini Christi debet cultus L A T R I A exhiberi. Idem asserunt Alexander Alensis p. 3. q. 3. mem. 3. art. 3. Albertus, Capreolus, Marsilius, Almainus, Carthusianus, Henricus quodlibet. Caietanus, Gregorius de Valencia tom. 3. disp. 6. q. 11. punct. 6. ubi erroris simulat contrarium sentientes. Sic etiam Coster. in Enchir. p. 438. 439. qui ita: *Non aliis in imagine honoratur, quam ipsum prototypum.* Ex quo non obscure consequitur, omnem honorem, qui prototypo debetur, etiam exhiberi posse imaginis, & demonstravimus in disp. de sanctis non invocandis, ipsos sanctos adorari, invocari, aut religiosè coli non debere: unde colligitur προτίπτωμα istud, coram eorum imaginibus qui prosternuntur, crassissimos esse idololatras. Corruente enim fundamento, etiam illud corruat necesse est, quod superstruitur.

Scholasticorum sententiam εὗλος acceptam, ab idolatria & heresim criminis commode vendicari non posse, ipse agnoscit Bellarminus, ideoq; palliare conatur, sed frustra, cum verba nimis sint dilucida & expressa. Seipsum etiam, quoquo se vertat, ex hoc superstitioso cultu extricare nullo modo potest, nec anguillarum instar è manibus elabi. Videbimus, quām frustra se terat. Format autem quasdam propositiones, quas ordine excutiemus. 1. *Imagini Christi & sanctorum venerandas esse non solum per accidens, vel in propriè, sed etiam per se, & propriè, ita ut ipsæ terminent venerationem, vt inse considerantur, & non solum ut vicem gerunt exemplaris.* Idq; probat 1. ex Concilio VII. action. 7. quæ statuit, *imagines adorandas, sed non latria.* E. proprio cultu, quia si per accidens, vt terminus esset Christus, sequeretur, Christum latria cultum non excipiendum. Rx Putabamus, Jesuitam, quia à commilitonibus discedit, sententiam suam scripturæ vel dicto, vel promisso, vel exemplo corroboraturum: Verum parturiunt montes, nascetur ridiculus mus. Enfundamen-

damenti loco producit *Pseudo-Synodus illam Nicenam*, jamdudum in Concilio Francofordiensi refutatam & reprobata, quæ quām vanas, quām ridiculas, quām absurdas proponat confirmandæ adorationis suæ ratiunculas, omnes actiones ad naufragium usq; demonstrant. 2. Adde, quod illa ipsa sessione agit tantum de externa bonificientia, quali Abraham adoravit filios Cbet Gen. 23. & Jacobus Pharaonem Gen. 47. De hac autem non est quæstio, & proin extra oleas vagatur Bellarminus. 2. Dicit si simpliciter non adorarantur, quia iocunduvamus. β Si de civili reverentia intelligat, neg. Conseq. Si de religiosa, concedimus ultrò, & gratias agimus antagonistæ pro concessione, quo ipsius jugulum petamus. 3. Concilium dicit, venerandas esse eodem modo, quo Evangelium. β Quid ad nos brutum & stramineum Conciliabuli fulmen? 2. illud non per se honoratur, sed ob $\chi\sigma\tau\pi$ ad rem sacram, uti supra asseruit Jesu vita. 3. veneramur externe & civiliter, non latrâ. 4. in ipsa imagine esse aliquid sacrum, nim. similitudinem ad rem sacram, & dedicationem. β Non propterea per se adorandæ, 2. illud ipsum $\chi\sigma\tau\pi$ infert. 3. dedicatio seu consecratio illa ad sacrum cultum caret testimonio biblico.

II. *Propositio est: Quantum ad modum loquendi, praesertim in Concione ad populum, non est dicendum, imagines vlla adorari debere latrâ, sed è contrario non debere sic adorari.* β erubuit, salva res est. Quid ita lumen veretur Nycticorax noster, si verum tuetur? si Christus præcepit, vt ea, quæ in aurem ex se audivissent Apostoli, publicè predicaret in tectis Mat. 10. v. 27. & annunciant omni creaturæ Matth. 28. v. 20. Mar. 16. v. 15. cur non & ipsi publicè de suggesto id explicare & proponere plebi audent? Annon vident illud Christi Joh. 3. v. 20. in se torqueri: *Omnis, qui mala agit, odit lucem, nec venit ad lucem, ne arguantur opera ipsius.* v. 21. qui autem operatur veritatē, venit ad lucem, vt conspicua fiant facta ipsius,

D-2

quod

quod per Deum sint facta? Nonne Christus coram Pontifice & toto Synedrio Hiero solymitano dicit Joh. 19. v. 20. de sua doctrina: *ego palam tocutus sum mundo: ego semper docui in Synagoga & in templo, quo omnes Iudei conveniunt, & in occulto loquutus sum nihil?* Quid ita lucifugae isti non imitantur eum, cuius se socios & fratres nimis turgidè appellant? quæ nova timidum nostrum Cardinalem incessit religio? Si veretur, ne populus ad idololatriam irritetur, aut id fit per se, aut per accidens. Si per se quoq; falsus erit imaginum cultus, quia causæ per se bona & non potest esse effectus per se malus, & ignobilitas effectus arguit vilitatem causæ. Si per accidens, cur propter abusum ipsum tollit usum? Num & doctrina crucis, & ministerij reticenda, quia Iudei scandalum est; Græcis autem stulticia. 1. Cor. 1. At verentur, ne populus vel religiosiores principes crassissimam idolomaniam animadvertant, & ad veritatem revertantur, ideoq; hac obducunt cerussa.

III. Propositio est: *Si de reipsa agatur, admitti potest imagines posse coli impropriè, vel per accidens eodem genere cultus, quo exemplar ipsum colitur.* & Suo se jugulat gladio Bellarminus. Sic enim ait l. 2. de im. sanct. c. 2 f. *Quod non dicitur, nisi impropriè, simpliciter negari potest, ut patet.* Dico ergo: *Imagini impropriè & alijas cultum admittunt. E. simpliciter & omnino non admittunt.* 2. Si veram (sive propriè, sive impropriè, sive per se, sive per accidens) latram recipiunt, jam in θεωλα abeunt, quia suscipiunt honorem soli Deo debitum. 3. probent mandato, probent promissione, probent exemplis Pontificij, debere imagines Christi & sanctorum impropriè & alijas coli. Nos opponimus illud: τῷ θεῷ μόνῳ λαζένοις Matth. 4. v. 10. Excipit Bell. 1. *Imaginem aliquando accipi pro ipso exemplari, & ea, quæ fierent circa ipsum exemplar, si adesset præsens, fieri circa imaginem, mente tamen defixa in exemplari.* Sic concionatores alloqui imaginem crucifixi, dientes: *Tunos redemisti; tunospatri reconciliasti.* & Si id imaginis

gini tribuitur, nec ut lignum est, nec ut *imago* est, omnino non tribuitur, quippe nec *materiae*, nec *formae*, nec *finis* ratione. 2. *imago* aut verè est *ipsum exemplar*, quod ἄτοπον, aut non verè & sic non verè religiosum cultum recipit, & per consequens, nec *impropriè*, sive *per accidens*. 3. *idololatricum* est concionatorum papisticorum *exemplum*, nec prævio spiritu sancto aut præluce sacrâ scripturâ utuntur. 4. Sic eadem ratione potuissent se excusare μοχολάζει, quando de *vitulo* dicunt: *His sunt Dī tui, qui te eduxerunt ex Ægypto* sc. intelligere se vitulum, non ut est aurum, nec ut *imaginem*, sed *loco exemplaris*. Excipit 2. nos non considerare *solum imaginem*, nec *solum exemplar*, sed illud, ut *objectivè relucet in imagine*, & *ipsum sic representatum & quasi vestitum imagine nos venerari*: sicut qui adorat regem *vestitum*, adorat simul regem & *vestes*. ¶ Probandum prius erit Bellarmine, Deum specialiter *imaginibus & simulacris adesse*, quod cum nondum factum sit, nihil probat. Aut si ex præsentia generali argumentatur, sequitur *omnes omnino creaturas cultu religioso prosequendas esse*, quod nec ipse Bellarmenus admittit. 2. probandum est adhuc, *sanc̄tos statuis suis binc inde in terrarum orbe sibi positis adesse & cum ipsis quasi vestiri*, quod est μέγα λιαράτημα, nec vñquam ab antagonista probari poterit: & mirandum sanè, Jesuitas omnipræsentiam Christi hominis apud omnes creaturas, aut ubique apud omnes credentes realem, unà cum Calvinianis hostilissimè impugnare; eandem verò (ad tegendam aliquo colore suam crassam Idolomaniam) ad omnes sibi positas statvas sanctis defunctis, concedere, asserere & propugnare, sed in re perdita & desperata, quod vistellum, licet civile, Adversarijs gratum est. 3. invertimus argumentum: *Sicut vestimentum seu diadema Regis non adoratur, licet Regem, coram ipso prostrati, veneremur: ita qui Deū adorat, non ipsas quoq; statim imagines colit*. Patet illud ex consequentibus absurditatibus: sic enim qui Christum

D 3

in carne

in carne adoravit, aërem quoq; ipsius corpus circum ambientem & lambentem adorasse verè dicitur : sic & calceos, imò asinum, quo urbem Hierosolymam in vectus est. E. & equus, cui inequitat Rex, adoratur. E. *mus* statuæ inclusus & pulvis canumq; ad barens coadoratur. E. ad omnes omnino creaturæ religiosus cultus extendi potest. E. nulla committitur idololatria, modò dicat aliquis, se complexe intelligere Deum creature præsentem. Excipit 3. legatus Regis aliquando honoratur ut legatus, & tunc ipse propriè honoratur, licet propter alium honoretur, aliquando honoratur loco Regis honore proprio Regibus, & tunc ipse impropriè honoratur: propriè autem Rex in ipso tunc honoratur. Rerum terrestri ad spiritualem & cælestem quæ sequela? simile est dissimile. Nam Rex ablegat legatum: probet Bellarminus Imagines à Deo præceptas, ut ceu legati, sui & sanctorum loco adorentur. 3. ab animato ad inanimatum argumentum lubricum est & elumbe. 4. non planè eodem honore honoratur legatus, quo Rex, id quod ipse Jesuvvita fatetur l. 2. deim. sanct. c. 24. Qui honorat famulum regis, certè honorat ipsum Regem, & tamen longè aliter honorat Regem ipsum in propria persona, quam in famulo suo, uti notum est. Hinc sponsa non eodem reverentiæ genere prosequitur legatum Regis, quam si Rex ipse sponsus ad esset. 5. Apostoli legatione funguntur nomine Christi 2. Cor. 5. ¶ 20. quos qui recipit, Christū recipit Luc. 10. v. 16. ne tamén adorari se passi sunt, sed ad Deum remiserunt homines Act. 10. v. 26. Excipit 4. Romæ triumphavit Trajanus mortuus, & statua ejus pro eo sedit in curru triumphali. Nec enim potest dici propriè statuam triumphasse, sed Trajanum à statua representatum. Rerum argumētum ducitur à simili, quo firmiter nihil cōcludimus. 2. à decreto humano & quidem à cæcis gentilibus facto, ad cultum divinum nulla consequentia. 3. Si ita licet argumentari, sequetur: Sicut ille honor ne tantillum quidem profuit Trajano: ita venerationem statuis sanctorum factam nullo modo

modo transire ad prototypum, nec inde quid honoris recipere sanctos, & ob id quoq; non exaudire.

IV. Propositio Bellarminiana est hæc: *Imago per se & propriè non est adoranda eodem cultu, quo ipsum exemplar, & proinde nulla imago est adoranda cultu latrīæ per se & propriè.* Et rursus contradictione involuit Cardinalis. Dixerat enim suprà: *quod si non nisi in proprie cultu latrīæ adorantur imagines, certè simpliciter de ipsis negari poterit latrīæ, quam tamen aliqualiter, vid. per accidens ipsis attribuit.* 2. *latrīæ est summus cultus soli vero Deo, ut primo principio omnium rerum debitus, sicut ipse adversarius hoc l. profitetur.* Σιδηροξυλον ergò est latrīam assignare creaturis, & non perse: quicquid enim non tribuitur perse, illud jam non est amplius summum, quia non primo principio, & propter aliud attribuitur. 3. *In proprie dicta latrīæ nihilominus latrīæ est, & proinde debitus Deo cultus ad creaturas defertur, sicque idololatria cōmittitur.* 4. Scriptura illam distinctionē inter latrīam propriè sic dictam atq; imaginū respectu illicitam, & inter latrīam in proprie sive per accidēs sic dictam, imaginum queratione concessam prorsus ignorat, & ne unico quidem punctulo seu apice vel levissimè tangit. 5. Bellarminus hoc ipso Cap. Carpocratianos hæreses accusat, quòd Christi imaginem divinis colebant honoribus. Atq; isti (inquit Cardinalis) cum Christum colerent, sine dubio imaginem ejus propter ipsum colebant. Non igitur licet imagines colere divinis honoribus, i.e. cultu latrīæ, etiam si quis dicat, se id facere propter Deū vel Christum, non propter imagines. Nam hoc ipso, quòd eas colit divinis honoribus, cenvincitur eas colere propter ipsas, non propter Deum, quicquid ipse verbi dicat. Eodem hoc gladio, quo Bellarminus Carpocratis, ego ipsius jugulum peto, & dico, ipsum ιδωλολατēias crimen devitare non posse, si dicat, se imagines sanctorū, Christi & Dei colere cultu latrīæ nō propriè, sed per accidēs, propter aliud χέων vid. & relationem ad prototypum. Nam eo ipso, quo dicit se λαζήας cultum ipsis deferre, factus

tetur se propter ipsas & non propter Deum istas venerari & adorare. Nā ipse Bell. sufficienter probat esse de *essentia latriæ veræ*, ut exhibeat proprie & perse. 6. Si rogatu mariti mulier cohabit alteri viro, utiq; ab adulterij reatu non liberatur, licet prætendat, non propter se, sed propter mariti jussum, ad alterum se transiisse virum. Avarus nulli cordato se excusatum reddet, si dixerit, non propter se, sed propter salutarem fructum colere se aurum obryzum, i. e. desiderare salvari per gratiam Dei, qui creavit aurum. Quid absurdius? quid ridiculum magis?

Quæris ergo, quid tandem sit ille cultus, respondet Bell. conclusione. V. *Cultus qui perse & proprie debetur imaginibus, est cultus quidam imperfectus, qui analogicè & reductivè pertinet ad speciem ejus cultus, qui debetur exemplari.* Verum ita respondet, ut Oedipo coniectore opus sit, eoq; vel ipso Delphico oraculo subtiliore, si dicere queat, quid sibi hac responsione Jesuvvitta velit. Quis n. Corydoni alicui vel Tityro ante idola prostrato dicat, quis sit ille inter medius cultus, qui neglatræa sit, neg. θυλεία, neg. ὑπερθυλεία, qui analogicè saltem & reductivè ad illas cultuum species pertineat? quam facile h̄ic aberrare quis potest, & idolatriæ crimen vel inscius & invitus subire. 2. non ex ιγιαννοις sacra Scriptura & λόγοις prompta est hæc nimis subtilis distinctio, sed ex vanerationis figuris vanis. Spiritus namq; sanctus omnes illos pro idolatriis habet, qui quocunq; praetextu ante statuas procumbentes easdem adorant. 3. iterum contradictionem involvit Bellarminus, quando dicit: *imaginibus Christi non deberi veram latriam, & simpliciter, sed cultum sine comparatione inferiorem, qui tamen reducatur ad latriam ut imperfectum ad perfectum, cum superius propos.* 3. dixerit, si de ipsa agatur, imagines eodem cultus genere (quamvis per Accidens) quo ipsum prototypum & exemplar prosequendas esse. 4. cultus imperfectus seu latrìa analogica & reductiva est latrìa seu cultus, & propterea nihil promovet Bellarminus, sed tan-

tantum vocabulis ludit. Aut enim *nullo modo* *divinus* est *cultus* *ille*, aut *aliquo*: si *nullo*, nec Deus per illum coletur ullo modo: Sin *aliquo*, quisnam? *analogicus*. Ille vero consistit in quadam *participatione*, quae inter id, quod analogice reducitur, & inter id, ad quod reducitur, intercedit, & sic non omnis honor soli Deo debitus ipsi tribuitur, sed pars ejus communicatur cum imagine, & ita transfertur *ad id*, quod est extra Deum. §. Si bonos (ut Conciliabulum Tridentinum sub anathematis interminatione statuit) qui *imaginibus* offertur, ad *prototypa* refertur, que illae representant, ita ut per *imagines*, quas osculamur, & coram quibus caput aperimus, Christum adoremus, & sanctos, quorum illae similitudinem gerunt, veneremur, sequitur Christum non adorari latria verâ: sed tantum analogicâ, impropriâ, accidentali, reductivâ: idem de Maria & cæteris sanctis subintellige, & sic imperfectio ad ipsa redundat *prototypa*, quod respectu Christi blasphemum; respectu sanctorum vero (ex hypothesi Pontificiorum) inconveniens est & incongruum. Quare quoquo vertatur Jesuv vita, quascunq; capter imas, non tamen elabiter, quò minus *Idololatra* & quidem justè prævijs sacris pagellis clueat.

III. Ab EXEMPLIS vel prophanicis vel sacris, ijsq; vel Biblicis vel Ecclesiasticis. Argumentum sit hoc: Quia de causa Iudei & Gentiles *idololatæias* accusantur, eandem oblationem etiam *bodie ipsorum emuli* & *imitatores* hoc nomine veniunt. At Iudei & Gentiles tales indigitantur, quia Deum per *imagines* præter ipsius voluntatem & interdictum coluerunt. E. qui adhuc dum *bodie illud faciunt*, *idololatre non injuria dicuntur*. Tales autem sunt pontificij. E. Minoris confirmandæ loco exempla Biblicæ suppeditent. 1. Mo^{ys} on algei in deserto Exod. 23. v. 1. Cum viderent, quod Moses (jam per 40. dies & 40. noctes in monte Sinai coram facie Jehovæ versatus) tardaret descendere de monte, congregati aduersus Aaron dixerunt: *surge, fac nobis Deos, qui nos præcedant*: Mōsi enim,

E

buic

buic viro, qui nos eduxit de terra Ægypti, ignoramus, quid acciderit. ¶ 2. dixit q̄ ad illos Aaron; Tollite in aures aureas de uxorum, filiorum, & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me. ¶ 3. Fecit q̄ populus, quæ jusserrat, deferens in aures ad Aaron. ¶ 4. quas cum ille accepisset, formavit opere fusorio, & fecit ex eis vitulum conflatilem, dixerunt q̄: Hi sunt Dij tui Israël, qui te eduxerūt de terra Ægypti. ¶ 5. Quod cum vidisset Aaron, edificavit altare coram eo, & præconis voce clamavit, dicens: Cras solennitas JEHOVÆ est, ex quorum versum cohæsione constat, ipsos nequaquam tantâ vœsanâ ductos in clarissima luce, ut putarint, vitulum illum aureum conflatilem modò opera fusoris fabrefactum esse ipsissimum illum Deum, qui ante mensem è servitute Ægyptiaca potenti dexterâ eos eduxerit, (cùm tamen illi potius materiam vituli ex Ægypto, formam verò artifex aliquis demum, arte fusoria ex igne eduxerit) nisi ita ipsos delirasse dicas, ut arbitratifuerint, nondum natâ capellâ h̄edum in domo ludere, & domum præexistere architecto. Verùm tām absurdâ, tām ridiculatantis tribuere viris ratio fana non sinit: sed quoniam viderant Ægyptios Deum suum, formâ Bovis colere, omniumque rerum copiâ affluere, à religione absonum non fore existimarent, si & ipsi duce itineris fidelissimo destituti, & quid agendum sit, nescientes DEUM suum terrenâ aliquâ, & quidem illâ ipsa præfigurarent imagine, ne populus in timore attentus, lassus, curaq̄ confectus animo prorsus desponderet, sed non nihil reficeretur, hac in oculos in currente imagine dei præsentia perpetua admonitus. Hinc non solennitatem vitulo quin & nec Ægyptio Apisive Deo indicunt, sed Domino JEHOVÆ, quod *essentialis* Dei nomen nulli unquam creature à spiritu sancto concessum est: & quod Nomen à Mose prædicari anteā audiverant. Hinc intelligimus illud πόρισμα: Deum pro idolatria quoq; ducere, si quis ipsum, non tamen legitimo modo, per idola vid. colat.

Excipit Bellarminus, i. Judæos non adorasse Jebovam hoc idolo,

idolo, idq; probat i. quia vocent Deum: Hisunt Dij tui. & dici
 id familiaris sacræ scripturæ tropo per metonymiam si-
 gni, cum hqc signati loco ponitur, ita ut sensus sit: Fac no-
 bis Deos, i.e. adumbra nobis Deum nostrum, qui nos eduxit ex Æ-
 gypto, figurâ aliquâ sensibus obviâ, quâ fluctuabundus populi
 animus erigatur, & de præsentia Dei certior redditus ipso
 prævio in Ægyptum redeat. ii. quia dicuntur oblii Dei veri
Deut. 32. v. 18. Psal. 106. v. 21. Jer. 2. v. 6. & non ita obliviosi fue-
 runt, ut non quotidie recordarentur mirabilissimæeductio-
 nis ex Ægypto, ad quam iterum adspirabant, concessarum
 pluviam miraculosissimâ coturnicum, aquæ è petra fluentis, imò
 mannae seu panis cælestis, quem singulo mane è manu Dei
 acceptabant, & reliquorum miraculorum à Jehova in deser-
 to editorum, quæ recentia admodum in auribus omniū
 callebant, oculis cunctorum obversabantur. Sed oblii
 dicuntur Dei, quia non servarunt ipsius preceptum Deut.
 8. v. 11. & 32. v. 15. Psal. 78. v. 10. quo ipsis interdixerat,
 ne ullâ similitudine ipsum colerent rerum sive επισπανων sive επι-
 γεων sive επαγγελων Deut. 4. v. 16. 17. 18. 19: 23. Sic avarus
 potest dici oblitus esse Dei veri, si dicat obryzo: fiducia
 mea es tu, & tamen recordari, divitas effluere ab authore lu-
 minū. Similiter mulier obliviscitur cōjugaliis fidei, si dicat
*Prov. 7. v. 19. Non est vir domini suæ, sed abiit viâ longinquâ, locu-
 lum pecunie accepit in manum suam, die statore redibit domum. I-*
*ta servus seu δικονόμος obliviscetur Domini sui, si dicat in cor-
 de suo: Differt Dominus meus reditum. Luc. 12. v. 45. 3. Si
 vellent signum corporeum, non opuserat, vt facerent vitulum. Ha-
 bebant enim nubem & columnam ignis, que melius ducebant
 quam vitulus, qui portari necesse habebat. & nulla est ratio
 connexi: Judæi colere volunt Deum in signo & imagine. E. in
 nube & columnâ, qua suam ipsis demonstrabat præsentiam. Si-
 quidem ex liberrima voluntate Aaron fingi & formari cu-
 rabat, quamcunq; volebat similitudinem. Elegit autem potius
 hanc quam illam, quia videbat Ægyptios Serapidem suum*

E 2

colere

colere in figura vitulina seu bovilla, longiꝝ temporis inter-
vallo floruisse & viguisse. IV. Nullam posse dari rationem cur
vitulum potius, quam ovem aut aliquid aliud formarint, nisi quia
assueti fuerint videre maximum Ægyptiorum Deum, qui sit vi-
tulus niger albis maculis insignis. Putasse ergo Iudeos, ipsum Deum
cæli esse vitulum illum. Rq. 1. licet nulla dari possit instituti Is-
raëlitici ratio, num propterea statuendū, ipsos Deum vi-
tulinā formā præditū duxisse. 2. sicut Ægyptij Serapidem: ita
ipsi supremum Jehovam Bovis formā revereri & venerari
voluerunt. 3. quis nisi cerebrum in calcaneo gestans di-
cat, Aaronē & ceteros plebis Israëliticæ primores arbitratos fui-
sse, Deum cæli & terræ creatorem vitulo similem esse? V. Jos. c. 24.
optionem dari Hebreis, an velint servire Dijs alienis, quibus ser-
vierunt Thare & Nachor idololatræ, an idolis Amorrhaeorum, an
Deo Israël. Non ergo in idolis adorasse, vel putavisse se adorare
Deum Israël. Nam alioquin potuisse eos respondere, ineptam esse
optionem illam, quandoquidem in ipsis idolis Amorrhaeorum &
Thare ac Nachor Deum verum coluerint. Rq. planè nihil inferre
Jesuvvitam, quia eo ipso, quod in idolis adorabant Domi-
num Jehovam, idolatræ dicuntur, siquidem illam per sta-
tuas venerationem Deus aversatur, & ita se coli non vult,
hincꝝ speciali mandato detrectat. Deut. 4. v. 16. 17. 18.
Hoc ergo sibi vult optio, ut aut Deum Israëlis reverentur
& adorent ratione ea, quam revelavit in sacris literis: aut ad i-
dololatricos προγάρων cultus redeant, & per idola ipsum vene-
rantes Deo utantur inclemente. VI. ad illa verba Exod.
32. Hi sunt Dijs tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti, re-
spondet: significari illis verbis, putasse Iudeos beneficium libera-
tionis de Ægypto se accepisse non à Deo Mosis, sed ab Apo. Deo Æ-
gyptiorum. Verum maximam & turpissimam petitionem
principij prætorio more & modo cōmittit: Nobis enim
Dicere Bellarmini, dogma enim confirmat, nec ejus cura-
mus Dictaturam; quis non nisi insanus, crederet, Aaro-
nem & seniores populi, in vero Dei cultu legitimè insti-
tutos,

tutos, putasse, Ægyptiorum idolum populum Israeliticum è servitute eduxisse? VII. ad illa verba: *Cras solennitas erit Jehovæ, ut & Jud. 17. c. sanctificavi hoc argentum Domino, ut faciam idolum,* respondet dupliciter 1. ex sententia Cajetani, *Jehova nomen à Judæis Idololatriis verè tributum esse idolis idq; innui Sap. 14. v. 21. Incommunicabile nomen lignis & lapidibus imposuerunt.* Nullam n. Dei nomen incommunicabile esse præter Tò *Jehova.* Fortè autem illos Judæos non putasse, hoc esse nomen proprium, sed appellativum: Fortè etiam communicasse illud nomen per similitudinem. *Quomodo n. Ægyptij vocare soleant Nilum suum Jovem, & nos de homine strenuo dicamus: Hic est noster Achilles, & desapiente: hic est noster Cato: Ita Judæos de vitulo dixisse: Hic est noster Jehova, habeat sibi Moses suū.* Et ipsum Cardinalem sensisse, hoc argumentum lubricum & infirmum nullis nisi stabilimentis, ideoq; bis interspersisse dubitatis formulam FORTE, quæ solvitur per Tò FORTE NON nondum sequitur: Gentiles incommunicabile Dei nomen imposuerunt lapidibus. E. est nomen *Jehovæ*, cum & Omnipotens & Omnipræsentis & infiniti nomen nulli competit creaturæ. Locus autem sap. 14. hoc vult, *Ethnicosea, que non sunt Deus, habuisse Dei loco, Deumq; appellasse,* idemq; dicit, quod Paulus Rom. 1. v. 27. mutaverunt gloriam immortalis Dei per imaginem non solum ad mortalis hominis imaginem effectam, verum etiam volatilium, & quadrupedum, & reptilium. 3. Nebo ipsa sit Robertus, necesse est, si persuadeat, tot præstantissimos Judæos naturam hujus vocabuli ignorasse, aut per similitudinem ad alium applicasse. 2. altera responsio est, duo esse idolorum genera apud Hebreos: quædam habuisse nomina, ut Baal, Moloch, Astaroth, Chamos: & quædam fuisse ἀνώνυμα, ut idolum Michæ, vitulum aureum in deserto, & Danæum cum Betbelæo, & de his non improbabiliter dici, quod Judæi in idolis putaverint se colere verum Deum. Tandem ergo perspicuitate dictorum victus veritatis radios agnoscit, & herbam dat, quod sinistrâ subtraxe-

rat, dexterā restituens. Quòd vero etiam per Baalim, vero Iebovē in servire voluerint Judæi, patet ex Os. 2. v. 16. Non vocabit me ultra Baalim, v. 17. Et auferam nomina Baalim de ore ejus, & non recordabitur ultra nominis eorum. Cæterum illos gravissimè in hoc errasse exclamat, tūm quia idolo sacrificarint, & in ipso idolo divinam virtutem inesse crediderint: tūm etiam quia imaginati sibi fuerint Deum esse corporeum, & ipsi idolo similem. Ad 1. idem fecerunt, quod hodiè papicolæ: per idola se Deo sacrificare, Deum honorare, Deum venerari arbitrabantur: ita pontificij thure, cereis, & luminibus coram sanctis accensis ipsa portotypa rectè se colere sibi imaginantur. 2. unde probat Bell. Iudeos divinam Magicam vim idolis seu vitulo adscriptisse aureo. Ad 2. purum putum est mendacium respectu Aaronis, & saniorū, qui in corde pponem non habebant, Judæorum, quòd Deum statuerint corporeum, nec demonstrari à Jesu vita potest.

II. Michas & matere ejus. Jud. 17. v. 1. Fuite eo tempore vir quidam de monte Ephraim nomine Michas, v. 2. qui dixit matre sue: Mille & centum argenteos, quos separaveras tibi & super quibus me audiente jura veras, ecce ego habeo & apud me sunt. Cui illa respondit: Benedictus filius meus Dominus. v. 3. Reddidit ergo eos matris sue, quæ dixerat ei: Consecravi, & vovi hoc argentum Domino, ut de manu mea suscipiat filius meus, & faciat sculptile atque conflatile. v. 5. qui adiculam quoque in ea Deo separavit, & fecit Ephod & theraphim. i. e. vestem sacerdotalem & idola: implevit unius filiorum suorum manus, & factus est ei sacerdos. v. 6. In diebus illis non erat Rex in Israel, sed unusquisque quod sibi rectum videbatur, hoc faciebat. Et nactus sacerdotem Levitam exclamat v. 13. Nunc scio, quòd bene faciet mihi Deus, habenti Leviticī generis sacerdotem, qui c. 18. v. 5. rogatur à viris Danieis, ut consulat Iebovam, & scire possint, an prospero itinere pergerent, & res haberet effectum. v. 6. Et respondit eis: Ite cum pace, Iebova respicit viam vestram & iter quo pergetis. v. 31. Et mansit apud stirpem Dan idolum Michae omni tempore quo fuit domus Dei in Silo.

Silo. In diebus illis non erat Rex in Israel. Ubi nota 1. matrem Michæ hoc cultu Deo inservire conari, & ob id Iehovæ hoc argentum (è quo simulacrum fabricandum erat) consecrasse. 2. appellare filium benedictum Domino (Iehovæ) quo verus intelligitur Deus, qui jam existebat, & cuius honorem & cultum Michas redditione argenteorum promovebat. Quod si statuam futuram pro Deo haberet, nondum ante conflationem benedicere Michæ potuisset. 3. mulierem pecuniam dedisce argentario, ut ipsi sculperet idolum. Quis verò dicat, illam adeò fuisse vœsanam & mente captam, ut argentum pro aurifabri lubitu & voluntate fitum, pictum, ductum, sculptum pro ipsissimo Iehovæ habuerit, præsertim cum 4. fecerit vestem sacerdotalem, & impleverit unius filiorum suorum manus, sibiq; sacerdotem fecerit juxta leges & ceremonias à Domino Iehovæ Exod. 29. descriptas. Faciens ergò Michas juxta ceremonias istas ostendit illi se Deo inservire, qui harum author sit & inuentor. 5. notanter & quidem ter. c. 17. v. 6. c. 18. v. 1. & 31. illud diciunt factum, cum nullus Israëlitis præcesset Rex, & quilibet, quod sibi bonum & rectum videbatur, faceret, h. e. cum non haberent Magistratum religiosum, qui publicâ autoritate cultum Dei collapsum restitueret, religionem ad orthodoxiam revocaret, & juxta leges Leviticas mediante Mose populo à Deo traditas administrandam curaret: sed magistratum de ea parum fuisse sollicitum. Cunctos ergò eo cultu prosequutos fuisse Deum, quo sibi libuerit, & quando quidem viderint vicinos & conterminos populos Dijs suis subimagine forma inservire, & prospera fortunæ aurâ ad spirari, ideo & ipsos Dei immortalis gloriam adumbrasse specie idolorum. Et hoc est tempus ignorationis, quod Deus ὑπέγιδε, dissimulavit Act. 17. v. 30. 6. Micham maximè tunc sibi gratulatum esse, cum sacerdotem è tribu Levitica, specialiter à Deo selecta, & sacris usibus destinata Num. 1. v. 49. 50. 51. natus fuit, & sic Dei præcepto plenariè satisfactum esse putasse

tasse, & ob id divinā sibi benedictionem à Domino Iehova promisisse; quo facto manifeste declaravit, se hoc religioso cultu unicè eo collineare & collimare, Iehova ut obsequatur qui Leges Leviticas sancivit. 7. petere Danitas à Sacerdote Levitico, ut consulat non idolum, non vix bidihorariam aut biduanam imaginem, sed Dominum Iehovam, & respondere Levitam: *Ite cum pace, Dominus Iehova respicit viam vestrā.* 8. fuisse hoc idolum servatum à Danitis, quantis pererat domus Dei in Silo, id est, cultū Deus nondum certo & stabili alliga verat loco, qui ad orationis gratiā omnibus esset adeundus. Putarunt ergo, se interea temporis etiam alibi Deum colere, & longo itinere supersedere posse. Quæ omnia sane simul sumpta non leviter demonstrant, illos per hāc statuam seu imaginem verum venerari voluisse Iehovam de cœlo.

III. Μοχολάτρου Danai & Bethelci i. Reg. 12. Cum enim decem tribus Israëliticæ defuncto Salomone obdurius à Roboamo filio ipsius acceptum responsum ab eo defecissent, caputque sibi præfecissent Jeroboamum filium Nabat, dixit ille in corde suo, v. 26. *Nunc revertetur regnum ad dominum David, v. 27. Si ascenderit populus iste, ut faciat sacrificia in domo Domini in Ierusalem, & convertetur cor populi hujus ad dominum suum Roboam regem Iuda, interficiant me, & revertentur ad eum.* v. 28. Et ex cogitato consilio, fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: *Nolite ultra ascendere in Ierusalem: Ecce dū tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Ubi neminem fore autumo, qui arbitretur Jeroboamum decem tribubus Israëliticis persuasisse, quasi illi duo aurei vituli, nuper ab aurifabro hac forma donati, sint Deus, qui ante annos circiter quingentos (quo tempore nondum erant isti vituli) miraculos à potentia ex Ægypto Israelitas eduxerit, sed hoc tantum illis inculcavit, perinde esse, sive Deum in templo Hierosolymitano coram sancto sanctorum, ubi erant Cherubim, & arca fæderis, adorarent, sive si in Bethel & Dan sub forma aureorum

reorum vitulorum venerarentur. Ne igitur quotannis tanto cum rerum domesticarum dispendio & periculo praesentissimo ad infestam sibi urbem esset abeundum sanctorum festorum celebrandorum gratia, optimè ipsis hac ratione consultum fore, si in Betbel & Dan locis vicinioribus & amicis, nec tot difficultatibus peregrinantes exponentibus cultum administrarent suum. Qua de causa etiam citius in ejus sententiam itum est. Huc pertinet Josephi testimonium l. 5. antiq. Judai. c. 3. ubi ita: *Jeroboamus, ut Deus invitulis coleretur, instituit.* Sic Jehu, qui *zelotem se vocat pro lege Dei (Jehovae)* 2. Reg. 10. 16. quamvis *idolum Baalis & templum ejus destruxerit, confregeritque, nihilominus non defeliquit vitulos aureos in Dan & Betbel à Jeroboamo erectos,* v. 29. eò quod arbitraretur sine idolatriæ criminе Deum invitulis adorari & coli posse. Hinc v. 23. serio caver, ne .acerdotes Baalitico cultui destinati sibi adjungant cultores vitulorum, quos *Iehovæ ministros* appellat, & unà cum ipsis opprimantur. Hinc religiosi ores quoq; Reges exesa tolerarunt, arbitrati & alibi quam Hierosolymis sub figuris & imaginibus Deum coli posse, ut Assa, Joas, &c. Quin & ipse Bellar. concedit, non improbabiliter dicit, *Iudeos in idolis Deum coluisse;* Unicum est, de quo litem movet, *idola certorum nominum, ut Baal, Astarteb, Moloch, &c. non fuisse representativa veri Iehovæ, idque probat ex 1. Reg. 18. v. 21. ubi Elias ita alloquitur populum: usquequo claudicatis in duas partes. Si Dominus est Deus sequimini illum.* Vbi clarè opponitur Baal Deo vero. Rx suprà probatum est ex Of. 2. v. 16. 17. per Baalim Iudeos veneratos fuisse *Iehovam*, verum quia Deus cultum illum respuit, & *idolatriæ loco* habet, ideoq; Elias eam ipsis ex probrat, dicens, *Deum irreligiose præter ipsius mandatum colendo ipsos alios vero Iehovæ substituere Deos,* & quia neq; frigidis sint, neq; fervidi, sed tepidi, ipsos ex ore Dei exputum iri, nisi ad poenitentiam redeant.

In Ecclesiasticis historijs obvios habemus i. Carpo-
F cratia-

christianos, qui & Gnostici appellati sunt, quos inter hæreticos numerat veneranda antiquitas, eò quòd cultum & venerationem impenderint imaginibus Christi & Pauli Iren. l. 1. adv. hær. c. 24. p. 92. Gnostici imagines quasdam quidem depictas, quasdam autem & de reliqua materia fabrefactas habent dicentes formam Christi factam a Pilato illo tempore, quo fuit Jesus cum hominibus, & has coronant, & has proponunt cum imaginibus mundi philosophorum. Sic Epiph. tom. 2. l. 1. hær. 27. de Carpocrate refert, quòd Pauli & Christi imagines cum philosophorum imaginibus collocatas adoraverit, & suffitum illis fecerit. Ita August. ad Quodvult. hær. 7. De Marcella hærescoes Carpocratianæ socia memorat, quòd coluerit imagines Christi, Pauli, Homeri, & Pythagoræ adorando, incensumq; ponendo. Et de his ipsis dicit Bellarm. l. 2. de imag. sanct. c. 24. cum Christum coluerint, eos imaginem ipsius propter Christum coluisse. Si ergò propter Christum imagines ejus coluerunt Gnostici, & tamen à veneranda antiquitate hærescoes infamia notati sunt, certè nechodiè sine idolatriæ suspitione licebit pontificijs colere imagines ob relationem ad prototypa. 2. Armenios, de quibus Nicephorus l. 18. hist. c. 54. item 51. 52. tradit, quòd crucem adorare & colere consueti fuerint, unde Staurolatre & Chazuzarij ab ipso vocantur; Chazuz enim crucem vernacula eorum lingua significat. Quis verò inficias ibit, ipsos crucis honorem detulisse ad Christum crucifixum, cum Bell. asserat, nullam posse fieri crucis imaginem, quæ non representet Christum cruci affixum, & id quidem per se & propriè. 3. Χριστιανοὶ θυγόρει, i. e. accusatores Christianorum, qui divinos imaginibus deferebant honores, eoqué Christianos de idolatriæ criminе suspectos reddebant. Vide Damasc. in l. de 100. hær. circa finem. Verùm de his ipsis quoq; concedit Bellarminus dicto loco, illos, eò quòd Christum coluerint, honorem imaginibus concessum ad prototypum retulisse. Quid verò aliud agunt pontificii. Audi fulmen Concilij Tridentini: Mandat sancta synodus, imagines

nes

nes Christi, Dei paræ virginis, & aliorum sanctorum in templis
præsertim babendas & retinendas esse, eisq[ue] debitum honorem & re-
verentiā impertiendā, quoniam bonos, qui eis exhibetur, refertur
ad prototypa, quæ illa representant. Audin' reos confitentes!
4. Collyridianos, qui Mariam θεότονον adorando, collyras seu
collyridas, placentulas offerendo, imaginem ejus circum ferendo
& honorando colebant. Epiph. l. 3. cont. hær. tom. 2. hær. 29.
de qua hæresi: unde non est simulacrum hoc studium,
& facinus Diabolicum. Prætextu enim justitiae semper subiens
hominum mentes Diabolus mortalium naturam in hominum o-
culis deificans, statuas humanas imagines præferentes per ar-
tium varietatem expressit. Et mortui quidem sunt, qui adorantur:
ipsorum vero imagines, quæ nunquam vixerunt (neq[ue] enim mor-
tuæ esse possunt, quæ nunquam vixerunt) adorandas introducunt,
ab alterante mente ab uno & solo Deo, &c. sit in honore mater: Pa-
ter & Filius & spiritus sanctus adoretur: Mariā nemo adoret, &c.
Sive enim velut ipsam adorantes Mariam ipsi offerunt collyri-
des, sive placentam vanæ istæ mulieres: sive pro ipsa offerre co-
nantur hanc putidam oblationem, tota res stolida est & aliena, &
ex Dæmonum motu fraus & impostura. Quò vero non longius ex-
tendam orationem, sufficient nobis relata: Maria in honore sit:
Dominus adoretur, &c. Quid quæso clarius posset ab
Epiphanio, si præsens hoc nostro seculo viveret, adver-
sus παραβολὰς pontificios? nonne omnia & singula ipsi-
us verba mera sunt fulmina undique ferentia rasam co-
hortem? At excipient scio, extra oleas nos vagari hisce exem-
plis, si quidem isti omnes divinos imaginibus honores obtulerint.
Et idem Pontificios agere nervosè & solide hactenus de-
monstratum est, & ob id de idolatria meritò accusamus,
quippe qui cultum Deo soli debitum ad creaturas defe-
runt; vana igitur est exceptio, & nimis subtilis, vel si ma-
vis ridicula Gregorij distinctio, quâ ita restringit, si vi-
delicet tribuatur sicut Deo. Δεινὸν μὲν, ὥρασι fratres,
πρὸς κέντρα λαζίζειν.

Prophanorum exemplorum loco veniunt Gentiles, qui simulachris rerum terrestrium depinxerunt verum Je-hovam, non quasi *simulachra Deum esse statuerent*, aut *Deum corporeum crederent*, sed quod vel aliquando hac se ipsis forma ostentariit numen, vel quod hisce figuris *beneficia & merita humano generi exhibita adumbrarentur*; vel quia Deum summo cultu prosequendum à majoribus audiverant, *simulachra excogitarunt*, diligentius officio se functuros rati, si ob oculos exemplar ejus (qui quidem invisibilis esset, sed ob captum rudiorum qualiter hoc scheme de pingi posset) continenter haberent: vel denique ut ostenderent, quæ *beneficia ad quod idolum essent petenda*. Hinc Paulus Rom. i. v. 20. 21. dicit eos esse *avantologyntricē*, quippe qui cum *Deum cognoverint*, non tamen ut *Deum glorifica verint*, neq; *gratifuerint*, sed vani facti sint per cogitationes suas. Quomodo? v. 23. mutando gloriam immortalis Dei per imaginem, non solum ad mortalis hominis similitudinem effectam, verum etiam volatilium, & quadrupedum, & reptilium. Hæc ergo idololatriæ eorum origo est, quod Deum terrestribus adumbrarunt *simulachris*, & sic miram sibi affinxerunt sapientiam. Unde Athenienses Act. i7. v. 23. aram extruunt ignoto D e o. Si ergo Deus iste ipsis fuit ignotus, quis ita deliret, ut dicat, illos aram ipsam & *simulachrum affixum habuisse* pro *αγρώσωθεω*: quin potius hoc existimarunt, per illa verè representari & colieum, qui fecit mundum, & omnia, quæ in ipso sunt, qui cali & terra sit Dominus, v. 24. At Paulus exagitat hanc eorum *αναδαιοντας*, & informat eos v. 25. non in manu factis templis Deum habitare, nec humanis manibus coli, & propterea *simulachrum illud removen-dum*, & mentem potius ad ipsum D e u m convertendam & diri-gendam esse. Quamvis ergo non negemus, quosdam imò multos de fæce vulgi adeò ex cordes fuisse, ut *di-vinam vim simulachris adscripserint*; de sanioribus tamē præ-sertim philosophis, qui Deum unum è lumine naturæ in-

nato

nato & acquisito aliquo modo cognoverūt, illud per ne-
gamus : plebem a. ita cæcutire sinebant, ut majorem
Deorum reverentiam ipsis incuterent. Sic August. l. 4.
deciv. Dei. c. 31. de Varrone refert, quod dixerit; ~~multa~~ ef-
se vera, que nō modò uulgo scire non sit utile, sed etiam si falsa sunt,
aliter sentire populum expediat, atq; ideo Gracos mysteria tacitur
nitate & parietibus classisse. Et c. 27. Scævola pontifex ex-
pedire existimat, falli in religione civitates. Patet illud, quia
infinita penè habuerunt simulachra, & tamen Deum u-
num confessi sunt, ut patet ex Aristot. l. 8. Phys. tex. 48.
49. Trismegisto, Carminibus Sibyllinis, Empedocle, So-
crate, Xenophore, Platone, Jamblico, Proclo, Synesio,
Phocylide, Theophrasto, Zenone, Seneca, Epicteto, Cle-
anthe, Cicerone, Orpheo, Porphyrio, Pythagora, & a-
lijs sanioris philosophiæ mysterijs imbutis. Plura autem
habuerunt simulachra, quia proprium ejus nomen ignora-
runt, ideo plura ipsi assignarunt nomina, quibus Deus ille
significaretur, & ad pluralia ejus instituerunt memori-
am, sicut id testatur Maximus quidam gentilis in Epist.
ad August. Scribens: Evidem vnum esse Deum summum at-
que magnificum, qui tam demens, tam mente captus neget esse
certissimum? Hujus nos virtutes, per mundanum opus diffusas
multis vocabulis invocamus, quia nomen ejus cuncti, proprium
uid. ignoramus. Nam Deus omnibus religionibus commune no-
men est: ita fit ut dum ejus quasi quedam membra carptim varijs
supplicationibus prosequimur, totum colere profectò videamur.
Hinc Dio Chrysost. 12. de prima Dei notitia, & Maximus
Tyrius ser. 38. affirmant, summum, primum, maximū Deum
creatorem omnium, & conservatorem, à se in simulachris ex auro
& argento & ebore factis coli. Sic Euseb. l. 3. de præpar. E-
vangel. citat ex Porphyrio, quod rudiores tantum ad ligna
& lapides respiciant, sed sapientes voluisse Deum & Dei virtutes
in sensibus nostris διά εἰδῶν συμφύλων μηνύειν: invisibilia Dei per
picturas visibles ἀποτυπώσαντας τοις καθάπερ ἐκ βίβλων τῶν ἀγαλμά-

των ἀναλέγεντά πέριθεῶν μεμαθηκόσι γράμματα. Ita August. in enarr. psal. 113. conc. 3. refert Gentiles ita dicentes: *non hoc visibile colo, sed numen, quod in illis invisibiliter habitat.* Et qui videbantur sibi purgatoris esse religionis, dicebant: *nec simulachrum, nec dæmonium colo, sed per effigiem corporalem ejus rei signum intueor, quam colere debo.* Athan. in orat. cont. idol. introducit ita nugantes: *non esse Deos, sed simulachra Deorum ideo baberi, ut Dij sub istis imaginibus respondeant, & se revelent, qui alioqui invisibles aliter cognosci non possint.* Surius tom. 5. fol. 881. tradit, quòd Julianus Apostata Artemiūm Syriæ Ducem & Martyrem ad idololatriam traducere conatus hoc modo ethnicorum idolomaniam excusa verit: *Non tanquam Deos colunt eorum imagines, absit: hoc enim ita accipiunt agrestiores & simpliciores, sed qui cupiditate tenentur sapientia & res Deorum accurate inquirunt, sciunt, cunnam bonorem tribuant, & ad quem transeat adoratio divinarum imaginum.* Hanc sententiam ipse quoq; Bellarminus improbare omnino non potest quando concedit, *Gentilium aliquos nō fuisse ita stupidos, vt putarint idola ligna, vel lapides esse Deos.* Ideoq; hoc probat tantum, *MULTOS Ethnicorū credidisse idola esse Deos,* quo in sensu nos ὅμοιοις habet, quippe qui ultrò largâ largimur manu, plurimos è rudi plebecula statuas Deorum loco habuisse: non pauci tamen illud omnino negarunt, sicuti id patet ex Arnob. l. 6. Sozom. l. 7. c. 15. vbi dicunt gentiles, *statuas non esse honorandas eā opinione, quòd æs, aurum, & argentum, & similes statuarum materie Dij essent, sed quod per simulachra Deorum alias in visibilium praesentia exhiberetur, & quòd ijs Dij in habitarent, adeoq; quòd pereas dii colerentur & honorarentur.* Excipit Bellarminus, nos hoc argumento committere Elenchum parium, siquidem gentiles per statuas adoraverint vel homines mortuos Lact. l. 1. c. 14. & 15. August. l. 8. de civ. Dei. c. 26. vel Dæmones in ipsis. Aug. l. 8. de civ. Dei c. 23. vel partes mundi. Aug. in ps. 113. & l. 4. de civ. Dei. c. 10. & l. 7. c. 5. Euseb. l. 3. præp. Evang. c. 2. vel animas ea-

rūm

rum partium Euseb. l. 3. c. 3. præp. & Aug. l. dicto. Catholicos autem (Romanenses) hoc negare facere, nec fecisse vñquam, cum imagines nec Deos putent, nec imagines Deorum. Et Scriptura ignorat illam distinctionem inter venerationem per imagines & idola factam Deo aut creaturis. 2. Superius exemplo Hebræorum ostensum est, etiā eos, qui verum Jebovā per idola & statuas honorarūt & invocarunt idololatras meritò haberí. 3. idem etiam gētiles fecisse ex Chrys. & Tyrij Maximi testimoij elucescit. Quāvis ergo nō negemus, quosdam per idola Dæmones, & homines, & creaturas alias hono- rasse, non tamen id universaliter verū esse, ex dictis patet, cū omnes gentes sint idololatré, quia Deum non legitimo coluerunt modo. 4. Falsum est, Pontificios per imagines non adorare Deum. 5. Falsum quoq; eosdem non colere creaturas, nisi fortè Mariam & reliquos sanctos creaturarum numero eximant.

. IV. APRAXI PONTIFICIAE ECCLESIAE. Syllogismus sic talis: *Quod ipsa experientia δοθαλμοφανεγῶς demōstrat, illud utiq; negari bona fide à papicolis non poterit. Sed experientia δοθαλμοφανεγῶς demonstrat: imò templa & parietes vel nobis tacentibus loquuntur, gloriam & honorem Deo debitum per idolatriam tribui imaginibus & statuis.* E. Minor constat. Assignant enim ipsis vim sanandi corpus & animam: tradēdi ea, quæ nos gloria & gratia divina & participes reddunt: defendendi ab omnimalo, &c. E.g. In benedictione ligni crucis hæc adhibetur precandi formula: *Rogamus te sempiterne Deus, ut digneris benedicere hoc lignum crucis, vt omnibus hic genuflectentibus, actua majestati supplicantibus, cordis compunctione & admissorum concedatur remissio. Atque intercedente ipsa victoriosissima filij tui unigeniti passione tibi placita postulare, & citius valeant postulata percipere.* Item: *sanc&ficeretur istud lignum in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, & benedictio illius ligni, in quo sancta membra Salvatoris suspensa sunt, sit in isto ligno, vt orantes & inclinantes se propter Deum ante crucem istam, inveniant corporis & animæ sanitatem.* Item: *digneris benedicere hoc lignum*

lignum crucis, ut sit remedium salutare generi humano, sit soliditas fidei, bonorum operum, perfectus, & redemptio animarum, tutela contra sevajacula inimicorum. Item: ita, quæ sumus, accipias illam crucem, quemadmodum & illam, in qua passus es, manibus amplexus es: & sicuti per illam mundus expiatus est à reatu, ita offerentium famulorum tuorum anime bujus crucis merito careant omni perpetrato peccato. Petunt à cruce ea, quæ ad statum gratiæ & gloriæ consequendum faciunt. Ad gratiam, hac vulgata cantilenâ: O crux ave, spes unica, hoc passionis tempore; Auge püs justitiam, Reisq; daveniam. Sic Bellarminus cōcionatores declamantes introducit de cruce. Tu nos redemisti: Tu nos Patri reconciliasti. Ad gloriam, petunt in Antiphona t. i. con. 3. i. 2. c. 23. O crux splendidior cunctis astris, mundo celebris, hominibus multum amabilis, sanctior universis, que sola fuisti digna portare mundi talenta, dulce lignum, dulci aferens pondera, SALVA presentem catervam in tuis laudibus hodie congregatam. In Die inventionis crucis: Ara crucis, lampas lucis, vera salus hominum: nobis prouum fac patronum, quem tulisti Dominum. Sic cum in Sabbatho Paschæ presbyter Pontificius imaginem crucifixo sepulchro exemptam in templo circum fert, & fores ejusdem clausas pulsans dicit: Attollite portas principes vestras, & elevamini porte infernales, & introibit rex gloriæ. Rursumque interroganti: quis est iste Rex gloriæ? Respondeat: Dominus fortis & potens in prælio: Dominus virtutum, ipse est rex gloriæ. Ita die parafaves Papa aut sacerdos paulatim detegit crucem, eamq; populo ostendens ait: Ecce lignum crucis, cui respondent Capellani: in qua salus mundi pependit. Deinde Cantores perficiunt: Venite, adoremus. Ad ea verba Papa procedit exutis calceis per unum ex scutiferis, & genu flexo adorat & osculatur: post Papam Cardinales, Imperatores, Reges, si adfint: tum Episcopi, dein Oratores Laici, protonotarij, Abbates, auditores, Clerici Cameræ, Acoluthi, Cubicularij, Clerici ceremoniarum, Diaconus & subdiaconus capellæ,

capellæ, secretarij cū advocatis, procuratores ordinum, cantores, capellani assistentes, scutiferi Papæ, & post universum illum gregem deniq; Caudatarij.l.2. Cer. c. defer. 6. major. hebd. Ita à summo Pontifice usq; adimum Caudarium omnes crucem adorant & osculantur. Excipit Bellarminus 1. ista tribui imagini, nec ut lignum est, nec ut image est, sed ut accipitur loco exemplaris, i.e. dicuntur de ipso Christo, cujus tamen imago vices gerit; tribuimus hanc ratione nullum propriè bonorem ipsi imagini, sed tantum impropriè vel per accidens. R^e neg. per crucem metonymicè ipsum Christum intelligi. Ea enim crux intelligitur, cui benedicitur, & quidem etiam in nomine filij, in qua sancta membra salvatoris suspensa sunt, que contra distinguitur ligno, de quo Christus pependit, quæ est arbor decora & fulgida, ornata regis purpura Electa dignostipite, tam sancta membrata tangere, beat a cuius brachis mundi pependit pre- cium, quæ digna est portare mundi talentum, quæ tulit Dominum, in qua salus mundi pependit. Illa autem est vel lignum crucis, vel imago ad eum similitudinem facta. E. 2. posito, sed non concessò, intelligi ipsum prototypum, ex superioribus patet Deū nolle ita per imagines & simulachra coli & adorari, adeoq; ad huc dum οἰκονολατρῶν nomine venire Pontificios. Excipit 2. esse proopopæjam Rhétoricam, quâ Ecclesia alloquatur crucem eo modo, quo Moses alloquitur cælum & terram; cum ait Deut. 32. Audite cæli, quæ loquor, &c. & quando B. Andreas eandem alloquebatur, cum diceret: Salve crux preciosa, & c. signifiari autem hanc proopopæja, nos desiderare fructum crucis i.e. salvariper meritum Christi, qui in cruce passus est. R^e Bell. l. 1. de Sanct. Beat. c. 19. respondet Brentio (c. 24. Confess. Würtemb. dicenti, Patres per figuram προσωποποιias invocare fuissent solitos nomina mortuorum (vanum esse figmētum, quia patres pollicentur sibi & alijs auxilium ex illa invocatione. Iam subsume: Pontificij sibi auxilium pollicentur ex crucis veneratione E. 2. Si concedamus esse προσωποποιίαν, unde probabit imagines propterea non honorari κατέχει, seque

G.

ab

: ab ἐιδωλομαρτιας criminē liberos esse. Quasi verò avarus per προσωποποιιαν dicens auro: fiducia mea es tu; Epicuræus dicens ventri, Deus meus es tu: homo dicens brachio carna- li, propugnaculum meum es tu: ob hanc rationem non sint i- dololatriæ, quia per προσωποποιιαν creaturas sunt allocuti? 3. illa demum prosopopæia pia est & religiosa, quæ detra- cta, & resoluta in orationem simplicem Christianum reddit sen- sum, qualis est illa Mosis per analysin: Cælum & terra testes sunt benignitatis & misericordiæ divinæ. Et illa Andreæ avara- xia: Grata est mibi crux. Illa autem Pontificiorum: O crux ave, spes unica, resolvitur in hāc: Grata est mibi crux. spes vni- ca, & adhuc idololatricum retinet sensum. 4. ridicula est illa Bellarmini expositio, quā dicit per illas precādi formulas innui, nos desiderare fructum crucis i.e. salvari per meritum Chri- sti, qui in cruce passus est. Quis enim quæso Oedipus, vel py- thius Apollo illum sensum à verbis planè alienū eruere potuisset? Idem est, ac si avarus ab idololatriæ criminē se liberare vellet, dicēdo: se non dependere ab auro, nec fiduciam in illo suam collocare, sed desiderare fructum auri i. e. salvari per Deum, qui aurum creavit: Si Epicuræus diceret, se non in hiare voluptatibus hujus mundi, nec magis eas diligere, quam Deum, ve- rūm potius, desiderare fructum vētris, i.e. salvari per Deum, qui escam largissimè suppediret, nonne ab omnibus explode- rentur ob ineptam & stultam suam interpretationem? idem sibi justè fierisciant Pontificij.

In benedictione imaginis Beatae Virginis, hæc solennis adhibetur formula: Sanctifica Deus hanc formulam B. Virgi- nis, ut tuis fidelibus salutaris auxilijs opem ferat: tonitrua aut ful- mina si in valuerint, nocentia celerius expellantur: pluviarum quoq; inundatio, aut civitium bellorum commotio seu paganorum devastatio ad presentiam ejus comprimantur, &c. Ita Iohannes XXII. Pontifex Romanus hanc edidit orationem de effi- gie vultus Christi panniculo in gratiam Veronice impresso:

Salve

Salve sancta facies nostri Redemptoris,
 In quanitet species divini splendoris,
 Impressa panniculo nivei candoris,
 Dataq; veronicæ signum ob amoris:
 Salve decus seculi, speculum sanctorum,
 Quod videre cupiunt spiritus cælorum;
 Nos ab omni macula PURGA vitiorum,
 Atque nos confortio JUNG E beatorum.
 Salve vultus Domini imago beata,
 Ex æternomunere mirè decorata,
 Lumen FUNDE cordibus ex vi tibi data,
 Et à nostris sensibus TOLLE colligata.
 Salve robur fidei nostræ Christianæ,
 DESTRUENS hæreticos, qui sunt mētis vanæ;
 Horum AUGEMeritum, qui te credunt sanè
 Illius effigie, quo Rex fit ex parte.
 Salve nostrum gaudium in hac vita dura,
 Labili & fragili citò peritura:
 Nos DEDUC ad propria, ô felix figura
 Ad videndum faciem, quæ est Christi pura.
 Esto nobis quæsumus, tutum ad juvamen,
 Dulcerefrigerium, atq; consolamen,
 Ut nobis non noceat hostile gravamen,
 Sed fruatur requie: omnes dicant, Amen.

In benedictione imaginis Johannis Evangelistæ his utuntur verbis: *Præsta, ut omnes illum cum reverentia intuentes, precesq; coram illa fundentes, pro quacunq; necessitate oraverint, exaudiantur: sit hæc imago Dæmonum sancta expulsio: Angelorum advocatio: fidelium protectio; ejusq; in hoc loco potenter vigeat intercessio, &c.* In antidoto hæc extat oratio ad C R U C E M: *Signum sanctæ crucis DEFENDAT me, ab omnibus malis, &c.* Sic in consecratione cereæ imagunculæ, quam vocant Agnum Dei, ita orant: *Ut isti agni immaculati accipiant eandem virtutem contra omnes Diabolicas perficias & fraudes maligni spiritus, quâ agnus innocens, filius ejus Jesus Christus in aræ crucis immolatus protoplastum nostrum de Diabolica potest atteripuit.* Sacr. Cer. Eccl. Rom. l. i. tit. 7. Urbanus V. Pontifex Romanus quinq; imagunculas hæc ratione consecratas & benedictas dono misit Orientali Imperatori, hosce adjungens versiculos: —

*Balsamus & cera mundacum chrismatis unda
Conficiunt agnum, quod munus do tibi magnum
Fonc velut natum, per mystica sanctificatum,
Fulgura desursum DEPELLIT, & omne
malignum*

*Peccatum FRANGIT, ut Christi sanguis, &
angit,*

*Prægnans servatur, simul & partus libera.
Donadefert dignis, virtutem destruit ignis:
Portatus munde de fluctibus eruit undæ.*

Firmū ergò ratumq; est secundū generalis, ostri Syllogismi membrū, quod vid. *veneratio religiosim imaginum sit ANTIGRAPHOS, sit eidem honorata, & gravissime cum, qui honore suum*

suum alteri tribui non vult Esa. 42. v. 8. & 48. v. II. offendat, & per cōsequens à vera Ecclesia tolerari non debeat. Quòd erat τὸ κεινόμενον.

Tertium probationis nostræ generalis membrum est, quòd εἰκόνον ολατρεία σιτάλθος, ubi per λόγον non intelligimus φεύγοντα σωμάτια. Ro. 8. v. 6. nec πιθανολογίαν καὶ φιλοσοφίαν κενῆς ἀπάλης Col. 2. v. 4. Sed αὐχμαλωθέντας τὴν ψυχήν τὸ χριστόν. 2. Cor. 10. v. 5. rationem rectā, & renatam, quæ ex ipsis sacris pagellis consequentiam deponit suam. Syllogismus noster hac indui potest forma: *Quaecunq[ue] sententia firmis & solidis veræ, rectæ & sanæ rationis fundamentis suffulcir in non potest, illa jure notba & spuria judicatur. Hæc εἰκόνον ολατρεία talis est.* Minorem negat Bellarminus, & contrà quasdam ratiunculas in arenam producit, easq[ue] in nos detorquet, vim nostrorum argumentorum illis perrupturus: at nimis infirmæ sunt & lubricæ, quām ut impetum aliquem sustineant, sicuti videbimus. Prima est à simili: *Homodignus est veneratione, quia imago Dei est.* E. & imagines Christi & sanctorum dignæ sunt veneratione. Ratio connexi; quia quod vni imagini, quātali convenit, illud necessariò omnibus competit imaginibus. R. Major: *Quæ est unius imaginis conditio, eadem est & alterius, non est rationis sana, sed vanæ.* Nam imago, quā talis ex Bellarmini hypothesi, infert venerationem. Idolum est imago. E. quā imago, idolum est venerandum. 2. insensulato omnes creature aliquid divinitatis inferunt, Dei q[ue] imagines sunt, licet non ita exquisitæ, ut homo. E. omnes creature sunt venerande & colende. 3. homo απόλος, venerabilis est, non quā imago simpliciter, sed quā Dei imago. Jam autem sancti non sunt religiosè colendi. E. nec eorum imagines. 4. in veritimus argumentum: *Homo est venerandus, sed civiliter, & externè, non religiosè.* E. & imagines. Excipit Bellarminus: *bominem civiliter coli ut regem, ut Imperatorem: sed religiosè, ut imaginem Dei, quia res sacra est: sicut qui honorat bominem, quia sanctus, quia propheta, aut Episcopus, est religiosè*

honoratur. Rid rursus non à recta ratione edoctus est Iesuvita, sed à liri pippio speculationum ingenij. Quis enim quæso admittat omnem hominem ut imaginem Dei religiosè coli posse, annon oculis obversatur illud: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies Matth. 4. v. 10.*? Cur Petrus adorari noluit à Cornelio, cum optime ut *imaginem Dei* id conferre licuisset? cur ad *humanam & aqualem conditionem*, revocat Act. 10. v. 26? Cur *Angelus* adorationem respuit, cum *imaginem Dei*, spiritualitate, immortalitate, intellectu, voluntate &c. referat. Apoc. 19. v. 10. & 22. v. 9? Cur Christus *Diabolum* adorare noluit, qui etiam adhuc *imaginem Dei* spiritualitate & immortalitate exprimit? Matth. 4. Cur ἀρθρωτάλγα dicuntur Arari Nestoriani, qui *Christum hominem* ut *Dei imaginem* adorare optimo jure poterant? Hinc manifestæ sunt Cardinalis fraudes & imposturæ, quibus sibi ipsi ad religiosum cultum, & Canonicationem quasi viam sternit, & pro religiosa adoratione hominis depugnando ad sui venerationem superstitionis allicit? 2. superius demonstratum est, *res sacras excipi non nisi externâ honorificentia*. Blasphema igitur est, & idololatrica Sicutæ exceptio.

Secunda ratio etiam deducitur à simili: *I M A G O regis* est *venerabilis civili quodam honore. E. Christi & sanctorum culture religioso.* Idq; confirmat ex insigni fraude Juliani Apostatæ, quam describunt Gregorius Nazianz. orat. in Julian. & Paul Diac. in vita Jul. Erat in more positum, ut *imagines Imperatorum ab omnibus adorarentur, id quod etiam Christiani faciebant*, quippe qui sciebant solam civilem adorationem illam fuisse, qualen etiam ipsi Imperatori licet Etnico deferebāt. Julianus igitur ut cogeret Christianos saltem per errorem adorare *idola*, iubebat suam *imaginem ita depingi*, ut simul pingeretur *Jupiter de cælo, coronam & purpuram imperatori deferens: pingentur etiam Mercurius & Mars in Imperatorem respicientes*, ut eo modo indicaret, se sapientem & fortē esse. Itaq; seipsum inter

Dcc

Deos depictum proponebat, ut Christiani de more venerantes imaginē Imperatoris simul venerarentur imagines falsorum Deorum. R^e Majorem, quæ nititur hoc Aristotelæo axiomate: Contrariorum contraria sunt consequentia, itidem non recta è verbo divino piè informata ratio subministrat, nec philosophia sobria ita illimitate admittit. Nam requiritur, ut sint *contraria per se*, & formaliter. 2. Consequentia non sint accidentalia, utrisq; communia. Jam autem *imago civilis & sacra* non sunt *per se contrarie*, cum utraque eodem tempore ab uno recipiatur subiecto, neq; Tò colili illius consequens est necessarium. Multæ enim sunt imagines, quæ non coluntur, sed propositæ sunt vel ad juvandam memoriam, vel aliam ob causam. 2. Sich homines pij, imò omnes creature essent adoranda religiosè, quia sunt *imagines & simulacra Dei*. 3. *Diabolus* adorari posset. 4. Ad statuam Juliani quod attinet, illa *civiliter* adorari potuit sine idolatriæ suspicione, cum Naaman in domo Remmon Deum veneratus sit coram idolo Syrorum, & Christiani imagines Jovis, Mercurij & Martis non alio habuerūt loco, quam vel pro simulacris & statuis aliorū hominum, vel pro occasione ad abominandam idolomaniam gentilium, cum idolum nibil sit in mundo. 1. Cor. 8. Quemadmodum igitur εἰδωλοθεῖοι salva conscientiā vesci potuerunt Christiani primitivæ Ecclesiæ: ita quoq; imagines Imperatorum *civiliter* honorari sine lassione conscientiæ etiam coram simulachris gentilibus potuerunt, modò ab fuerit suspicio εἰδωλολαζίας, ἀφορμὴ λοιδορίας, & scandalum.

Tertium argumentum fluit ex loco contrariorum: *Quod est capax unius contrarij, id estiam alterius contrarij capax erit. Imago est capax injurie & contumelie. E. & bonoris & cultus.* Minorem probat exemplo Imperatorū, Maximini, Domitiani, Theodosij, Juliani, &c. R^e i. nechanc majorem pandectæ Christianæ, sed Aristotelææ dictitant, neq; ubiq; militat. 2. *imago quidem capax est cultus religiosi, i. e. potest*

poteſt honorari & coli non tantum civiliter, ſed & religioſe: verūm posterior hic modus diuino interdicitur præcepto. 3. *Omnis homo capax eſt contumelie: Imò omnis creatura, videlicet per abuſum, quo creator ipſe Deus contumeliā affici- tur. E. omnis creatura veneranda & adoranda eſt?* 4. Plus eſt inconcluſione, quām in prämissis. Illæ enim hoc ſolūm probant, *cultus capaces eſſe imagines, ſed non propterea religioſi.* 5. quæ ſequela: Deus Juliani, Christi imaginem dei- cientis, ſtatua fulmine percuſſit. E. Christi ſtatua religioſe eſt colenda? idem eſt ac ſi in ferrem: *Deus Gen. 9. v. 6. bu- manisanguinis effuſionem prohibet, quia Dei imaginem homore- fert.* E. omnis homo adorari debet. Vides vanitatem Bellar- mine? David ægrè fert legatos ſuos ab Amonitis ludibrio habitos. E. voluit eos adorari. Papa Romanus non vult diplomata ſua ab ullo floccifieri. E. vult religioſo excipi cultu. Conſequentiā forſan concedit Bellarminus & Pontifi- cij, qui ad Papæ nutum viſtitant: nos verò strenuè reſi- ſtimus.

Quarta ratio: *Idola gentium merito execramur, & confrin- gimus, & hinc valde laudatur Theodosius, qui teſte Theodoreto l.5. c. 20. biſt. jufſit idola ubiq; deſtru: at certè id non fit, niſi ratione ſignificationis, quia ſunt imagines falſorum Deorum. E. vi con- trariorum imagines Christi & sanctorum, quia res verè bonas & sanctas ſignificant, honorabiles ſunt. & ad antecedens, demon- straffe nos ſuprà, gentiles per idola non ſemper falſos Deos, ſed ſæpiùs verum supremum Jebovam conditorem cæli & terræ coluiffe, id quod etiam fecerunt Iſraelites per Moꝝo- adgeiā: Michas per ſuum idolum. 2. non ergò tantum re- ſpectu ſignificationis reprehenduntur gentiles, ſed potiſ- ſimū etiam ratione cultus, quia non legitimo modo juxta ipſius mandatum, ſed per ſimulacra & ſtatua revereriem uoluerūt. Hinc nonnulli pientiores Imperatores, inter quos ipſe quoq; eſt Theodosius, quasdam Ethnicorum Deorum i- magines in memoriam gentilis idolomanie retinuerunt, ut ex- tarent*

tarent clarissima illius signa & judicia. 3. Christi & sanctorum imagines honorabiles esse externa honorificentia concedimus: religiosum autem cultum hoc argumento Jesus vita non probat. 4. Sic excusati satis essent Carpocratiani, Collyridiani, Christianocategorii, quod imagines res vere bonas & sanctas significantes coluerint.

Quintū argumentum ab improbitate Iconomachorum, qui vel sunt Iudei vel Samaritani, vel Mahometani, vel Necromantici, vel manifeste hæretici, & pietate eorum, qui imagines coluerunt & colunt, qualis fuit Gregorius & Adrianus pontifices. Non autem esse credibile, Deum per hostes suos potius, quam per amicos & sanctos Ecclesiam docere voluisse. & Major Syllogismi, quod illa doctrina, cuius authores externam (internam enim quis noverit?) sanctitatem vitae praeseferūt, sit orthodoxa & acceptanda, orthodoxa ipsa non est, sed admodum lubrica. Ove namq; lupum tegunt hæretici Matth. 7. v. 15. prætendunt. Asorationes & similes sunt rāqois nənōriās pēvōis Matt. 23. v. 15. Hypocrisi loquuntur mendaciū 1. Tim. 3. v. 5. transfigurāt̄ je in Apostolos Christi 1. Corii. v. 12. Exempla si velis, ob oculos ponē Baalitas, Phariseos, Novatianos seu Catharos, Manichaeos, Pelagianos nostri seculi Anabaptistas, Schwegfeldianos, Wigelianos, Enthusiastas, & Photinianos. 2. nos nostræ sententiaz authorem agnoscimus & probamus Deum, sanctitate cunctos mortales infinitis post se parasangis relinquenter, sanctissimos prophetas, reges, & Apostolos, venerandā item canitie præditam sanctam antiquitatem. 3. et ego doξiaν Mahometanorum & Iudeorum non probamus, nec præpostero & per verso ἐκορυάξων γηγε ἐκορυκασῶν mori subscribimus, sed honorificum imaginum ad typos, memoriam & commonefactionem usum liberrimē damus, & in eo pro libertate depugnamus.

Sextum argumentum est ab infelici exitu Iconomachorum & felicitate eorum, qui imagines defenderunt. Cremationem enim imaginum à Leone publicè in foro Constantinopolitano fa-

H

Etiam

Etiam horrenda subsecuta est pestis, quae intra 300000. homines Constantinopoli abripuit. Cbron. Mat. Palmer. anno 741. Eadem occasione Imperatores Orientales imperio Italiæ exciderunt. Sic Constantinus Copronymus vivum se igni in extingibili comburendum traditum exclamavit. Contra Pipinus & Carolus cum Pontifice Romano imagines defendantes felicissimè vixerunt & regnarunt. 1. Major ex sana ratione non fluit, cum ex aspectu externo infelicitas non sit estimanda, alioquin sanctissimi Martyres omnium infelicissimi essent, ut pote qui coram mundo miserabilem sortiuntur exitum. 2. potuerunt ijdem Imperatores ob alia vel publica vel privata maleficia à Deo puniri. 3. Superius protestati sumus, nos per verso & prematuro ipserum Zelo non consentire, nec ullà ratione eum approbare. 4. felicitas temporalis non est propria Ecclesiæ visibilis nota, uti à Pontificijs falsò fingitur. Nam scriptura testatur, quin ipsa res quoq; loquitur, Ecclesiam gravissimis sèpè fuisse persecutionibus pressam, & tantum non oppressam. Hinc Christus in concione valedictoria Jo. 16. v. 20. & 33. suis Apostolis prædicit, quod sint ploraturi: mundus autem gavisurus: per multas namq; tribulationes introeundum est in regnum cælorum Act. 14. v. 22. per angusta petenda augusta: per aspera astra. Contrà impij plerunq; felicibus rerum terrestrium successibus florent, de quo querulatur Job. 21. v. 7. 8. 9. 13. David Psal. 73. v. 5. 12. Jeremias c. 12. v. 1. 2. 5. crimen falsi committit Bellarminus, quando Carolum Magnum approbasse & defendisse cum Pontifice Romano eiuvonalegiam asserit, cuius contrarium luculentissimè patet ex Concilio Francofurtano anno 794. habito, ut & libris Carolinis. 6. Quibus medijs Pipinus & Carolus ad Imperium pervenerint, id in discursu de reformatione & disput. de Antichristo exposuimus.

Septimum argumentum deducitur à miraculis. Deus enim per imagines Christi & sanctorum multa operatur miracula, ex quo intelligimus, placere illi, ut imagines bonorentur, Exempli autem

autem loco producitur statua bænorrhoissa, Juliani fulmini dejecta, &c. Et hoc ipso inquit Deus insinuasse imaginum cultum. Major hujus Syllogismi non est scripturæ, sed monstrum è Jesu virtute cerebello resiliens, Nam miracula non esse proprium veritatis indicium ipse Deus declarat Deut. 13. v. 1. 2. 2. Tim. 3. v. 8. Matth. 7. v. 22. 23. c. 24. v. 25. Luc. 11. v. 19. 2. Thess. 2. v. 9. Apocal. 13. v. 13. 14. Idem testantur exempla Gentilium, hereticorum & Pseudo-prophetarum. Nil ergo infert Bellarminus, quia miracula convenienter Ecclesiæ non semper, nec soli, nec sine doctrina quicquam probant. Supra autem jam demonstratum est, doctrinam de imaginum veneratione sacris paginis non consentire, sed è diametro repugnare, vide discursus nostrum de reformatio- ne Lutheri pag. 18. & 19. ubi demonstravi, miracula nostro hoc tempore, nec necessaria, nec utilia, nec etiam Ecclesiæ honesta esse. 2. nulla est consequentia: Miraculo confirmatum est hoc vel illud: E. adorandum est. Quod vero Bellarminus asserit, ipsum religiosum imaginum cultum miraculis à Deo confirmatum esse, τὸ εἰς αρχὴν ἀποτελεῖ. 3. Juliani tempore nondum recepta fuit imaginum adoratio. E. nec illo miraculo confirmata. 4. Diabolus ad confirmandam idolatriam miracula etiam edere videtur, quod patet ex oraculis gentilium, Delphico, Hammonio, &c. 3. miracula multa propo- nuntur à pontificijs, quæ partim fallacia sunt, partim ri- dicula & ludicra.

Quartum argumenti nostri generalis membrum est, quod cultus imaginum religiosus repugnet C A N A E ET SANAE ANTICITATI, cui quantum sit tribuendum, si sacris consentiat codicibus, nemo non videt. Quando ergo è scriptura confirmatam reddidimus nostram sententiam, jure optimo Patrum nobis ad stipulantium calculos supponimus. Approbasse autem illos sententiam nostram patet. 1. quia dixerunt: *imagines non esse adorandas.* Clemens Rom. l. 5. recogn. *Quis iste honor Dei est per lapides*

deas & lignas discurrere formas & inanes atq; exanimes figuræ tanquam numina venerari & hominem, qui verè imago Dei est, spernere? Minutius Felix in Octavio: Nos crucem neq; adoramus, neq; optamus. Ambrosius de obit. Theod. Invenit Helena crucem Domini: regem adoravit, non lignum vtq; quia hic gentilis est error, sed adoravit illum, qui pependit in ligno. Excipit Bellarminus, Ambrosium hoc velle, crucem non adorari propter se, sed propter Christum. Verum resp. sunt nimis manifesta & clara verba: non lignum vtq; adoravit: nam hic gentilis est error. Excipit 2. obijciendo alium locum ibidem: Sapienter Helena egit, que crucem in capite Regum levavit, & collocavit, ut crux Domini in Regibus adoretur? R² Suspectæ ibi Ambrosius est fidei: Dicit enim Helenam clavorum galeæ alios, alios freno equi indidisse, unde sanè parum laudis retulisset, si clavos sacro sanctos quotidie in os bestiæ injici voluisset. 2. concedamus, sic ita: fecerit hoc Helena; sed nil prodat, verum tantum superstitionem religiosulæ mulierculæ recenset. 3. loquitur de curatione civili. Hieronymus in c. 3. Dan. Cultores Dei imagines adorare non debent: Ubi in genere de imaginibus, non tantum de regum, vel fictitiorum Deorum simulachris loquitur. Augustinus de mor. Eccles. c. 36. Novi picturarum adoratores. Gregorius l. 9. Epist. 9. ad Sernum: Quòd sanctorum imagines adorari vetusisti, omnino laudamus: fregisse vero reprehendimus. Et l. 3. Epist. 53. Scio, quòd imaginem salvatoris non ideo petis, ut quasi Deum colas, sed ob recordationem filij Dei in ejus amore recalescas. Et l. 7. Epist. 109. Peruenit ad nos, quòd fraternitas vestra quosdam imaginum adoratores adspiciens easdem imagines confregit atq; projicit. Et quidem zelum vos habuisse, ne quid manufactum adorari possit, laudavimus, &c. Tua igitur fraternitas & illas servare, & ab illarum adoratione prohibere debuit, &c. 2. quia disertè interdicunt, ne qua Dei fiat similitudo. Clemens Alexandrinus l. 6. Strom. Nobis nullum est simulacrum in mundo: quoniam in rebus geniti nihil potest Dei imaginem referre. In parænetico:

Nobis

Nobis non est imag. sensili de materia sensili, sed quæ percipitur intelligentia. Deus enim est, qui solus verus est Deus: intellectu percipitur, non sensu. Lactantius l. 2. c. 2. Dei, cuius spiritus ac numen ubique diffusum abesse nunquam potest, semper utiq. imago supervacanea est. Sed verentur (inquit) ne omnis eorum religio vanasit & inanis, si nihil in praesenti videant, quod adorent, & ideo simulachra constituant. Sed simulacrum Dei, quia à similitudine nomen habet, non illud est, quod digitis hominis ex lapide aut ære altâ ve materia fabricatur, sed ipse homo. c. 19. Deus non in imma, sed in summa regione querendus est: quare non est dubium, quin religio nulla sit, ubiunque simulacrum est. Eusebius l. 3. præp. Evang. Quid simile babet corpus humanum menti Dei? quistam amenserit, ut Deiformam & imaginem statuâ viri simili referri per hibeat? Damascenus l. 4. defid. Orth. Summa insipientia & impietatis est, divinum numen figurare. Hieronymus in c. 40. Esa: Quam imaginem ponetis ei, qui spiritus est, & in omnibus est, & ubiq. discurrit, & terram quasi pugillo continet? Athanasius in or. con. Greg. Sabell. Stulti & ve- cordes Deum corporalibus rebus assimilant. Quod si pingere Dei imaginem non licet, quanto minus adorare illam licebit. Fuerunt autem patres picturis & figuris hisce ideo iniquiores, quia ex gentilismo nuper ad Christianismum conversi arbitrabantur Deum rectè etiam per simulachra coli posse. 3. quia eidem dogma definierunt absolute eam, quâ honor Deo debitus creature tribuitur. Tertullianus lib. de idol. c. 1. Idololatria fraudem Deo facit, honores illi suos denegans, & alijs conferens, ut fraudetiam contumeliam jungat. Ambrosius in Epist. ad Eph. c. 5. l. 1. c. 1. Idololatria est, quæ Dei honorificentiam usurpat. Augustinus l. 1. c. 6. idololatras dicit qui simulacris eam servitutem exhibent, quæ debetur Deo. Cada in c. 4. Luc. Idololatriæ nuncupantur, qui vota, preces, & sacrificia, quæ uni Deo debuerant, idolis impenderunt. 4. quia idolatriæ & hereseos accusant eos, qui id, quod non est Deus, sive per naturam, sive per vñionem hypostaticam, adorabant, ut su-

pra probatum de *Carpocratianis, Collyridianis, Christiano categoriis, Arianis, Nestorianis, &c.* Hisce adjungimus *Concilium Francofordiense anno 794.* à Carolo Magno propter hæresin *Felici* convocatum, in quo convenerunt Episcopi, Sacerdotes, Abbates, & Monachi ex Gallia, Italia, & Germania. Aventin. l.4. annal. Boio. Regin. l.2. Blond. l. i. dec. 2. Hoc inter εἰκονομάχος & εἰκονολάζος medio incedens tramite, imaginum usum historicum licitum esse decrevit, cultum & *venerationem religiosam tanquam idololatricam prohibuit.*

Testimonia, quæ Bellarmintus producit, soluti sunt facilima. Nam Synodum Nicænam anno 788. habitam quod attinet, sciat, nos illam planè non approbare & opponere *Francofordianam*. Nec quicquam refert, quòd illam generalem esse dicit, & præsentes fuisse legatos Pontificios. Testimonium Basilij, quod tale: *Historias imaginum illarum adoro, & palam adoro: hoc enim nobis traditum est ab Apostolis sanctis, ideo non est prohibendum &c. supposititum est, & falso Basilio adscribitur, siquidem (referente Chemnitio) nullibi in omnibus Basilij scriptis reperire licet, nec ipse Bellarminus indicat, ubi habeatur, sed tantum ex Adriani Exemplari citat.* Chrysostomus dicens: (*Sacerdos ad imaginem Christi caput inclinat*) non approbat adorationem religiosam, sed externam honorificentiam, quam nos imaginibus non dengamus. Ambrosij dictum ferm. 10. in psal. 118. (ubi ita: *Qui imaginem coronat Imperatoris, utique illum honorat, cuius imaginem coronavit, & qui statuam contempserit Imperatoris, Imperatori utique fecisse videtur injuriam,*) per crimē falsi huc applicatur, quia per simile istud non *imaginum cultum*, sed *Christi venerationem cum patre eandem probare voluit.* Augustinus l. 3. de Trin. c. 10. loquens de signis sacris, (sed quia *bac hominibus nota sunt, quia per homines fiunt, honorem tanquam religiosa possunt habere: stuporem tanquam mira non possunt*) nō hoc innuit, quasi Baptismus & reliqua sacra signa *sint adoranda, sed religiosum illis cultum deberi dicit, i.e. qui externa*

externâ reverentia assignatur rebus sacro usui destinatis. Quæ
verò connexio è Paulini in natat 10. Felic. ubi ita: *Mira-*
murg sacras, veterum monumenta, figuræ &c. dicto si mma vi
contorta: Sacras vocat figuræ. E. religiosè sunt adorandæ? Sic
Gregorius l. 7. Ep. 5. loquitur de veneratione externa, quam
nos labenter concedimus. Verba enim ita habent ad Jan.
Episc. Caralit. de imag. B. Mariæ, & cruce è Synagoga
Judæorum auferendis: *His bortamur affatibus, ut sublata*
ex inde cum ea, qua dignum est, veneratione, imagine atque
cruce, debeat is quod violenter ablatum est, reformare. Non ne-
gamus autem, tate Gregorij nimium *imaginibus* tribui, &
seminaria secutæ superstitionis spargi cæpta esse, dum ante i-
magines Christum ipsum adorare cæperunt, sicuti id e-
videns est ex l. 7. Ep. 53. ad Secundinum. Damasceni au-
thoritatem non acceptamus, utrote qui *re ipsa Iconolatria*
se favere demonstravit, & à 8ynodo Constantiana ob id
damnatus est: quærimus autem nos de cana antiquitate
proximè post ipsa Apostolorum tempora subsecutâ.
Tritum illum versiculum: *Flecte genu, lignumq; crucis vene-*
rabile adora, quod attinet, falsò ille Lactantio adscribitur,
ut pote qui floruit sub Diocletiano, & ad principatum
Constantini Imperatoris in senectute pervenit, quo
tempore nullæ adhuc dum *imagines in oratorio Christiano-*
rum admissæ fuere. Quinimò Lactantius summo fervo-
re contra *imagines depugnavit* in Institut. suis ad Constant.
ubi argumenta proponit generalia contra *quemvis idolo-*
rum cultum l. 2. c. 2. 4. 7. 17. 18. 19. l. 6. c. 2. 25. &c. Sedulij
carmen: *Ne ve quis ignoret speciem crucis esse colendam:* poëti-
ca est rhetoricatio, non propheticum vel Apostolicum oraculum.
Rhetoricationes autem illæ movent tantum & delectant,
non probant. Dictum Ambrosij l. de incarn. Dom. Sacr.
e. 7. Nunquid cum in Christo imaginem Dei, crucemq; venera-
mur, dividemus eum? ab ipso ita explicatur, quod sermosi-
bi sit de adoratione divinitatis & carnis in Christo. Hierony-
mus

mus de Paula memorans, quòd prostrata ante crucem, quasi pendentem Dominum cerneret, adorari, SUPERSTITIONEM religiosul& recenset. Testimonium Athanasij qu. 16. ad Antiochum, ubi dicit: *Christianos potius facere & colere imagines crucis, quam lancea vel spongiae, quia si Ebnici dicant, nos colere lignum, mox duobus lignis crucis disiunctis figuram crucis destruimus, nec amplius veneramur;* non est genuini Athanasij, siquidem ipse Bellarminus testatur l. de script. Eccles. questiones ad Antiochum Athanasij esse non posse, quia author citet Athanasium Magnum qu. 23. Allegat etiam Theologiam mysticam Dionysij, quæ Athanasij seculo ignota fuit, attestante Sixt. Senens. l. 4. Et Athanasius ipse alibi dicit: *imaginum inventionem non debo, sed de malo extitisse.*

Quintum membrum primi & generalis nostri Syllogismi est, quòd nostra de imaginibus sententia *qui tñpss habeat multos faniores Pontificios, qui vel omnem illum religiosum cultum, vel nimis crassam, que circa idola exercetur, idolomaniam animitus detestantur.* Polydorus Vergilius l. 5. de invent. rer. c. 13. dicit, *imagines propositas esse partim memorie retinendæ causa, partim studio incendi ad virtutem animum illorum, qui imagines intuentur, formamq; cultus his exprimi versticulis ait: Nam Deus est, quod imago docet, sed non Deus ipsa: Hanc videas, sed mente colas, quod cernis in ipsa.* Illam autem adorationem, peregrinationem adhac vel illam statuam, remunerationem idolorum, &c. planè improbat, quando inquit: *Ceterum illud atq; ad eo desiderari posset, ut sacerdotes frequentius populum docerent, quoniam pacto deberet & venerari ejusmodi imagines, & apud eas sua offerre donaria, quod quia illitacent, & vulgo ex suo usu tacere putantur, id circò eò I N S A N I È devenit est, ve hæc P I E T A T I sparsparum differat ab IMPIETATE.* Sunt enim benè multi rudiores, stupidioresq;, qui faxeas, vel ligneas, marmoreas, æneas, seu in parietibus pietas, varijsq; coloribus litas imagines colunt, non vt FIGURAS, sed per inde, quasi ips& sensum aliquem habeant, & ijs magis fidant, quam Christo, vel

vel alijs divis, quibus dicatae sunt. Quo fit, ut stultitiam stultitiam
cumulantes, illis offerant aurum, argentum, annulos gemmatos,
omnifariisq; gemmas ibidem seniores perituras: Et ut ad faciendum
plures inescerunt, illi quia talem segetem metunt, nummos profe-
rant, filoq; pendentes in collo aut manibus ipsarum imaginum su-
spendant, denaria in locis conspicuis egregie collocent, titulosq; ap-
ponant, quò nomina offerentiūg Diis & hominibus notiora fiant.
Sic bona pars hominum per bac magis delirare inducitur, ac insu-
per longa aliquoties itinera conficeret, ut unam imagunculam a-
deat, ibi g; donaria sua relinquat, prætermisso cuncto alio, aut pie-
tatis aut charitatis officio, rata se omnino sat largitionis fecisse, sat
penitusse, si inter itionem lautiūs vicitando aurum obtulisset, in
cujus via thecam numariam indeiturum. Quam igitur sapietius,
quāq; religiosius est earatione peregrinari, ut corpus labore do-
metur, sic ut cogatur rationi servire, & imagines venerari, ut
mens ad Deum protinus dirigatur, ac dona dare, qua pauperibus
usui esse possint, &c. Clarius est Iohan. Casp. Rutlandus in
loc. comm. Theol. t. 14. de imag. Christiani imagines Chri-
sti, B. Virginis & sanctorum, habent, tanquam M E M O R I A L E
ut nos admoneant, &c. Quod si autem alicubi esset imago, qd
quaenrude vulgus accurreret, ut eam ADORARET, & apud eam
AUXILIUM quereret, hanc debet magistratus ejus loci tollere, &c.
Debent etiam prædicatores populum rudem & superstitionem in-
formare, ne putent imaginibus aliquid divini numinis inesse, &
ideo eis magna superstitione peculiares cultus & honores tribuant.
Liber quidem per se est imaginum usus, modo caveatur abusus &
supersticio, que bactenus servata est apud vulgum in statuis Chri-
sti & sanctorum, que supersticio debet per concionatores corrigi.
& emendari, non tamen usus imaginum omnino tolli debet ē tem-
plis, &c. Cornel. Agripp. de vanit. scient. c. 57. Dici non
potest, quanta idolatria apud rudem vulgum alatur per imagi-
nes. Ethnicum ad Christi religionem conversi erant, in Eccle-
siam nostram simulachra & multas steriles ceremonias introduce-
bant, quorum OMNIA NON HIL est. ad primos illos & verē

Christianos. Cassander in consult. ad Maximilianum & Ferdinandum Imperatores in loco de imag. Ad imagines sanctorum quod attinet, certum est initio prædicati Evangelij aliquanto tempore inter Christianos, præsertim in Ecclesiis imaginum usum non fuisse, ut ex Clemente & Arnobio patet. Quantum autem veteres initio Ecclesie ab omni veneratione imaginum abhorruerint, declarat unus Origines adversus Celsum: Impossibile est, ut qui Deum colit, fiat supplex statuis, &c. Nec valebat tunc illa ratio, quæ à non nullis obtendi solet, honores istos non simulachris, sed ijs, quorum speciem repræsentabant, deferri. Hic enim color à paganis quoq; afferri solebat, &c. Neq; verò satus esse videtur, si conditionibus & admonitionibus populus ab illis erroribus a vocetur, nisi etiam Principum & Episcoporum cura communiter id efficiatur, ut qnām minimā perturbatione fieri potest, hujusmodi errorum Occasio prescindatur. Quamdiu enim serico, auro, & gemmis ornatae statuae in templis & aris constituentur, superstitionis finis sperandus non est, &c. Breviter & scitè moderatam de imaginum usu sententiam expressit Carolus l. 4. adver. Syn. Græc. c. 9. *Imagines nil, si non habentur, derogant: nil si habentur, prærogant, cum tamen abdicatae quandam incantam levitatem afferant: adorant & verò culpam inurant, &c.* manifestius est, qnām ut multis verbis explicari debeat, imaginum & simulachrorum cultum nimium inualuisse, & affectioni seu potius superstitioni populi plus satis indulsum esse, ita ut ad summam adorationem, quam pagani suis simulachris & imaginibus effingendis & exornandis admiserunt, nihil à nostris reliqui factū esse videatur. Quare & prudentes in Ecclesia Catholica viri jam olim modum aliquem huic rei ponendum & superstitioni occurrendum esse censuerunt, in quibus fuit Guilelmus ille Durandus, Episcopus Moldensis de modo Concilij generalis celebrandi, &c. Huc refer, quod recentiores Pontificij concedunt, *idolatriam eamq; crassissimam committi, si imagines colantur eodem cultus genere, quo prototypum seu exemplar,*

plar, Dei videlicet & Christi & alia, Mariae & sancto-
rum ceterorum & alia, in qua tamen opinione Thomas
Aquinas, & omnes ferè scholastici fuerunt, & sic *majores*
suos, quorum quidam *canonizati* sunt à pontificibus, *con-*
demnant, & de horrendo *eiðωλομανείας* crimine incusant.
Quòd verò adhuc dum ad splendidissimos veritatis cæ-
lestis radios oculos claudunt, eiq; cedere nolunt, *authori-*
tate Antichristi Romani revocantur, vt & præbendis, collaturis,
Episcopatibus, Archiepiscopatibus, Abbatib; &c. & sic *autonalá-*
zifios oīles accumulant sibi iram in diem iræ, nisi resipis-
cant, & ad gremium Ecclesiæ redeant, quod ut fiat, faxit
Deus Opt. Max.

Sextum & ultimum probationis membrum est hoc,
quòd cultura imaginum, pontificijs familiaris & consueta, s A-
P, I AT GENTILISMUM. Sicut enim Etibnici, idola sua,
ita est pontificij hodiè imagines, statuas q; Dei, Mariae, & san-
ctorum venerantur & honorant, namen prototypi imponendo, sin-
gularem numinis presentiam affingendo, fertis & coronis ornan-
do, vestimentis induendo, circum gestando, in loco sublimi consti-
tuendo, altaria erigendo, templa & delubra extruendo, sacrificulos
cælibes & rasos præficiendo, cantando, epulando, sacrificando, os-
culando, supplicando, votando, & jurando, adeò ut ovum o-
vo non sit similius, nec lac lacti, quām hæc veneratio
pontifica cultui gentilium, nisi fortè hæc sit differentia,
quòd illa crassior, hæc verò subtilior indigitari queat *idololatria*: illi interdum veritatem ingenuè confessi sint, *idolis*
se aliquid numinis, sanctitatis, divinitatis tribuere; hi verò
crassis superstitionibus σοφῶς φρεγάνος mederi καὶ τὰ σκληρά μαλ-
ακάς λέγουν, tamen ipsos nervos superstitionis retinere so-
leant. Cum primis verò in hoc conveniunt, quòd ut illi
certorum beneficiorum elargitionem huic vel illo Deunculo vel De-
uncula assignarunt, juxta illud Tatiani contra Græcos: Gen-
tes res certas à Düs certis postulant. Arnob. l. 2. cont. gentes:
ita hi quoq; alia atq; alia beneficia ab alijs sanctis ex petunt &

ut verè dictum sit à Theodoreto de Evang. verit. cognit. I.
 8. pro Prandijs & Diasijs & Dionysijs, h.e. Jovis Liberijs patris
 solennitatibus, Petro, Paulo, Thome, Sergio, Marcello, Leontio, An-
 tonio, Mauricio, alijsq; sanctis Martyribus solennitates populari-
 epulo peraguntur. Hinc Nicolaus in mari periclitantibus sub-
 venire creditur: Rochus verò pestem depellere, &c. Unde
 fluctibus qui circumagitantur, & submersioni proximi
 sunt, Nicolaum precibus solicitant, eique lampades & cereos
 vovent, non Rocho: & contrà, in quos grassatur pestis,
 Rochi supplices adeunt, non Nicolai imaginem seu statuam.
 Locum ergò gentilium Deorum occuparunt Divi papi-
 colarum, ut & statuæ eorundem, juxta versiculum: *Ut
 Martem Latij: Sic nos te Dive Georgi, &c. Apollinis ergò loco,
 substituerunt Sebastianum & Rocbum: Neptuni, Nicolaum &
 Christophorum: Martis & Bellone, Martinum & Georgium. Li-
 beri seu Bacci, Urbanum & Medardum: Castoris, Valentini:
 Minervæ, Catharinam: Junonis, Margaritam & Annam, &c.*
 Ad horum statuas & imagines decurrunt, si adversis pre-
 mantur: horum simulacra plurimis onerant munieribus,
 ut eos propitijs sibi reddant & propensos. Hinc Greg. de
 Valentia disp. 6. quæ. II. p. 6. dicit: *Singulariter qd; qd; sdam
 in locis, quasdamq; imagines venerantibus solitum esse. E. impre-
 clara impertiri beneficia. Sylv. l. 2. comm. In Ecclesiæ D. Ma-
 ria Prunetane agri Florentini est imago virginis, quam mira reli-
 gione venerantur populi, tanquam pluviae, serenitatisq; donatri-
 cem, cum necessitas ingruit. Quemadmodum etiam Ethnici
 certis provincijs, certos preficiebant Deos: ita quoq; Pontificij
 prefecturas regionum, provinciarum, & urbium inter sanctos su-
 os distribuerunt. Georgius præcipue cultus est in Germania,
 ut tutelaris Deus, Uladislaus in Ungaria, Ludovicus &
 Michaël in Gallia, Wenceslaus in Bohemia, Thomas in Anglia,
 Jacobus in Hispania, Stanislaus in Polonia, Leonhardus in Bavaria,
 Andreas in Burgundia, Jodocus in Flandria,
 Gallus in Helvetia, Utilius in Alsacia, Petrus & Paulus (lo-
 co Re-*

eo Remi & Romuli) Rome, Genoveva Parisis, Marcus Venetius,
 Ambrosius Mediolani, tres Reges & Ursula cum 11000.
 virginibus Coloniae, Udalricus Augustæ, Stephanus Viennæ,
 Job Wessentalij, Ruprechtus Salzburgi, Cilianus Heripoli,
 Henricus, Bambergæ, Bennus Misniae, Author Brunsuigæ,
 Severus Erfordia, Ursus Soloduri, Leogarus Lucernæ, Treuus
 Sletstadij, Veltinus, Rufaci, Urbanus Ensbemii, Cyriacus
 Altiori, Georgius & Jacobus in nostra civitate, &c. ut quod
 de Judæis idololatriis olim conquestus est Deus, ad Pontifi-
 cios meritò accommodetur Jer 2. v. 28. Pro numero civita-
 tum tuarum sunt Dij tui. Quemadmodum etiam apud gen-
 tiles Venatores patrona utebantur Diana: fabri, Vulcano: Me-
 dici, Apolline & Aesculapio: Oratores, Mercurio: meretrices, Ve-
 nere, & Cupidine, &c. ita nunc nominibus tantum mutatis,
 venatores venerantur imagines & statuas Huprechti &
 Eustachij: Medici Cosmi & Damiani: Sutores Crispini, & Cri-
 spiniani: molitores Arnoldi: pictores Lucae: fabri lignarij Eu-
 logij: sutores Gutmanni: mulieres Severini: Scorta Apbra &
 Magdalena. Panem apud Ethnicos Pastores venerati sunt:
 hodie apud Pontificios bubulci & ιππόνοι exornant & re-
 munierantur statuas Loij: subulci Antonij: χνωρονοι Galli: ca-
 num altiores Hundprechtii & Wendlingi: mures & rattos (uti
 vocant) tutatur Gertrudis. Loco gentilium Medicorum,
 Apollinis, & Aesculapij, qui omnibus mederi morbis po-
 terant, singulis singulos posuerunt Deos morbis, & ad il-
 lorum simulachra malè habentes remittunt. Johannes
 & Valentinus epilepticis medicam admovent manum: il-
 le quoq; ιοπόται: Antonius igne ambustis: Rochus peste cor-
 reptis: Marcus subitanam arcet mortem: Cosmianus & Da-
 miyanus ulceræ curant: Jobus morbum Gallicum: Apollonia
 dolorem dentium: Clara ophtalmiam: Agatha papillarum dolo-
 rem: Margaretha obstetricatur cum S. Notburga: Petronella
 febricitantibus adest. Quemadmodum denique corporis
 humani partibus praefecta sunt à gentilibus ηωδεχαλημογια

seu 12. signa zodiaci: ita remotis illis supposuerunt suos Divos. *Ottilia*, arietis loco, dominatur *capiti*, cui famulantur *Catbarina*, *linguae*, & *Apollonia*, dentium imperium tenentes: *Collo* præfectus est *Blasius* locotauri: geminorum, cancri, & leonis munia in tergo & humeris obit *Laurentius*: *Libræ* & *Scorpioni* substitutus est *Erasmus* in curandis intestinis: *Burckardus*, *Rochius*, *Quirinus* & *Johannes* expulerunt sagittarium, capricornum, aquarium, & pisces, ipsorumq; vices gerunt *infemore*, *genu*, *tibias* & *pedibus*. Ex quâ sanè & religiosa simulachrorum veneratione clarissimè constat, *Pontificios* in locum idolorum gentilium tantum mutatis nominibus alios Divos substituisse, & proinde à clarissimæ & meritoriae crimine vendicare se nullo modo posse. Hæc in genere de imaginibus dicta sufficient: jam in specie de crucis venerazione Bellarminum dissentantem audiemus.

II. Membrum de veneratione crucis.

Non est necesse, ut hic pro *κατησκευή* nostræ orthodoxæ sententiæ operosè argumenta conquiramus: nā ex suprà dictis generalibus facile colligi potest, quid sentiamus de *religiosa crucis adoratione*, illam vid. esse ἔθελοθεοπονίαν, εἰδωλολαζεῖαν & proinde meritò ab omnibus veræ Ecclesiæ membris respui. Super est ergo, ut quæ à Bellarmino specialiter pro *confirmatione hujus cultus adducuntur*, & *κατηνεματικῶς* consideremus, & vanitatem eorum demonstremus. Agit autem primò *de ipso ligno crucis*; secundò; *de crucis imagine*; & tertiò, *de signo crucis transeunte*. Cultum ipsius crucis probat i. ex scriptura, quæ testatur *Christum non crucifixum casu, vel invitum, vel propter sua peccata, sed ipsum sponte elegisse crucem* *Esa. 53. v. 7. Job. 10. v. 18. Act. 2. v. 23. c. 4. v. 28.* & *elegisse vt altare summi sacrificij, quo placaretur Deus, quia ipse est sacrificium: vt scalam sibi ipsi ad regnum* *Job. 12.*

Job. 12. v. 31. 32. Phil. 2. v. 8. 9. ut instrumentum liberationis humanae, quod patet extypis, ligno vite in paradyso. Gen. 2. arcā lignea Noë domum ejus salvante. Gen. 7. virgā Mosis aperiente mare. Exod. 14. ligno aquas dulces reddente. Exod. 15. & praecipue serpente & neo, excitato in deserto. Num. 18. ut instrumentum, quo Diabolum vinceret, ac de eo triumpharet Col. 2. v. 14. 15. ex quo sequitur, crucem illam veram mirificè à Deo fuisse honoratam, & nobis omnibus amabilem & venerabilem esse debere. Syllogismus potest esse talis. Quicquid Christus specialiter elegit, ut sit sibi altare summi sacrificij, scala ad regnum & instrumentum liberationis generis humani, illud utiq; honorabile est & venerabile. Talis est crux. E. utiq; adorari debet. Ad Majorem. Honor vel est religiosus, vel externus, civilis & politicus. Si de illo loquitur, nego consequentiam ob fallaciam Bellarmino familiarissimam dicitur. Nam hæc omnia nondum sunt adæquata causa, cur religiosè statim colatur crux. Si de posteriore, concedimus propositionem, & sic plus est in conclusione, quam in præmissis. 2. Ad minorem, ejusque i. primum membrum de electione crucis. Illud aut hoc vult, Christum ab eterno decrevisse, à Judæis sine reflectione vlla pravitatis & propria voluntatis ipsum ad hoc supplicij genus damnatur reprosatione generis humani crucifigi, & sic Judæos non potuisse non Christum cruci affigere, Judam non potuisse non magistrum suum prodere, Pilatum non potuisse non quamvis in fontem condemnare, & sic negamus hanc propositionem. Nullâ enim Dei instigatione ad illud compulsi sunt Judæi, quippe qui mille, imò infinitos alios habebat modos occidendi filium suum, vel sicut Mosen, vel per feras sicut bircum Στοπομπαῖον, vel per angelum, vel per ministerium etiam hominis, qui ex mandato divino sine scelere id facere potuisset. Nemo vero arbitretur, Deum cōdelectatum fuisse peccato Judæorum, siquidem, ut Prosper canit: *Actio displicuit, passio grata fuit.* Nec aliud innuunt dicta, quæ loquuntur de RE, MORTE sc. Christi pro humano genere,

non

non de modo rei sc. per affixionem ad crucem per Iudeos perpetrandam: Vel subinfert, Christum non coactum ex liberissima voluntate Patris voluntati se subjecisse & obedientem ei fuisse usq; ad mortem, mortem autem crucis, nec occasionaliter (ut Photiniani delirant) tantum mortuum esse, & si voluisset, potuisse se manibus Judæorum subtrahere, & sic orthodoxa est: nihil tamen ad religiosum cultum probandum facit. 3. Secundum membrum facile concedimus: Tertium quod crux Christofuerit scala ad regnum, vel dicit, Christum exinanitionis tempore infinitam potestatem vires sacerdotis communicatam non habuisse, & sibi ipse quoque per passionem aliquid meritum esse, & sic tanquam reiculum reprobamus, neq; unquam ex adductis locis hoc probabitur, siquidem Joh. 12. hoc significat Christus, per passionem suam in cruce se contritum caput serpentis, & totum genus humanum ab eterna morte liberaturum. Phil. autem. 2. c. vox diu non est auctoraym, sed expositum uti in disputationibus de majestate Christi demonstratum. Vel sub infert, Christum in statu exinanitionis divinam communicatam potentiam schemate servili texisse, & reflexive quoad propriam carnem inhibuisse, ut pati & mori posset; post opus autem Mediatorium completum removisse servilem figuram, & plenario Majesticè glorioso modo universa regere cœpisse, & sic vera est sententia, quamvis loquendi modus non sit ex ὑπαιρσιλόγοις, nec facile admitti possit. 4. Quartum membrum quod crux fuerit instrumentum liberationis nostræ, aut indicat, per crucem Christum nos liberasse à morte, sicque Deo Patri reconciliasse, atq; ita negatur; siquidem nihil cooperata est crux principali causæ vel ad salutem, vel ad victoriam obtinendam contra Diabolum. Exempla quod attinet, illa allegorica sunt & mystica: & proinde dogma aliquod probare non possunt: vel Christū in cruce liberasse genus humanū ostendit, quod conceditur, non autem ex inde sequitur, crucem religioso cultu esse prosequendam. 5. eadem respon-

sponsio militare in quinto, quod cruce Diabolum vicerit, & de eo triumphabit. Aut enim docet, per crucem Diabolum devictum esse & sic fallitur Cardinalis. Non enim per crucem, sed per passionem & mortem in cruce factam, Christus Diabolum pedibus subjecit: Aut dicit in cruce Sathanam spolijs exutum esse, & sic veritati congruit. Desideramus autem consequentiæ rationem: In cruce vicit Christus Diabolum: E. crux est adoranda.

Secundum argumentum format Bellarminus à mysterijs in ipsa cruce significatis. Ostendit enim crucis figura, que sit latitudo, & longitudo, sublimitas & profundum Eph. 3. quæ significant 1. tam perfectionem Christianam: profundum, fidem, sublimitas, spem, latitudo, charitatem, longitudo, perseverantiam. 2. Christi passionis effectum. Nam lignum supremum significat calum Christi passione apertum, & Deum placatum: lignum sub terra infixum infernum evacuatum, & Diabolum devictum: lignum transversum respiciens ortum & occasum totum orbem terrarum redemptum. 3. duo brachia crucis sub uno titulo salvatoris significant duos populos sub uno capite Christo inter se connessos, juxta illud Iohann. 12. Item Minutium Felicem in Octavio, & Ambrosius serm. 56. afferere, crucis figurā naturaliter esse salutarē. Nam aves nunquam volarent, nisi expansis alis crucis formam imitarentur: & navis non moveretur, nisi ex malo & antenna crux fieret: & arator terram non scinderet, nisi ex aratro & stiva crucem faceret. Quin & Ägyptijs hieroglyphicis characteribus crux vitam venturam notabat. Ruffin. l. 2. hist. c. 29. Syllogismus potest esse talis: Quicquid plurima continet mysteria, illud adorandum est. Crux talis E. R. 1. ad majorem, illam itidem arambas orob fallaciam eandem causæ. Quæ enim sequela: Serpente æneo plurima adumbrantur mysteria. E. adorandus est? Pontificij quidem concedunt; contrarium autem suprà demonstratum est. Paradisus terrestris plurimas continet significationes mysticas. E. religioso prosequendus est cultus. Sole magna & mirabilia significantur mysteria. E. jure merito is

K

done

donec idololatriæ criminè adorari cō potest, cō debet. Dignus sanè est Bellarminus, qui *Patronus* sit in novissimo & extremo judicio *Gentilium*, quando à justo judice infelicem ferent sententiam, eò quod adorarint *militiam celi*. Dicet enim, eos ob *mysticas contemplationes* coram *Solis* idolo se prostravisse. 2. ad minorem; Allegoricæ illæ significations pia quidem sunt, & artificiosè à Patribus ad inventæ: non tam nituntur sacrarum pagellarum testimonio, & proinde ad *probanda dogmata* adhiberi planè non possunt. Non enim sacra scriptura ad crucis lignum allegorias illas applicat. 3. nonne ex arena funiculos dicit Bellarminus, quando ita infert: *Figura crucis naturaliter est salutaris. E. signum crucis religiosè est colendum?* — Præterquam enim quod antecedens designo, consequens autem de ligno *crucis* loquitur, planè elumbis, imò nulla est connexio. Idem enim est, ac si dicerem: *visus fit secundum lineam rectam. E. recta lignea adoranda est.* Arator vomere non acuminato glebas scindere, cō terram sulcare nequit: *E. acuta figura veneratione digna est.* Penna Bellarmini literas non format, nisi medio scissa. *E. illa scissio religioso est excipienda bonore*, cuius beneficio tam lucubratissima edidit scripta. Adde quod Minutius nil de usu *crucis* dicit, sed rationē figuræ exponit. Verba hæc sūt: *signum crucis naturaliter vidimus in navi, cum velis trementibus vehitur, cum expansis palmulis labitur, cō cum erigitur jugum, crucis signum est.* 4. nec quicquam ex hieroglyphicis characteribus probari potest. Multæ enim figuræ fuerunt adhibitæ, quæ à nullo tamē religiosa sunt exceptæ *veneratione*.

Tertium argumentum petitur ex *inventione crucis*, ex qua multiplex testimonium sumitur, quod *veneratio crucis Deo placeat*. Rq. ipsa *inventio crucis* non est adæquata causa, cur statim religiosè colenda cō adoranda sit. Nam alij sunt fines, ob quos manifestari potuit, nim. *Confirmatio doctrinae de Christo crucifixo*, quæ passim tunc toto orbe spargebatur. Cum enim Ethnici passim de hac doctrina dubitarent,

rent, quidam etiam planè inficiās irent, placuit Deo per demonstrationem crucis ipsius, veritati testimonium perhibere. Quæ verò consecutio: *Deo placuit ad inventio crucis.* E. illa religiosè colenda est: 2: Gelasius c. sanct. Rom. d. 15, de inventione crucis Dominicæ dicit: *esse novellas revelationes, & nonnullos eās Catholicos legere.* 3: Apostoli incusarentur resupinæ negligentiaæ; quod non vel saltem schidia aliquot detam salutaris reservassent cruce. 4. Jacobus Episcopus Hierosolymitanus, ut & Simon successor ipsius, parum religionis habuissent, si tam necessarium omisissent cultum. Videamus jam testimonia ex hoc argumento petita.

Primum est, quod non permiserit Deus illud lignum demergi vel flammis absumi. Quod enim hostes Christianorum conati sunt abolere crucem, ejusque omnia vestigia, patet ex eo, quod altissimè crucem sub terram abscondiderūt, & in loco crucis, veneris simulachrum: in loco resurrectionis, Iovis: in loco nativitatis, Adonitis posuerunt. Hieron. in Epist. ad Paulin. de inst. Mon. Cur quæso non cremarunt, cum vellent & possent, nisi quia Deus abstulit ijs mentem, ut ad solatium piorum lignum pretiosissimum servaretur. R^e 1. è scriptura petenda, non ex ratiocinationibus inferenda est firma & dogmatica argumentatio. 2. est fallacia causæ. Mira à Dei providentiâ conservata est crux. E. religiosè colenda est. Idem est, ac si inferrem: *Sacer codex mirandum in modum in omnibus conservatus est persecutionibus.* E. venerabilis est. Concedit quidem Bellarminus, sed contrarium solidè probavimus suprà. *Opera Aristotelis, Ciceronis & aliorum Ethnicorum, sicut & Talmudici Judæorum libri mira solicitudines sunt asservati.* E. venerabiles & religiosi. 3. adhuc sub judicelis est, an verum crucis lignum verè sit ad inventum, siquidem demonstrari nequit, à quo, qua de causa in terram sit defossum, aut cur vnde quoq; absconditæ sint cruces latronum, vel quid cause extiterit Apostolus & primitivæ Ecclesiæ, quod non effoderint, & tantum nequizaror cum sacris codicibus æquali cura asservarint: 4. falsum est, voluisse hostes Christianorum crucem ejusq; vesti-

vestigia abolere. Fidem mortis & resurrectionis opprimere & tollere voluerunt, ideoque adem Veneris ibi loci extruxerunt. Audi Sulpitium Severū: Eā tempestate Hadrianus, existimans se Christianam FIDEM loci injuriā perempturum, in templo ac loco Dominicæ passionis, Dæmonum simulachra constituit. Et Hieronymum ad Paulinum: Ab Hadrianī temporibus usq[ue] ad imperium Cōstantini, per annos circiter 230. in loco resurrectionis, simulachrū Jovis: in crucis rupe, statua ex marmore, Veneri à gentibus posita celebratur, existimantibus persecutio-
nis authoribus, quod tollerent nobis FIDEM RESURRECTIONIS ET CRUCIS, si loca sancta polluissent per idola.

Secundum testimonium est, quod eo tempore crucem inveniri voluerit, quo tutò poterat coli, nim. ad initium imperij Cōstantini. Nam si ante a reserata fuisset, regnantibus persecutoribus, magis ludibrio, quam honore excepta fuisset: si autem diu post tempora Constantini fuisset inventa, fraudata fuisset sancta crux debito honore. Tum igitur demum divina providentia crucem manifestavit, cum primum potuit coli. Rursum committitur falacia causæ: Deus crucem revelavit eo tempore, quo coli poterat. E. adorari voluit. Imò aliis fuit finis suprà demonstratus. 2. potuit etiam à superstitionis erui, ut esset seminarium idolatriæ, à qua Deus penitus abhorret. 3. quæ consequentia: Crux persecutoribus durantibus fuisset exposita ludibrio & ignominiae: Ideoq[ue] non fuit reseranda: nonne ipsa doctrina & Christus scandalum fuit Iudeis: gentibus autem stultitia? E. reticenda fuit doctrina Evangelij, usq[ue] dum sine ludibrio potuisset doceri? 4. quæ sequela: Non tutò poterat. E. abscondi debuit? Nonne ipsum exercitium religionis tutò administrari non poterat? an propterea omittendum fuit? absit! Imò in ipsis persecutionibus nomen profiteri Christus jubet. 5. Docet Bellarmi-
nus, rimis quingentis annis in templis habitas fuisse sta-
tuas & imagines. E. & crux sine adeò magno discrimine ha-
beri poterat, vel etiam privatim coli debuerat. 6. negatur
tempore Constantini fuisse crucem adoratam.

Ter-

Tertium testimonium: quia per evidentiam miracula demonstratum fuit esse veram crucem, & proinde crucis inventio nem illam esse à Deo. Nam cum tres cruces simul inventæ fuissent, nec planè crux Domini à crucibus latronum internosci, admota fuerunt omnes tres ad mulierem quandam in extremis agentem, & cum duæ priores nobilegissent, tertia admota mulieri, mox illam reddidit sanam. Ruff. l. 18. b. 1. c. 8. Socrat. l. 1. c. 13. Theodoret. l. 1. c. 18. Sozom. l. 2. c. 1. Niceph. l. 8. c. 29. Hac & mortuum virum excitauit eodem tempore. Paul. epist. 11. ad Sever. Sever. l. 2. b. 1. c. 1. ¶ eadem crambe apponitur, & committitur perpetua causæ fallacia: Miracula edidit. E. religiosè colendum est lignum crucis: Cadaver Elisei, mortuum resuscitavit. E. venerabilia & honorabilia sunt ipsius ossa. 2. demonstratum est superius, miracula non esse apodictica probandi dogmatis media, cum & cum gentilibus atq; hereticis communis sit illorum editio, & Deus ipse admoneat ne admiratione eorum abrupti temerè credamus. 3. si facta concedamus miracula, nondum patet, an Deum auctorem habeant, an Diabolus, uti ita idolatriam spargeret, hac ratione hominibus illuserit. 4. si fuit à Deo, utiq; præterea, ut confirmet nostram doctrinam, Et hinc ergo confundat.

Quartum testimonium: Quia Helena non ex se incitata est ad crucem Domini querendam, sed divinis admonita oraculis, testibus Ambrosio, Ruffino, Paulino, Sulpicio. ¶ Vides nullitatem argumentationis: Helena divinis incitatur revelationibus ad querendam crucem. E. inventa religiosè coli debet? Nonne pudet Bellarminum tam ridiculas & putridas necesse consequentias. Quasi verò non propter confirmationem doctrine vera & refutationem falsæ id factum fuisse. 2. si concedamus, habuisse revelationes, unde patet divinas fuisse? nonne Enthusiastæ & Anabaptistæ adhuc hodie revelationes crepant? an ideo divina sunt? si vera hæc revelatio, cur Eusebius illam tacet, & ejusdem demum meminit Ambrosius, qui primus hac de scribit? Excipit Bellarmi-

nus: impudentis blasphemiae incusando Magdeburgenses, quod Helenam superstitionem vocant. Et verè talis est, quia dicit: se abire Hierosolymam, ut adoraret in loco, ubi steterunt pedes Christi; cum adoratione non sit alligata certum loco, sed veri adoratores in spiritu & veritate adorent. 2. si vera sunt, quæ Pontificij de Helena dictitant, quis non religiosulam eam dicat; quod unam crucis portionem theca inclusit argenteâ, & Hierosolymæ ad memoriā illic visere cupientibus reliquit: alterā misit ad filium, quamvis postea in foro posuit: Clavorum alios regiae cassidi infersit: alio sequi freno à bestia quotidie spuma commaculandos indidit, ut filio essent instar aquilonis. Excipit 2. Bell. Ambr. non esse antiquissimum hujus historiæ scriptorem, cum Sulpitius, Paulinus, Ruffinus, Hieronymus, & Chrysostomuse andem recitantes & quales Ambrosij dici possint, cum eodem tempore vixerint, licet Ambrosius esset fortasse paulò senior. Et ergo si fuit paulò senior, primus fuit tempore, & proinde antiquissimus, cum tamen illa etate, qua facta hæc dicuntur, nec vixerit, nec ipse narrata viderit. Fuisse autem seniorem ipse Bell. testatur in lib. de scrip. Eccles. ubi dicit, Ambrosium floruisse anno 374. Hieronymum & Ruffinum anno 390. Chrysostomum anno 398. Paulinum vero & Sulpitium anno 420. Excipit 3. Cyriillum Hierosolymitanum Ambrosio antiquiorem recitasse eam in Epist. ad Const. Aug. Idem, Constantium ipsum Ambrosio similiiter antiquiorem in Ep. ad Macharium, quam refert Euseb. l. 3. de vita Const. ubi sic habet: Tanta est Dei nostri benignitas, ut nulla verborum officia presenti miraculo digna esse queant. Hoc enim admirationem omnem, stuporemq; præterit, indicium tormenti sacratissimi tot annis humo sepultum usq; dum imperfecto communib; hoste, liber & familia apparuit ignorari, &c. Et i. magis Ambrosius σύγχρονος est Cyriillo, florenti circa annum 365. quam Sulpitius & Paulinus Ambrosio. 2. Epistolam Cyriilli spuriam esse, stylus subinfert, unde & Hieronym. l. de Script. Eccles. nullam ejus mentionem facit. 3. Constantinus loco citato non loquitur de inventione crucis, sed sepulchri Christi

Christi, quod tot annos latuerat, idololatrico sacrario super id extructo, & quisquilijs & aggeribus, qui in illo fano habebantur, obruto, ubi ipse splendidissimum extruxit templum. 4. Excipit Jesuv vita, Eusebium in Chronico bujus rei meminisse: in libris autem de vita Constantini non fecisse de bacre mentionem, quia res erat notissima omnibus, & satis putabat esse, quod eam attigisset in literis Constantini. *R*et Chronicon Eusebij, Baronius testatur, esse mendosissimum, & tū ab Hieronymo, tū ab alijs variè adulteratum. Hieron. n. Latinū fecit Eusebij Chronicū, & ipse fatetur, se multa inter transferendum addidisse. 2. non video, qua ratione ab Eusebio omitti potuisse in descriptione vitæ Constantini & Helenæ, ubi omnino omnia, quæ ad demonstrandam eorum pietatem & pro religione zelum faciebant, recensuit: de crucis autem inventione ne gris quidem. Nec ratio est, quia omnibus notum fuerit factum: Alias enim omnino tacere eum oportuisse, siquidem & cetera eorum præclarè gestæ tunc temporis omnibus erant notissima. De literis Constantini responsum est modò.

Quartum Bellarmini argumentum fluit à testimonij Patrum, qui passim referunt, quanto desiderio tenerentur fideles habendi aut certè videndi particulæ veræ crucis, quod ad magnum crucis honorem pertinere nemo ignorat. *R*et de dogmatibus fidei scriptura audienda & consulenda, non Patres; ideoq; de ipsorum scriptis idem sentimus, quod ipsi de aliorum senserunt, de suisq; sentiri voluerunt, vid. si cum Canonicis scripture libris congruant, acceptando; sin disconveniant, cum pace eorum & salva honorificentiâ respondendo. 2. pleraq; dicta vel superstitiones hominum narrant, vel supra diluta sunt, vel de externo politico honore agunt, nec latriam seu religiosum crucis cultum stabiliunt. Sibylla carmen quod attinet, quod habetur l. 6. carm. Sibyll. propè finem: *O lignū felix, in quo Deus ipse pependit, dignū sanè est,* quod probet dogma hoc Pontificium. Mirum ni in illis, quæ ob Tarquinij combusta sunt avaritiam, carminibus plura

plura extiterunt ejusmodi testimonia, quæ opinione^s Pontificias, scripture ignotas, nec ex ea probandas confirmārunt.

Quintum argumentum est ab exaltatione crucis. Constat enim ex Paulo Diacono, Zonara, & Cedreno in vita Heraclij, illum recuperatione crucis, quam Persæ ex Hierosolymis abstulerant, divinitus adjutum ita ut etiam de celo Deus lapidibus grandinis pugnarit contra Persas, ut olim fecerat cum Iosue. In ipsa etiam restitutione crucis in suum locum miracula quedam contingunt. Rq. Iterum ἀράκολθια ob causæ Elenchum: Crux exaltata est, & in ejus honorem festum institutum. E. est religioso adoranda cultu. 2. miraculosam recuperationem quod attinet, sive ita res se habeat, sive non; nondum tamen demonstratum est ideò divinitus (si modo divinitus, & non ab alijs, ut idololatriæ semina spargeret) adjutum, ut veneraretur & religiosè coleret lignum crucis. 3. à miraculis non firmum duci ad probanda dogmata argumentum ex diuis constare potest.

Argumentum sextum: si locus, in quo Angelus stetit, terra sancta est Jof. c. 3. Exod. 3. cur non magis crux, ubi stetit Christus? si sudaria & semicinctia Pauli honorabantur propter contactū, cur non magis crux, Christi sanguine tincta per se? si Sacra menta honorantur, quia instrumenta gratiae, cur non crux, quæ instrumentum est redemptionis? Rq. Ad i, vide responsionem suprà. Nos invertimus argumentum: Sic ut terra illa non fuit religiosè culta: ita nec crux. Quinimo si de *acto dei* hu-jus illationis sibi placet Bellarmius, & hanc quoque admittat necesse est legitimè inde deductam consequenti-am, sicut terra illa tam diu tantum sancta fuit, quam diu astitit Angelus Iehova, postea verò à quolibet viatore sine propbanatio-nis crimine calceato conculcata pede: Ita lignum quoq; crucis religiosum (ex sententia antagonistæ) culum admittebat tanti-per modò quantisper Christus in eo stetit, & sanctissimo suo corpo-re de eo pependit. Atq; ita propria vineta cædit Bellarmi-nus,

nus, & Andabatarum more suo sibi gladio incautus jugulum petit. Ue interim taceam, quod nullibi ne unico quidem apiculo Christus Apostolis & turbæ dixisse legitur: *Solvite Calceamenta vestra, & deponite: Terra enim sancta est, in qua consistitis, sicut de eo peculiari oraculo admoniti sunt Iosua & Moses.* Ad 2. *semicinctia & sudaria* Pauli non fuerunt adorata à quoquam. E. nec crux. Ad 3. *Sacramenta* (quamvis gratia sint instrumenta) non prosequimur religioso cultu. E. nec crucem, quæ non est instrumentum redēptionis, ut ifalsò singit Bellarminus. Non enim per crucem redempti & salvati sumus: sed est ὁ γανός supplicij Christi: *In cruce enim Christus morti traditus est.* Hæc de ligno crucis, in quo Christus pependit: jam ad S I G N U M permanens, seu imaginem ejusdem.

I M A G I N E M C R U C I S honorabilem esse probat i. ex testimonio Matth. 24. Tunc apparebit signum filij hominis in celo, ex qua apparitione miro modo venerabile redditur signum illud, i.e. crux. Bz. Consequentiae rationem desideramus in omnibus Bellarmini argumentis. Quid enim minus sequitur ex hoc: signum crucis apparebit in nubibus cæli: quam illud esse adorandum? 2. non potest probari ex textu, intelligi crucis imaginem, & non potius Christum ipsum. At instat: omnes veteres ad unum exponunt de cruce, ut Origines, Chrysostomus, Hieronymus, Hilarius, Theophylactus, Euthymius, Beda in c. 24. Matth. Cyrus Catech. 15, Augustinus serm. 130. Bz. Nobis patrum testimonia non probationis, sed illustrationis loco sunt, & proinde nisi suffragetur sacra pandecta, ipsos dogmata afferere posse non concedimus. 2. ipsi veteres non ut certam, & necessariam, sed ut probabilem amplexi sunt hanc interpretationem. Nec quicquam probat Jesu vita, quod Ecclesiam, canere dicit in festo inventionis: *Hoc signum crucis erit in celo, cum Dominus adjudicandum venerit.* Ecclesiæ enim erranti ad stipulari nullo modo possimus. 2. ipsa quoque canit: *O crux ave, spes unica, &c. quod tamen idololatria.*

L

TRICUND

tricum esse ex superioribus patet. 3. Non Catholica Christi Ecclesia sed Romanensis, quæ collum Antichristi iugos supposuit, de cruce ista cantitat. Ejusdem pōderis est carmen Sibyllinum: *O lignum felix, in quo Deus ipse pēpendit, Nec te terra capiat, sed celitecta videbit.* Cum renovata Dei facies ignita micabit. Sacra scriptura demonstrat nobis fidei articulos, non gentilium carmina. Eodem referimus quoq; Thomæ Waldensis suffragium, qui authenticus nobis non est. Jam ad argumenta, quæ inde deducit ad probandum honorem crucis.

1. Honorabilis est crux: quia ab ipso Christo vocatur signum ejus i. e. vexillum Christi. Si enim vexillum Imperatoris milites adorant, vt patet ex Sozomen. l. 1. bīst. cur vexillum Christi non adorabitur? R. 1. nondum probatum est intelligi imaginem crucis Christi. 2. quæ sequela: *Est signum Christi E. adorandum?* Eclipsis Solis, Lunæ, terræmotus, pestes, bella, seditiones, &c. sunt signa adventus Christi. E. religioso cultu prosequenda; 3. Exemplum Ethnicorum militum non probat dogma fidei intra pomaria Ecclesiæ. 4. illi adorarunt civiliter vexillum Imperatoris. E. & nos crucem.

2. Honorabilis est, quia in celo apparebit, loco nim. sublimi & honorifico. R. Major, quæ hæc: quicquid in loco apparet sublimi & honorifico, illud adorandum ist falsissima omniq; rationi contraria est. Ethnici quando adorarunt reginam & militiam cæli, Solem, Lunam, & reliqua astra, adorarunt ea, quæ sunt in loco illustri & venerabili. E. idolatria non commiserūt, sed rectè potius fecerunt. Cometa & reliqua ignitæ meteora sunt in loco sublimi. E. religioso excipienda cultu. 2: minor est xpivōμevov, & adhuc sub judice.

3. *Quia manibus feretur Angelorum.* August. serm. 130. Resp. Major, quæ hæc: *Quicquid Angelorum manibus portatur, adorandum est, non nititur scripturæ fundamento, sed nostri cerebelli imaginatione.* Exinde enim licet inferre: *Omnes piorum animæ portantur ab angelis in sinum Abrabe.* E. illæ animæ sunt religiosæ colende. Fideles in manibus feruntur ab angelis

angelis, ne ad lapides offendat pedes suos. & sunt adorandi. 2. minor quoq; destituta est suffragio sacrarum literarum, & proinde nihil hac ratiunculâ concludet Robertus.

4. Quia splendet clarius Sole, quod probant Augustinus & Chrysostomus, quia tunc apparebit & conspicetur ab omnibus, quando Sol & Luna & stellæ obscurata fuerint, ut patet ex Matth. c. 24. Resp. Major rursus, quæ hæc. Quicquid clarius splendet Sole, Luna, & alijs astris, illud venerabile est: fallit fallaciâ Causæ. Tò enim splendescere non est adæquata causa cultus religiosi. Aliâs ita liceret argumentari, Corpora glorificata fulgebunt ut Sol in regno Patris Dan. 12. v. 43. E. erunt adoranda. 2. minorem non scriptura dictat, sed homo, qui fallit facile potest.

Secundum & tertium argumenta depromuntur à testimonio sacrorum Conciliorum & veterum Patrum. 1. Concilia & Patres cum demum nobis persuadent, si ex scriptura dictis evidenter aliquid deducant: secus si sit: salva eorum honorificentia remittimus. 2. plurima patrum dicta *civilem* tantum & *politicum* cruci attribuunt honorem & reverentiam, quam nec nos ipsi denegamus.

Quartum Argumentum est ab APPARITIONE crucis & MIRACULIS ejusdem. Primò enim APPARUIT Constantino, bisce verbis: evr̄t̄o vīna: Secundò supramontem Olivetum tempore Constantij Imperatoris. Tertio tempore Juliani Apostate, qui eam persequebatur. Quartò tempore Arcadij, cum profide contra Persas bellum susciperet: Quintò apparuerunt crucis in vestibus hominum tempore Leonis Iconomachi. MIRACULA quod attinet, plurima, imò infinita produci possent exempla. Insigne est illud Hilarionis, quod refert B. Hieronymus factum apud Epidaurum. Nam cum mare egredetur terminos suos, & periculum esset, ne civitatem obrueret, Hilarion in littore tres crucis piaxit: mare autem cum eo pervenisset, caput intumescere & in magnam altitudinem instar muri cuiusdem excrevit sursum versus, quasi fremens & indignans, quod progredi ulterius

rius probiberetur: tandem crucis virtuti cedens, fluctus suos in seipsum retorsit. 1. iterum ~~a voto~~ est propositio hujus Syllogismi, quæ hæc: *Quicquid miraculosè apparet in cælo, illud adorandum est.* Nam ante adventum filij hominis apparebunt signa in Sole, Luna, astris, aëre, &c. quæ propterea non adorabuntur. Iris apparuit Noacho in signum gratiæ & divinæ, & recordationis fœderis, quæ tamen ab ipso religioso non legitur culta honore. 2. Committitur fallacia Finis. Non enim propterea apparuit crux, ut adoraretur, sed ut confirmaret doctrinam Christi crucifixi, gentiles de veritate convinceret, Christianosq; roboraret & stabiliret. 3. non ex apparitionibus & miraculis confirmatur doctrina, quod sæpius jam ad oculos demonstratum est Bellarmino, & dictis & exemplis. Et si quæ miracula facta sunt, non crucis, sed Dei virtute edita censenda sunt, qui respexit fidem suorum fidelium, eosque miraculosè sæpe adjuvit.

Adde 4. quòd multa alto supercilio jactantur miracula ad signum crucis facta, quæ ita fabulosa sunt, ut non tam risum moveant legenti, quam fastidium afferant: qualia nonnulla leguntur apud Georgium M. In Dialogis & in Nicæna 2. Synodo: innumerabilia verò in libris Monachorum. Ut interim siccō præteream, pede, quòd Diabolus regnum bac ratione sæpius adaugeret, & supersticiosulos confirmare in veneratione crucis fategit.

Quintum argumentum est à ratione: si signa rerum sanctarum sancta sunt & venerabilia, certè quelibet crux sancta erit & venerabilis, quia gerit imaginem Christi crucifixi, i. e. Christi in ipso operere redemptionis occupati, quo nihil sanctius cogitari potest. Resp. responsionem ad hanc ratiunculam, benevole lector, petes ex superioribus, ne cramben eandem bis vel ter repetere videamur, & sic turpiter πυλονομήσου. Hæc de imagine crucis.

Restat signum, quod in fronte vel aëre pingitur, vel super quascunq; res dīgīo exprimitur, quod signum sacrum esse & vene-

venerabile i. ostenditur à Bellarmino ex figurā V. T. *Sanguis agni in postibus domorum Exod. 12.* nihil aliud significabat, nisi signum crucis in frontibus Christianorum. Aug. l. de catech. rud. c. 20. Item illud Thau Ez 9. describi jussum in frontibus gementium apertissimè signum crucis, quod in fronte potissimum pingimus, indicabat teste Cypr. adv. Demet. & Hieron. in comm. Ezech. His adde illud Apocal. 14. Habentes nomen ejus & nomen patrie ejus in frontibus suis, i.e. signum crucis. Item Apoc. 7. Nolite nocere terra & mari, neq; arboribus, quo ad usq; signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. Jacob quoq; cum cancellatis manibus benedit filijs Joseph Gen. 48. significavit, fore aliquando tempus, quo benedictiones signo crucis fierent. ¶ Theologia allegorica & mystica non est argumentativa. 2. Unde demonstrat Bellarminus illis typis adumbratum esse prototypum, signum crucis? Certè scriptura illas applicationes non habet, & proinde nec tanquam apodicticæ, sed tantum ut probabiles & allusivæ à patribus proponuntur. 3. sicut illi typi non fuerunt adorati: ita nec figura crucis venerazione religiosa excipienda erit, aut plus est in conclusione quam in præmissis, aut committitur Fallacia consequentis ob Elenchum causæ. 4. Sanguis agni paschalis distinguit Israëlitas ab Ægyptijs. Thau Ezechielis nullam habet aut exiguum similitudinem cum figura crucis & siquam haberet, apodicticè tamen nil concluderet. Signum Apocal. 7. & 14. capp. loquitur de interna ob signatione & fide: Exemplum Jacobi ἀλητογενος est. Decussavit enim manus, non ut ostenderet, fore aliquando tempus, quo benedictiones crucis figurâ fierent, sed ut indicaret honorē primogenitura & translatum esse à Manasse ad dexteram stante ad Epbraimū à sinistra cōsistentem.

Secundum argumentum desumitur à testimonijis veterum, qui primis quingentis annis floruerunt, Dionysij, Justini, Hippolyti, Tertulliani, Cypriani, Cornelij Papæ, Origenis, Cyrilli, Atbanasij, Basilij, Epbraimi, Ambrosij, Hieronymi, Augustini B. Martini, Prudentij, Paulini. ¶ de patrum testimonijs quid

statuendum ex dictis constare potest. 2. illi neutiquam *crucis figuræ religiosum assignant cultum*, sed innuunt, illam suo tempore fuisse *solem quandam ceremoniam*, quā ostenderint Christiani se *addictos esse religioni Apostolorum*, nec pudere se *Christi crucifixi*. Causam præbuerunt Ethniconrum, quibus admixti erāt Christiani, ludibria, quia hisce insultabant, quod *Christum crucifixum* pro Deo haberent, & ut Deum adorarent: Christiani his ludibrijs obviam ituri contumelijs gentilium opposuerunt, *signaculum crucis in testimonium fidei sua in Christum crucifixum*, ita ut signi illius usurpatio fuerit ingenua & intrepida fidei confessio. Et hunc *signationis usum* & nos tanquam *adiaphoristicum* non improbamus, sed ultrò admittimus, modò absit *superstitionis & opinio cultus*.

Tertium argumentum est à *miraculis signo crucis factis*. Tertull. in Scorp. dicit Christianos signando & adjurando non solum sibi, sed & Etbnici saepe prodessere. Ita Diabolus ad presentiam signati cruce non potuit Imperatori poscenti responsa dare. Lact. l. 4. c. 27. plura vide in Epib. b. 30. Nissen in vita Gregorij Thaumaturgi, Atbanasij in vita Antonij, Theoder. l. 5. bistor. c. 21. & Greg. l. 3. dial. c. 7. Palladio in b. 1. Lausiac. c. 54. Theodor. in vita S. Aphraatis, & S. Macedonij & S. Petri. Sulpitio in vita B. Martini, Hieronymo in vita Hilarionis, Augustino l. 22. de cin. Dei c. 8. Victore Uticensi l. 2. de Pers. Quod si addere vellemus miracula edita, post primos quingentos annos, que referuntur à probatis auctoribus de S. Benedicto, Bernardo, Francisco, & alijs, nunquam finiremus. R. *miraculis quid tribuendum*, si dogma non sit scripture sacre, ex dictis liquidò patet. 2. pleraq; miracula fictitia sunt, ab ijs ex cogitata, qui magnæ pietatis loco ducebant mendaciola pro religione configgere. Lud. vives de trad. disc. 15. vel à Diabolo illusi sunt homines, ut confirmarentur in *crucis venerazione*. 3. si quæ vera fuerūt, adscribenda sunt non *cruci*, sed *Christo*, qui fidelem in *vocationem & professionem Christi signo externo declaratam respetxit* &

xit & exaudivit. 4. quia Bellarminus provocat ad *miracula Francisci*, unum in gratiam benevoli Lectoris adducam exemplum, ut appareat, quām *ridicula & ludicra crucis attribuant effecta*. Eugubium Italiæ civitas est, in qua cum aliquando versaretur S. Franciscus, mirabile quid & celebre memoria dignum accidit. Erat enim in territorio urbis illius *lupus* quidam corporis magnitudine terribilis, rabie famis ferocissimus, ut qui non solum *animalia*, sed etiam *homines*, viros & foeminas devoravit, ita quod omnes civitates in tanto terrore tenebatur, quod omnes muniti ibant, cum egrediebantur terram, perinde ac si deberent ad bella funesta procedere: nec tamen sic armati valebant dicti lupi mordaces dentes aut truculentam rabiem evadere, quin eidem per infortunium obviarent. Unde tantus terror omnes invasit, quod vix aliquis extra portam civitatis audebat securus exire. Volens autem Deus notificare sanctitatem B. Francisci civibus supra dictis, cum pater tum temporis esset ibidem, compatiens illis disposuit ob viam exire dicto lupo, cui cives dicebant: *Cave Pater Francisce, ne portam exees, quia lupus, qui jam multos devoravit, te penitus occidet*. S. autem Franciscus sperans in Domino, qui universæ carnis spiritibus dominatur, non protectus clypeo, non galea, sed *seos figno sanctæ crucis* se muniens exivit portam cum socio. Cum autem fidelissimus Pater Franciscus sic intrepidus exiret ad *lupum*, ecce multis cernentibus de locis, in quibus ad spectandum ascenderant, lupus ille terribilis aperto ore contra S. Franciscum & socium cucurrit; contra quem B. Pater opposuit *ignum crucis*, & sicut tam à se quam à socio virtute divina (en mirabilem signi crucis efficaciam) lupum compescuit, cursum retinuit, & ostruculenter apertum conclusit. Tandem advocans **F R A T R E M L U P U M**, uti ipse vocavit, *in nomine Christi adjuravit, ne quenquam viatorum hominum offendere*, postea pedibus subjectum degravis-

gravissimis incusavit peccatis, quod Dei imaginem devorare non dubitaverit, sicq; ad resipiscientiam, & contritionem adegit. Deniq; accepta à Lupo promissione, quod neminem ulterius læsurus esset, eum cum civibus reconciliavit, & pro ipso ad cives fide jussit. Ex quo die lupus populo & populus lupo hæc pacta per S. Franciscum ordinata constanter servavit, & lupus per duos annos vivens & per civitatem ostiatim vicitans, neminem laedens, nec ipse Iesus à quoquam fuit curialiter nutritus. Et mirum est valde, quod nunquam latrabat canis contra eum, quando per civitatem transibat: tandem lupus sæviens mortuus est, de cuius morte cives plurimum doluerunt, quia propter dicti lupi pacificam & benignam patientiam, quando cunq; per civitatem pergebat, mira S. Francisci virtutem & mirificam sanctitatem in memoriam revocabant. Unde colligerel licet, quanta sæpe miracula sint per signum crucis edita, ut vel ipsæ ferocissimæ beluae ipsius virtute circuatae & mansuetæ redditæ fuerint.

Tandem Bellarminus ad nostra, ut ipse dicit, argumenta respondet, ut quod crux dolorem & ignominiam attulerit Christo. 2. filius non amet patibulum, de quo suspensus est pater. 3. & gaudere quis videatur de Christi crucifixione. Verum nos ita non argumentamur: multò enim firmiores sunt rationes nostræ ab ~~εθελοθηνειαγραμματολογια~~ desumptæ, quæ refellere nullo modo poterit. Ad 4. argumentum: Si cruces omnes. E. & sepulchra sunt adoranda: respondet esse Elenchum parium, quia sepulchra non sunt imagines Christi vel sepulchri ejus, cum desit expressio unius exilio. Tz nec omnes cruces referunt Christum, nec omnes crucem Christi, quod constat ex statuis Mercurialibus, quæ non ponuntur ad repræsentandam Christi crucifixionem, sed ad monstrandam errantibus viam. Ita multæ pinguntur cruces, ubi pictor ne per febrim quidem de Christi cruce cogitat. 2. Sequitur nihilominus, si intentio adsit fabri lignarij ad repræsentandum Christi

Christi sepulchrum, quòd illud venerandum & religioso excipendum sit cultu, id quod Bellarminus quidem concedit: nos verò negamus, quia tacet scriptura, tacent promissiones, tacent exempla Apostolorum & primitivæ Ecclesiæ. Ad quintum: Si crux adoratur ratione contactus, etiam labia Iudeæ, & manus militum adoranda erunt. Respondet esse disparitatem, quia illa sit instrumentum passivum, nibil in crucifixione agens: hæc verò activa. Rq. hoc tantum argumentum est secundarium; prima suprà posita sunt. 2. adhuc militat consequentia, quia nulla est ratione contactus differentia. Ad sextum: Supersticio est, tribuere characteribus virtutem, respondet limitando, nisi adsit mandatum & promissio divina. Verùm hæc cum hic desit, uti suprà probatum, firmum adhuc est argumentum, & legitimè concludit.

Postremò subjungit EFFECTUS mirabiles crucis. Primo terret & fugat Dæmones, idq. vel ex apprehensione Dæmonis, vel ex devotione hominis, vel ex instituto Dei I. Ex apprehensione Dæmonis: quia ubi videt crucem, mox recordatur Christi cruce se victum, spoliatum, ligatum, & enervatum fuisse: inde crucem timet & fugit, quomodo canis lapidem & baculum fugit, quo percussus est. Rq. Negatur, quòd crux fuget Diabolum, quia hunc effectum nechabet à natura, quod Pontificij concedunt: nec à Dei instituto, quia monstrari nullo modo potest. Fugatur autem per fidem firmam & solidam, quæ Christum crucifixum respicit, & unà cum beneficijs humano generi partis apprehendit. 2. si eiicitur aliquando Diabolus signo crucis, non signo crucis solitariè, sed synecdochice, i.e. fidei per signum se declarant tribuendum, aut Diabolus ad confirmandam idolatriam cedere se simulat, quod tamē minimè facit. 3. probatio non ostendit, crucem, sed recordationem victoriae Diabolum fugare, sicut canis percussus terretur. 4. canis non fugit baculi imaginem: ita nec Diabolus crucis figuram. II. Ex devotione hominis; seu opere operantis, quia eandem, quam oratio, habet vim. Nam signum crucis est quedam me-

M

ritorum

ritorum Christi crucifixi signo expressa invocatio. Loquimur enim corde, voce, & nutibus. & Falsissimum est crucis signum eandem habere vim, quam preces. Illæ enim divinitus mandata sunt: hoc non. Illæ habent promissiones divinas: hoc non. Illæ habent probata V. & N. T. exempla: hoc non. Maxima ergo est disparitas. 2. falsum est crucis signum esse invocationem meritorum Christi, sed est externa quedam ceremonia ad professionem religionis Christianæ olim inter orandum observata. 3. falsum est nos nutibus loqui. Ore enim & corde loquimur: nutibus autem utramque loquela significamus. Quare invocatio alia est manifesta, quæ ore: alia occulta, quæ corde fit: Ultraq; nutus significatur. III. ex institutione Dei seu opere operato. Nam videmus Iudeos & paganos sine ulla fide in Christum, solum intendent facere, quod Christiani faciunt, fugasse Demones signo criticis, ut patet ex Nazian. or. 1. in Jul. Epiphano bær. 30. & Gregor. l. 3. Dial. c. 7. Resp. ipse Bellarminus lubricitatem hujus assertionis videt, & proinde non apodicticè adstruit, sed tantum existimare se dicit. Si autem verum est, monstrat nobis verba institutionis, aut promissiones, aut exempla, & herbam libenter dabimus. 2. miracula quod attinet, ad nauseam jam inculcatum est, ea nihil probare, nisi doctrina è sacris literis fundamentum habeat, & dubium non est, Diabolū nonnunquam fingere se fugari cruce, ut vel ad abnegationem crucifixi adigat, vel in Idololatria confirmet.

Secundus effectus est quod pellit morbos & omnia mala, quia signum est fidei & fiduciae, vel quia invocatio est signo expressa. Christus enim promisit fidelibus se daturum, quicquid peterent cum fide, & nominatim Mar. ult. & de morbis dixerat: Serpentes tollent, super agros manus imponent, & benè habebunt, & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Fideles igitur contra morbos & reliqua mala implorant Dei auxilium per Christi meritum, idq; faciunt corde, ore, & nutibus. Et quia tunc effectus non producitur ex opere operato more sacramentorum, sed ex opere operantis, ideo non infallibiliter sequitur. & de fide habemus verbum,

būm, quod morbos pellat: de crucis signo attum est silentium. Loquitur autem Christus de fide miraculosa, quæ fuit peculiare donum primitivæ Ecclesie ad propagandam Evangelij doctrinam ad tempus concessum, quod in Ecclesia plantata jam cessavit. 3. qui potest crux ex opere operato fugare Daemones, qui majoris sunt potentiae, & non etiam morbos & alia mala? 4. falsum est Sacra menta agere ex opere operato, id quod alibi demonstratur.

Tertius effectus est: quod sanctificat ea, quibus imprimitur. Nam cum benedicimus homines, agros, domos & similia, illo signo commendamus Deo per Christum meritares illas, quas benedicimus & similiter cum benedicimus aquam, oleum, ramos, candelas, &c. commendamus, reseas Deo, eumque precamur, ut velit illas nobis esse salutares, vt g. per eas tanquam per instrumenta nos adjuvet. Et benedictio illa Pontificijs familiaris non nititur Dei nec institutione, nec promissis, nec ullorum exploratè sanctorum testimonij & exemplis, sed repugnat sacræ scripturæ. I. FORMA. Non enim tantum Deo res commendant, sed celestem virtutem ipsi infundi volunt ad producendos effectus supernaturales. Audi Missale in Festo purificationis de sanctificatione candelarum. Benedic Domine Jesu banc creaturam cerae, ut quae am ad repellendas tenebras humano usui tribuisti, talem signaculo crucis tuae fortitudinem benedictionemque accipiat, ut quibuscumque locis accessa fuerit, Diabolus abscedat. Longè alium modum fugandi Diabolum præscribit Paulus Eph. 6. 13. & Petrus 1. Epist. 5. 2. MODO. Scriptura enim sanctificari dicit creature per verbum Dei & orationem, non per signum crucis. 3. FINE. Scriptura vult sanctificari ad usum a Deo institutum: Pontifici ad supernaturalem effectum producendum. At inquit Bellarminus, quod explicitè petimus precibus: idem implicitè petimus per signum crucis. R. Ad id responsum est modò, orationem nim. divinitus præceptam esse: signum crucis non item. Instat ulterius: Non potest nec debet negari, quine aliquæ sanctitas accedit rebus, cum

M. 2

signan-

signantur cruce, non quidem sanctitas, quæ sit aliqua physica qualitas sed sanctitas in relatione consistens, qualis est crucis clavorum, vestium, aliarumq; rerum, quæ tetigerunt Christum aut sanctos, & qualis est eorum, qui tangunt reliquias sanctorum. Nam sanctificari illos aliquo modo, qui tangunt reliquias, constanter docent Patres. Basil. in Psal. 115. Greg. Nyssen. in vita S. Theodori, Joban. Chrysost. in serm. de sanct. Inventio & Maximo, &c. &c. Scriptura dicit sanctificari creaturas per verbum & orationem. Neutrum est crucis signum. 1. relatio nititur verbo Dei: monstrant ergo è sacris codicibus si possunt, Pontificij. 3. tam diu etiā sanctitas durat, usq; dum relatio cesseret. Cessavit a. statim post desumptionem corporis Christi de cruce. 4. Probatio à reliquiis sumpta est ejusdem per idem confirmationis. Nam neq; reliquias religiosè colendas esse patebit ex tertia disput. parte, quam nunc supponemus.

III. Membrum der reliquiis sanctorum.

TERTIUM disputationis membrum est, ut videamus, quid sentiendum sit de RELIQUEIS, CINERIBUS & OSSIBUS SANCTORUM DEFUNCTORUM. Non controvexitur autem internos & Pontificios an corpora, reliquias seu ossa sanctorum, quorum animas Deus ex hac mortali vita ad celestem patriam avocavit, propter spem resurrectionis & glorificationis sint honorifice & reverenter (reverentiā politiā) tractanda, & terram magnæ matris commendanda. Hoc enim ex utraq; parte lubentes confitemur firmis Scripturæ testimonijs & exemplis innixi. Sed 2. hoc in quæstione est positum, an illa corpora, cineres seu ossa sanctorum 1. per Pontificem Romanum approbata & canonisata. 2. ob specialem in illis residentem Dei gratiam & virtutem. 3. ex sepulchris eruenda elevanda, in loco edito, pnta supra summum altare collocanda, auro, argento, serico sint exornanda. 4. in processiōibus & supplicationibus publicis circumferenda, & populi contrectata-

rectationi, osculis, & aspectui exponenda. 5. ita ut peculiaris & meritorius sit Dei cultus, si populus impetranda gratia & causâ ante illa gestu & animo adorabundus procidat, & candelis, ferico, corollis veneretur. 6. Et sit sacrificium Deo gratum, si reliquias illis offerantur pretiosa dona. 7. atq; proinde tangentes, exosculantes, vel etiam aspectantes saltem multas mereantur peccatorum indulgentias. 8. oratio item melior, dignior, Deoq; acceptior sit, & eam ob causam in necessitatibus vota sint facienda, & peregrinationes ad loca reliquiarum suscipienda. 9. Sacramentum quoq; Eucharistiae sanctitas non parum augeatur, si in altari reliquias sanctorum inclusæ habeantur. 10. quin & juramenta fieri debeant tactu bisce reliquias, & deniq;. 11. collo ex devotione & fiducia ad Deum & ad sanctos suspendenda sint, licet de plurimorum veritate parum vel omnino nihil constet, dubiumq; sit, latronum, asinorum, camelorum, boum, caprarum, an sanctorum veneremur ossa & cineres? Hic questionis status est, de quo decertamus, ad quem oppugnandum & expugnandum argumēta nostra ita informamus: QUOD CUNQUE DOGMA 1. ēst ἀγεαφον. 2. ἀντιγεαφον. 3. ἀλογον. 4. ADVERSUM PRIMITIVÆ ECCLESIAE
 5. OBNOXIUM MULTIS FRAUDIBUS ET IMPOSTURIS, TELLUD A CHRISTIANIS SALVA CONSCIENTIA ACCEPTARI NEQUIT. ATQUI DOGMA DE RELIQUIIS SANCTORUM DICTO MODO COLENDIS ET VENERANDIS TALE EST E. SALVA FIDEI ORTHODOXIA IN ECCLESIA ADMITTI NON POTEST. Major hujus generalis Syllogismi suis coruscat radijs, neq; Soli accensâ face opus est. Minorem confirmatam & illustratam reddemus persingula membra. Primum est, quod spiritus sanctus in sacra scriptura IGNORET illum religiosum reliquias debitum cultum, id quod inde patet, quia nullum potest indicari MANDATUM, quo fideles jubeantur sepulta mortuorum corpora ervere, in templis collocare, & in processionibus circum gestare: nulla potest proferri PROMISSIO quâ Deus

M 3

hoc

hoc cultu sanctis deservientibus pollicetur veniam & remissionem admissorum peccatorum, & benevolam acceptionem precum ad cineres istos factarum: nullum potest monstrari in tota sacra scriptura E X E M P L U M, quod reliquiae sanctorum collosint suspensa ad excitandam devotionem, vel facta vota, vel suscep& peregrinationes ad loca, ubi reliquiae erant reponit. Unde perspicuum est & nulli non obvium, hunc cultum esse θεοθρησκείαν, quæ speciem quidem habeat sapientiæ, sed Deo nequaquam probetur, sed tanquam θεωλογικας species respuitur. Excipit Bellarminus, θεοθρησκεία non significare cultum quomodo cung, voluntarium i. e. non preceptum à Deo sed ab homine excogitatum: sed cultum superstitionis, ut noster Interpres recte vertit, sive falsam religionem. Et videt Bellarm. causam suam ē sacrissimis non posse liquidò demonstrari, ideoq; rimas querit, quibus elaboratur & propterea hanc adinvenit distinctionem, quæ tamen non quicquam iuvat Jesu uitam, siquidem absolute & indefinitè loquitur, omnemq; cultum intelligit, etiam qui speciem aliquam sapientiæ habet per humilitatem animi, & laetionem corporis, & fit juxta præcepta atque doctrinas hominum. 2. superstitionem esse jam patet, quia præter scripturam assertur: idemq; probabitur ulterius. Minorem ut destruat Bellarm. quædam S C R I P T U R A E E X E M P L A proponit, verū ἀτόπως ηγεμόνως, ut constabit. Primū est ex Exod. 13. Moses discessurus cū populo ex Ægypto in Palæstinam noluit ibi relinquare ossa sancti Josephi jam dudum mortui, sed ea honorifice secum asportavit, & transtulit in terram promissionis. Et Major hujus Syllogismi: Quicquid Mosi licuit, illud adhuc dum hodie nobis imitari licet, non est orthodoxa & vera, siquidem multa extraordinariè fecit Moses, quæ imitari simiarum more hodie nobis non convenit. Alias enim liceret indicata causā injurium occidere, quod nulli hodie conceditur. 2. committitur Elenchus parium. Josephus enim Gen. 50. ¶ 24. juramento obstrinxii fratres suos & posteros eorum, dicens:

Deus

Deus visitabit vos: a sportate ossa mea vobiscum. Nititur ergò factum Mosis expresso mandato à Patriarcha ex fide in futurum Messiam factō Heb. II. § 21. Ubi verò Petri, ubi Pauli, ubi ceterorum martyrum & sanctorum mandata translationem cadaverum exigentia delitescunt? 3. committitur fallacia Finis. Josephus suum corpus in terram Canaan deportari mandavit, non ut ibi supra altare poneretur, populo tangendum, ex osculandum, vel spectandum ex biberetur, vel ut ad illud peregrinationes fierent: sed ut esset in testimonium promissionā de terra Canaan. Solari enim illos voluit in afflictionibus, quas sustentaturos Israëlitas sciebat ex Gen. 15. § 13. in terra Aegypti, quò vid. in patientia possiderent animas suas, siquidem certò aliquando è domo servitutis essent exituri. 2. ut demonstraret fidem suam in futurum Messiam, qui in terra Canaan nascitus, ibidemq. Mediatoris officium completurus erat. Pontificij verò transferunt non harum causarum gratiā, sed ut religioso adorent cultu, & citius ibidem Dei gratiam consequantur. Hinc quamvis multis undiq; circumsepti fuerint Judæi in deserto calamitatibus, nusquam tamē Josephi reliquias Opis impetrande gratiā (ut verbis Tridentinæ Synodi utar) adiisse leguntur, & postquam deportatae sunt in terram Canaan, ibidem sepulchro ingestae dicuntur ir. Sichem, in parte agri, quem emerat Jacob à filijs Hemor, Patris Sichem Jos. c. 24. § 32. Locus verò Ecclesiast. 49. v. 18. hoc vuln. quod reliquiae ab Israëlitis diligenter fuerint asservatae, ac si aliquo operimento defendenterur & munirentur, id quod vis vocis ηπειρηπονα infert. 4. plus est in conclusione, quam fuit in præmissis: Reliquiae sanctorum transferre. E. & adorare licet, religiosè venerari licet, gratiam & Cito rem precum ex auditionem ibi sperare licet.

Secundum exemplum est ex Deut. c. ult. ubi Deus ipse (ut Hieronymus contra Vigilantium argumētatur) corijs Mosis honoravit. dum illud proprijs manibus sepelivit. & tantum abest ut hoc exemplum probet causam Pontificiam, ut vel

ut vel maximè improbet & impugnet. Nam 1. Deus Mo-
sis corpus non altari super imposuit, non ad illud adorare
jussit. *Quo ergò modo corpus Mosis à Deo fuit honoratum*, eodem
nobis honorandæ erunt sanctorum reliquæ, nim. honestè sepelien-
do, & terram mandando. 2. quæ cōsecutio: *Deus honoravit cor-*
pus Mosis. E. religioso cultu? E. idem nobis imitandum erit?
3. quinimò quia Deus noverat populum Israëliticum οι-
κείδωλον esse, ipse Mosen sepelit, ejusq; sepulchrum abscondit, ne
ad ipsius corpus religiosè honorandū converterentur Judæi. Hinc
Chrysost. hom. 5. in Matth. dicit, quod Satban voluerit se-
pulchrum Mosis manifestare, ut Judæi religiosè illius reliquias co-
lerent, sicut fecerant cum serpente æneo: id verò Archangelum Mi-
chaëlem ex mandato divino prohibuisse, ac sepulchrum occultum
manere voluisse. Hinc Epist. Jud. v. 9. memoratur, quod Ar-
changelus contenderit cum Satbana super corpore Mosis. Exci-
pit Bell. c. 4. l. 2. de rel. sanct. probabile esse, sepulchrum Mo-
sis occultatum fuisse, ne à Judæis coleretur pro Deo. Negat tamen
idem nunc periculum esse in reliqüs aliorum sanctorum; Nam po-
pulus Judæorum (inquit) eo tempore propensissimus erat ad ido-
lolatriam, ita ut etiam vitulos aureos coleret. Unde post captivi-
tatem Babyloniam, quia populus ille non amplius coluit εἴδωλα, vi-
demus Deum illustrasse sepulchrum Isaiæ, Ezechielis, Jeremia, He-
lisi, Abdiæ, & aliorum multis miraculis, & gratum habuisse cul-
tum, qui ossibus eorum exhibebatur. Et hoc ipso loco Bell. dicit
probabile esse, corpus Mosis licet mortuum conservasse adhuc
splendorum vultus & decorem, quem antea habebat, sicut multis
sanctorum accidit, & ex hoc ipso splendore postea probabit ossa &
cineres sanctorum esse venerabiles. Inuria ergò videtur illa-
ta esse Mosi, quod debito privatus est cultu, & abusus non ita
præcaveri debet, ut tollatur omnino usus, præsertim religio-
sus. 2. non adeò stupidi & excordes fuerunt Judæi, ut cre-
dituri fuissent ipsum de mortui Mosis corpus esse Deum creato-
rem celi & terre, sed hoc tantum putarunt, à religione non
esse absolum, si per istud corpus Deum colerent & revere-
ren-

reretur, sicut id factū est in serpente aeneo, & vitulis aureis. 3. manifestam hodiè idololatriam à Pontificijs cōmitti ex superioribus notū esse potest, idemq; hic probatur quia à reliqüs expectant gratiam Dei, peccatorum remissionem & indulgentiam, quæ omnia non solum præter, sed & contrascripturam afferuntur.

Tertium exemplum depromit Bellarm. ex 4. Reg. 13. c. ubicum ossa Elisei tetigissent aliquem hominem mortuum, continuò illum ad vitam revocarunt. Non ergò Deus contemnit ossa sanctorum, sed ea honorat, & honorare cupit, dum per illa miraculum tam insigne patravit. ¶ Crimen falsi committit suita, quando nobis hanc attribuit sententiam, quasi statuamus Deum contemnere ossa sanctorum, & illa honorari non debere. Non enim probamus istam Calvinistarum *negationem*, quâ corpora sanctorū, Irenai, Hilarij, & Martini anno 1562. effossa & cremata in profuentem abiecerunt, si Surio fides habenda & Bellarmino ex ipso citanti, sed mens nostra ex formatione legitima status controversiæ conspicitur. 2. committitur Elenchus parium. Exemplum enim Elisei planè est extraordinarium ad confirmationem specialis ab ipso facta prophetie factum. Vaticinatus namq; erat propheta Cygnæo more, quod Rex Israël percussurus sit Syros gravissimè tunc Israëlitas prementes, & post hoc vaticinium fato concessit. Interea temporis fit, ut prædones Moabitæ palantes divagarentur per Judæam, & quosdam sepulturā hominis cuiusdam occupatos incautos opprimerent, qui ne prophanaretur hostiumq; libidini exponeretur demortui cadaver, non habentes spatiū faciēdi foveam, proximi monumenti, quod forte fortunā Elisei prophetæ erat, tymbam aperuerunt, & in illam non deposuerunt, sed ob instantem hostium vim projecerunt mortuum, qui ad Elisei ossa delapsus eorum contactu vita restitutus est. Deus ergò, ut cum propheta non ipsius quoque prophetiam expirasse & sepultam esse ostenderet, hoc miraculo prophetici oraculi veri-

N

tatem

tatem comprobare voluit, & simul consolationem perhibere anxijs Israëlitis, unde Ecclesia. c. 48. v. 14. εποιησε προφετεῖαν dicuntur Elisæi ossa. Verum hæc extraordinaria ratio cessavit in cæteris prophetis, & hodiè in sanctis. 3. invertimus argumentum: sicut Elisæi corpus, licet miracula ediderit, non fuit erutum, non elevatum in altari, non auro, argento, ornatum non circum gestatum, non factæ leguntur ad illud peregrinationes: Ita nee hodie alio modo & ratione honoranda sunt sanctorum reliquiae, quam sepultura & defoßione interram.

Quartum Exemplum suppeditare existimat Cardinalis 4. Reg. 23. cap. ubi cum Josias delubra idolorum revertetur, & omnem idolatriam delere vellet, tantum abest, ut reliquias sanctorum delendas esse existimarit, ut cum aliorum mortuorum corpora effodisset, & incineres redigisset, ossa tamens sancti propheta ibidem reperta a servari jussit. Et rursus sycophantam agit Bellarminus & per calumnias virulentissimas nobis attribuit, quasi sanctorum reliquias delendas esse censeamus, de quo tamen ne quidem somniavimus unquam: immo contrà debito honore (civili puta) juxta scripturæ sacræ tenorem prosequimur. 2. non potuit Josias propter idolatriæ suspicionem abolere reliquias illius prophetae, cum nullibi dicuntur ad illius ossa & cineres concurrisse, gratiam ab ipsis exceptasse, & sic idolomaniam exercuisse Judæi. 3. Exemplum est ἀπόστολος. Audiens n. Rex esse sepulchrum prophetae veride Juda, non jussit erui & in templo collocari, sed dicit: Dimitte eum, nemo commoveat ossa ejus. Et intacta manserunt ossa illius. An vero Pontificij in sepulchris relinquunt defunctorum sanctorum ossa? an intacta dimittunt? nullo modo, sed contrà magnam felicitatem putant, si eruant, si tangant, si circum portent.

Quintum argumentū est ex Es. 11. c. ubi de sepulchro Domini legimus: In eum (Mesiam videlicet) gentes sperabunt, & erit sepulchrum ejus gloriosum. Hunc locum de sepulchro Christi intel-

intelligi certum est tum ex ipsis verbis, tum ex Apost. Röm. 15. Quod autem non loquatur de sepulchro saltem pro eo tempore, quo ibi Christus latebit, sed etiam pro tempore futuro, ac proinde reliquias honorandas, docet Hieronymus in Epist. ad Marcellum. ut migret Bethlehem, ubi dicit, Isaiam praedixisse id, quod modo fit, ut sepulchrum Domini ab omnibus honoraretur. Et in Hebreo habetur vox, quæ idem est ac requies, & proinde non ad sepulchrum tantum restringitur, sed ad omnia spectat, quæ ipsius morte sunt subsecuta. Gloriosa est ipsa mors propter miracula: gloriosa est sepultura: gloria descensio ad inferos: gloria resurrectio: gloria ascensio: gloria sessio ad dextram Patris: gloriosum regnum, quo cuncta, & suos specialiter gubernat: gloriosus deniq; erit ejus ad judicium reditus, & gloriosum tandem imperium in vita æterna.

Quando vero sepulchrum Christi fore dicitur gloriosum, non id vult Propheta, quasi ad illud hominum concursus fieri deberet ex omnibus terre angulis spe consequenda satisfactionis pro peccatis, & recuperanda sanitatis à morbis, unde per totum universum dimanaret & per volaret ejus fama, atq; sic non contemnendam compararet gloriam. Sed gloriosum nuncupatur respectu glorioorum sepulchri Curatorum, Iosephi & Nicodemi, virorum senatoria gravitate & autoritate conspicuum, opibus quoq; non parum pollentium, quorum hic publicus sacræ Theologiæ Professor in Academia Hierosolymitana, ille Politicus Jurum forensium non ignarus, vir probus, amans justitiae & aequitatis erat. Hi post habitu omnipiculo, quod imminere ipsis poterat à Pilato, ne multaret eos & bonis & vita, eò quod crimen rebellionis subire videbantur, dum injusti quasi judicij accusarent præsidem: à Concilio & Senatu, ne exclusi omnique; privati honore & dignitate infames redderentur: à populo, ne lapidibus obrueretur, vel in crucē ipsi quoque adigerentur, quod causam suscepabant & patrociniū hæretici (ex Judæorum sententia) & seditiosi: post-

N 2

habito

habito (inquam) hoc omni periculo crucifixi curam habere non erubuerunt, sed honorifice eum sepulchro ingesserunt, quod aliâs lictores & carnifex facere debebant, quorum consortium nullus non honestorū civium defugit. Scilicet divino destinati erant decreto, ut Judæi conficerent, objeces & claustra suo furori posita esse, ut non, quicquid libeat, cum defuncto agere possint. 2. Gloriosi monumēti ipsius. Solebant aliâs Judæi maleficos vel in humatos in proximam vallem feris devorandos abijcere, vel pauxillo terra eruto, exigua facta fovea in illam non deponere, sed deijcere, terraque rursus obruere in ipso supplicij loco, quos postea bestia de noctu adventantes facilè eruebant, & discerpebant. Ne idem circa Christum fieret, misit Deus pater Josephum, qui ipsum in pretioso & nobili depositis sepulchro, ut pote quod fabrefactum erat in per pulchro pomario, nuper excisum (λελαουνυέρον) in solidâ aliqua petra, pro more Judeorum, & quod maximum, adornatum pro ipso senatore, homine prædivite: ut ad impletetur scriptura, quæ sepulchro ipsum inferendum prædixerat. Psal. 16. 3. ratione modi sepeliendi, qui itidem non ignominiosus, sed maximè gloriosus fuit. Involuebatur namq; sindoni, linteaminis generi tenuissimo, subtilissimo, & pretiosissimo, è lino Ægyptiacō cōfecto, quod plerumque ex urbe Sidone Hierosolymam ab institoribus deportabatur, & propterea non parvo constabat. Quin & Nicodemus mixturam ferebat myrra & aloës, ad libras fermè centum, quibus arcebatur corruptio & putrefactio. Non viliore itaq; modo Christus sepultus fuit, quam si nobilis aliquis Judæus è peranti qua prosapia fuisset oriundus: quod respicit Propheta, quando dixit, sepulchrum ejus fore gloriosum. Quod autem Bellarminus ad stabiliendum Reliquiarum cultum hunc locum adducit, turpem alii fallaciam committit. 2. potest etiam intelligi de gloria Ecclesie, quæ habitatio Domini est, & gloriâ nitet internâ ps. 45. 3. locus Rom. 15. nihil quicquam de sepultura agit, nec

nec hæc propheta verba citat: loquitur a. de *vocatione gentium ad consortium Ecclesie*. 4. de Hier. idem sentimus, quod ipse de alijs in comm. c. 23. Matth. quod descripturis non habet authoritatem, eadem facilitate contemnitur, quâ assertur. 5. nulla sequela: *Sepulchrum Christi gloriosum est. E. adorandum. E. ad illud peregrinationes facienda. E. quid adeunt, citius à Deo exaudiuntur, & remissionem merentur peccatorum. 6. parum religionis habuissent Apostoli & primitivæ Ecclesiæ Christiani, qui debitam sepulchro Christi nunquam detulissent reverentiam & honorem.*

Sextum Bellarmini argumentum hoc est: *Si Christus hic adesset, & nos vestem ejus de votè ex osculareremur, continuò nos Idololatras Lutherus & Calvinus diceret; at mulier Hæmorrhœa solam fimbriam Christi fideliter tetigit, & sanata est. Mattb. 9. & si religioso cultu prosequerentur & adorarent Christi vestimenta, jure utiq; de idolatria ipsos accusaremus, quòd honorem Christo Soli debitum per analogiam tribuerent creaturis, cum tamen Deus suam ipsis gloriam non communicet. 2. non legitur mulier religioso cultu adorasse fimbriam vestimenti Christi, sed vera fide in Salvatorem credit salvam se fieri posse, si vel saltem vestem ejus aliquantulum tageret, ideoq; in Christum, non fimbriam fiduciam collocavit. Athanas. in l. quòd duæ sint in Christo naturæ: Mulier illa, quæ Christi fimbriam tetigit, non in fimbria, sed in ejus, qui togâ vestitus erat & cuius erat fimbria, in visibili potentia spem suæ comperta est collocaisse. 3. sanata est mulier non à fimbria, sed à Christo, à quo duximus ēξελήθε Mar. 5. v. 30. Luc. 8. v. 46. 4. nō habemus ullum preceptum venerandi vestimenta Christi, sed Christum: non promissionem, si quis religiosè illa prosequeretur, sed si Christum: destituimur deniq; probato exemplo. Quis enim dicat, adeò irreligiosos fuisse Apostolos, & securos divini cultus, ut nunquam debitum vestibus Christi obtulerint honorem. Quare quicquid ogganniat Romanista, non persua debit adorationem fimbria. 5. sanatio*

fuit temporaria, & ~~q[uod]libet ob præsentiam corporis Christi.~~

Septimum exemplum. Non sunt Act. 5. reprobensi populi, qui certatim ad umbram Petri e modo, quo poterant, attingendam accurrebant, sed potius fidei sue & præmium rectulisse dicuntur, Et tamen quæ reliquæ viliores ipsa umbra cogitari possunt? Neque habiti sunt Act. 19. superstitiones, qui Pauli sudaria & semicinctia deferebant ad agrotos, ut etiam nos modò facimus, sed potius religionem illorum miraculis confirmabat Deus. Repetatio dicitur est, an Christianæ fidei primitus addicti religioso cultu adoraverint umbram, sudaria, & semicinctia Petri & Pauli, quod sacra scriptura non asserit, nec probatum unquam reddere poterit Jesuvitta. Hæc enim verba Act. 5. v. 12. Per manus autem Apostolorum edebantur signa & prodigia multa in populo. V. 25. ita ut in plateas ex portarent infirmos, & ponerent in lectulis & grabatis, ut venientis Petri vel umbra ob umbraret aliquem illum. Sic Act. 19. v. 11. Virtutesque non vulgares edebat Deus per manus Pauli. V. 12. ita ut etiam super infirmos deferrentur à corpore ejus sudaria & semicinctia, & recederent ab eis morbi, & spiritus maligni egredierentur. Ubi neverbulum quidem de adoratione, vel religiosa veneratione, sed per ea plurima miracula edidisse dicuntur Apostoli, quod donum primitivæ Ecclesiæ erat peculiare & singulare, promissum Mat. 15. ad confirmandam fidei doctrinam: nunc autem illud cessavit. 2. licet populus adorare voluisse, non tamen istud permisissent Apostoli, cum & ipsi istum honorem detrectarent, ut Petrus, Act. 10. Paulus & Barnabas Act. 14. Angeli ipsi Apoc. 19. & 22. 3. quæ sequela: per sudaria editæ sunt miracula. E. veneranda. E. religiosæ colenda sunt. E. id facientes merentur peccatorum remissionem, & voti consequitionem? Virgâ Mosis, Pallio Eliæ, Sale Elisei, ut & virgulâ in Jordanem abjectâ facta sunt miracula. E. bæc omnia fuerunt religiosa? Hæc sunt Bellarmini argumenta è scripturæ. penu de prompta, vel potius detorta, & sumimâ vi contorta. Ad ducitur ab alijs scriptoribus etiam locus 1. Gen. 49. v. 29.

ubi

ubicomprobatur translatio. Et nos illā simpliciter non negamus, cum habeamus exemplum in Saule & Jonathano. 2. Sam. 21. v. 14. sed religiosam, sed ad cultum necessariam. Causas, ob quas petiit Jacobus transferri, si desideres, sunt terra promissio, Ecclesia conjunctio, Messiae expectatio, & spes resuscitationis cum Christo. 2. 1. Reg. 13. v. 24. & Dan. 6. v. 21. c. 14. v. 40. ubi irrationalis creaturæ sanctorum corporibus perciperunt. Et quæ sequela. E. reliquias sunt adorandas? Num bestiæ dogmata dictitant, & conciones de fidei articulis habent? Num à miraculis ad cultum consequentia ulla est? 3. Syr. 46. v. 15. c. 49. v. 12. Et dicuntur virere ossa prophetarum & Iudicum, in suo loco, qui sepulchrum. 2. locutio est metaphorica, innuens memoriam sanctorum ibi vigere, florere, & reverenter celebrari. 4. Act. 8. v. 2. Fecerunt planctum magnum. Et pulchre. E. religiosum reliquias exigunt cultum? Quis non ineptiam adversariorum oculis videt, manibus palpat?

Secundum generalis Syllogismi membrum est, quod reliquiarum veneratio Pontificijs usitata non solum PRÆTER sed & CONTRA sacram afferatur scripturam, eique diametro repugnet, id quod probamus i. à contrario mandato Gen. 3. v. 19. pulvis es, & in pulvorem reverteris: ubi statim post lapsum πελοπτασσων, quia novum aliquid ipsis obtingebat, mors vid. Deus ostendit, quid agendum conveniat, & quomodo tractandi sint de mortui. Sic Eccles. 12. v. 7. Revertatur pulvis in terram, unde erat (non reponatur in altari, non circumgestetur) & spiritus redeat ad Deum, qui dedit illum, Es. 26. v. 20. Vade populus meus (non ad altaria, ad templa, sed) in tra in cubiculatua. Es. 57. v. 2. Requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directiones sua. Eccles. 7. v. 38. mortuo non probibeas gratiam tuam. Quam gratiam? secundum judicium contegendo corpus illius, & non despiciendo sepulturam illius. c. 38. v. 16. non elevando, non circumgestando, non ex osculando. Tob. 4. v. 2. Cum acceperit Deus animam meam, corpus meum sepeli: v. 5. Cum autem & mater compleverit tempus vita sua, sepelias

pelias eam circa me. 2. à contrarijs exemplis. S A R A , cuius omnes honestæ matronæ filie sunt i. Pet. 3. v. 6. post mortem sepulta est ab Abrahamo in spelunca agri. Gen. 23. v. 19. Sic & Abraham Gen. 25. v. 8. 9. Isaac Gen. 35. v. 29. Jacob Gen. 50. v. 13. Joseph. Jos. 24. v. 32. Et ad horum sanctissimorum patriarcharum monumenta adorandū, & citius petit a impetrandi gratiā accedendum esse nullum mandatum adest, nulla promissio, nullum exemplum, cum tamen semper Judæi in solennibus precandi formulis adoraverint *Deum Abraham, Deum Isaac, Deum Jacob, Deum Patrum suorum.* Sic Moses ab ipso Deo sepelitur Deut. 34. v. 6. Joshua ab Israëlitis Jos. 24. v. 30. Simson à fratribus Jud. 16. v. 31. quorum tempore si vixissent Pontifices Romani, procul dubio eorum sepulturam in bibuissent, sed in delubris potius collocassent, ut hostium incursionibus oppressi ad ipsorum reliquias opis Impetrandæ gratiā decurrerent. Dubium enim non est non minus ac Georgium vel Martinum rerum bellicarum scientiā instructos ipsos fuisse, & petentibus subvenire potuisse. Sic etiam sanctissimi prophetae terrae commendati & sepulti sunt: Samuel 1. Sam. 25. v. 1. Eliseus 2. Reg. 13. v. 20. Joiada Pontifex 2. par. 24. v. 16. Ita Reges quoque: David 1. Reg. 2. v. 10. Salomon 1. Reg. 11. v. 43. Asa 2. par. 16. v. 13. Josephat 2. par. 21. v. 1. Ezechias 2. par. 32. v. 33. Josias. 2. par. 35. v. 14. Sic & in N. T. ille prophetarum omnium maximus Johannes Baptista capite truncatus ab Herode non asservatur à discipulis suis, non religiosè adoratur, non auxilium ad ipsius cadaver petitur à Deo, sed honorifice tumulo ingeritur, & humatur Matt. 14. v. 12. Sic Christus sepulturæ traditur à Nicodemo & Josepho: Stephanus quoque Protomartyr à primitivæ Ecclesiæ membris terræ commendatur: non ad ipsius sepulchrum factus legitur concursus, nō suscepit peregrinationes, non remittet ad ipsius tumulum iniquitates. Nec potest ullum contrarium vel mandatum vel exemplum è Canonicis sacræ scripturæ libris

pro-

Proferri, unde ὁ φαλμὸς φαρεγῶς patet dogma illud Pontificis
in evançilior esse sacrī paginis.

3. A prohibitionē εἰδωλολατρίας. Vix enim ullum peccatum severius punitur & prohibetur à Deo, quam hoc idolomania & crimen. Jam autem idololatras esse Pontificios ex sequenti conspicuum est argumento: *Qui cunḡ bonorem Soli Deo debitū tribuit creaturis, ille idololatra est*, quam propositionem suprà reddidimus confirmatam. Atqui Pontificij bonorem soli Deo debitum creaturis assignant, dum reliquias & osfibus religiosum adscribunt cultum. Ille enim cultus aut est diuinus, & sic habemus, quod volumus: aut est humanus, civilis, & sic non religiosus. Nec est ut excipient esse analogicum, imperfectum, improprium. Participat enim aliquot tertium univoco, perfecto, & proprio: & impropriā latrā, quoque latrā est. Deinde ab inanimatis & ex anguis ossibus openē auxilium expectant, gratiam divinam ipsis attribuunt, indulgentiam peccatorum sibi promittunt, ad juramenta, que pars sunt divini cultus, adhibent, & sapenum erò falsas & suppositicias habent reliquias, quas si religiosè colas, ipsi Pontificij non negant esse idololatriam. E. Pontificij sunt idololatre. Ex cipit Bellarminus 1. nullum unquam Catholicorum reliquias invocasse: nunquam auditum esse quenquam in precibus aut litanijs dicentem: sancte reliquia orate pro me, neminem unquam divino eas honore affecisse, vel Christi loco adorasse. Se enim reliquias honorare & osculari, ut sacra pignora patronorum suorum, sed nec adorare ut Deum, nec invocare ut sanctos, sed minore cultu venerari, quam sanctorum spiritus nendum Deum ipsum. Et De idololatriæ natura & essentia non esse, ut honor creaturæ tribuatur. Sic ut Deo, suprà levicūm clarissimè est, & demonstratum, etiam illos idololatriæ crimen subire, qui Deum non debito modo, ut ipse in verbo exigit, venerantur; id, quod τὴ σκηνολατρία καὶ λαταρολατρία in papatu sit. 2. nondum à Bellarmno aut ullo Pontificiorum indicatum est, quis sit ille cultus minor, nec τὴ σκηνολατρία μικρός λέγεται.

O

evadē-

evadere poterunt. Nos quidem honoramus sanctos, verum bono scripturis conveniente, videlicet sepeliendo, et terra commendando, non adorando, non elevando, non itinera adeos suscepit ando. 3. quando dicunt se invocare sanctos, utique bonorem Deo debitum creaturis assignant, siquidem solus Deus invocandus est, & sic misericordices suo se indicio produnt. 4. nec Israëlitæ vitulus aut Baali dixerunt: *Vitule ora pro me, Baal ora pro me*, sed ad idolum vituli, ad idolum Baalis verum invocarunt Jebovam. 5. falsum est Pontificios non petere à reliquijs, ut orent pro se. Nam in processionali Cadurcorum, qui sunt Galliæ Aquitanicæ populi, in Abbatia Fontis invocata est mappa, super quam Christus cœnam (uti dicunt) administravit, & à monachis cantatum est: *sanctissima Dei mappa, ora pro nobis.* Sic ijdem invocarunt sudarium Christi his verbis: *sanc& t;e sudari, ora pro nobis.* Sudarium Christi liberet nos à peste, & morte tristi, ut refert Polan. in syntagma l. 9, c. 30. Quomodo alloquantur Sudarium Veronice, ostensum est supra part. 1. Sic Lanceæ & Clavis Domini tribuunt introductionem in cœlestia gaudia, ubi ita in festo eorum canit Ecclesia Romanensis: *Ave ferrum triumphale, In transpectu stultum, Cæli pandis oslia, Fecundata in cruento, Felix basta nos amore, per te fixi saucia, &c.* Excipit 2. nullum esse heic idololatriæ periculum, sed hunc cultum potius detestacionem esse omnis idololatriæ. Nam Martyres mortui sunt, ut idololatriam destruerent: quiergo martyris reliquias colit, indicat se gaudere de idololatriæ destructione, & rectè Christiani apud Ruff. l. 1. c. 35: cum transferrent reliquias Babylæ, canebant magna voce: *Confundantur omnes, qui adorant sculptilia.* Et parum refert, quid dicant doctores pontificiorum: ipsa praxis Ecclesie eorum satis loquitur. Nec sancti martyres hunc cultum exegerunt, nec si exegissent, veri martyrij nomine tegere potuissent. 2. Sic etiā Pharisei excipere qui vissent, aedificando monumēta prophetarū, qui idololatricos Israëlitarum cultus taxantes mortem sibi ipsis accersierant, se de-

declarare, non placere sibi facta majorum. At respondet Christus, eo ipsos illo testificari, se consentire patrum cædibus, quod sepulchra eorum exornent, concionibus autem illorum non obsequantur, respuant legitimos illorum successores, Iohannem Baptistam, Christum, &c. Sic & pontificij non imitantur virtutes martyrum, quorum sepulchra coronant.

4. Ab injuria in unicum Christi meritum. Non enim est in alio quopiam salus, nec aliud nomen sub cælo datum est inter homines, in quo oporteat nos salvos fieri. Act. 4. v. 12. per nomen ipsius remissionem peccatorum accipit, quisquis credit in eum. Act. 10. v. 43. SOL us ipse calcavit torcular, & de populis non fuit vir cum ipso Esa. 63. v. 3. ipsius sanguis emundat nos ab omni peccata. Joh. 1. v. 7. Jam autem Pontificij assuunt merita sanctorum, & reliquiarū visitatione, inspectione, circumgestatione, exosculatione opem se impetrare, multas peccatorum indulgentias mereri, fiduciam & devotionem ad Deum atq; sanctos augere se affirmant, quod sane sine grandi blasphemia, & conculcatione sanguinis Christi, unius nostri Mediatoris & propitiatorij fieri non potest. Quando profiteri non erubescunt, meliorem, digniorem, & Deo acceptiorem esse orationem factam ad reliquias, ossa, & cineres sanctorum, quam que alias in spiritu & veritate ad Deum in Christi nomine funditur, vide re cunctis licet, ipsos non admodum honorificè de merito Christi, ipsiusq; passione & morte sentire.

5. Ab injuria fidei illata. Sola enim fides est, quam justificatur homo absque operibus legis Rom. 3. v. 28. ne quis glorietur Eph. 2. v. 9. & qui credit in corde, quod Deus Iesum suscitaverit ē mortuis, salvus fiet Rom. 10. v. 9. Pontificij autem hoc dogmate assuerunt mereris nos remissionem peccatorum & indulgentiam per os eorū adorationem, religiosam venerationem, circumgestationem, exosculationem, & peregrinationes ad illa susceptas, quod fundamentalem justificationis articulum evertit. Fides namq; in hoc articulo contra distinguitur operibus, & proinde qui opera fidei assuunt, fidem omnem negant.

Tertium membrum Syllogismi generalis est, quod nullâ quoq; certâ, firmâ & urgente RATIONE per bonam consequentiam è sacris literis petitâ probari possit religiosus reliquiarum & cadaverum cultus, id quod negat Jesu viva, & proinde quasdam ratiunculas proponit, quas excutiemus. Prima est à miraculis factis ad reliquias, que certè non fierent, nisi Deus cultum reliquiarum approbaret: Secunda ex miraculis, quæ sepe in ipsis sanctorum mortuis corporibus cernuntur, per quæ Deus apertissimè nos ad eorum venerationem inuitare videntur. Et ex supra dictis patet miracula nihil conferre ad stabilenda dogmata, nisi prius ad structa & confirmata sint è sacra scriptura stabulis. Non enim propria Ecclesiæ veræ est miraculorum editio, sed communis cum Ethniciis, pseudo prophetis, & Hereticis, & proinde monemur à S.S. ne temere fidem ijs ad bibeamus Deut. 13. Matth. 7. & 24. 2. Thess. 2. 2. adhuc probandum incumbit Bellarmino, quod illa miracula sunt facta ad confirmandum religiosum reliquiarum cultum. Quæ enim connexio: Ad monumenta & in ipsis cineribus sanctorū fiunt miracula. E. sunt adoranda, & in templis elevanda? Apostoli plurima ediderunt miracula, nec tamen unquam religiosam admiserunt venerationem. Sic per ossa Elisei, per virgam Mosis, per pallium Eliæ illustria facta sunt miracula, nec tamen adorata à quoquam leguntur, vel in templo reposita, vel peregrinationes ad illa facta. 3. committitur fallacia Finis, quia illa miracula facta sunt non ad confirmandam σκελετολαγείαν, sed doctrinam & fidem, quam professi sunt sanctissimi Martyres. 4. probandum est omnia illa miracula facta esse à Deo, & non occecatos à Diabolo hominum superstitionum oculos & mentes, ut stabiliret vigentem idolatriam. 5. multa quoq; miracula à Pontificijs plusquam sesquipedalibus verbis jactata falsa sunt, & fictilia, quibus nullus probatorum authorum assentitur.

3. Ratio de præpta est ab invetione & revelatione divinitus facta sanctorum corporū. Si enim Deo cultus reliquiarum non placet

ceteris

ceret, cur servis ipse suis corpora sanctorum, quæ latebant, ostenderet? R^e articuli fidei non nituntur in certis revelationibus, sed certæ & firmâ scripturæ sententiâ. 2. etiâ hodie crebras revelationes & Enthusiasmos jactistat Anabaptistæ, Wigeliani, & alij bujus farinæ bæresiarchæ, an propterea dogmata sunt, quæ ab ipsis effutiuntur? 3. Probandum est Bellarmino, ab ipso Deo factas esse revelationes, non à Diabolo dicitur auctoritate eis turpissimè fuisse illusum. 4. multæ revelationes sunt supposititiae, & apocryphæ, quæ nunquam evenerunt.

Quarta ratio est ex translatione reliquiarum de uno loco ad alium, honoris causâ ab antiquis celebrari solitâ. Nec enim negari potest, quin ad bonorem pertineant sacrorum ossium translationes. R^e honorem politicum reliquijs concedimus, religiosum denegamus. 2. quæ consequentia: Transferuntur ossa. E. adoranda, circumgestanda, exosculanda sunt? E. tribuunt peccatorum indulgentias?

Quinta ratio est ex repositione sub altaribus. R^e illa non probatur ex scripturis, & commiseratione potius, quâm refutatione excipiendum est, quod Bellarminus hujus confirmandi causâ huc adducit locum Apoc. 6. v. 9. qui planè mysticus est, & ad hoc probandum non congruit, cum in cœlo nullum sit propriè dictum altare. At, inquit Bellarminus, hoc arguit, tempore etiam Apostolorum recondita fuisse corpora martyrum sub altari. R^e nulla sequela, & huic repugnat ipsa experientia, cum illo tempore non habuerint tempora, teste ipso Cardinali l. 3. de Rom. Pont. c. 13. Apostoli non habuerunt tunc ullatempora, sed solum in privatis domibus loca quædam destinabant orationi, concioni, & sacris Missarum celebrationibus: Idem patres testantur. Cæcilio Pagano apud F. Minutium Octavio Christiano ex probranti, Cur nullas aras habent, nulla tempora? respondet Octavius: putatis nos occultare, quod columus, si delubra & aras nos habemus? 2. si sub altaribus reponendæ sunt reliquiae, cur supra illas collocaunt Pontificij? cur circumgestant? 3. ἀνακόλθον: Reponuntur

O 3

sub

sub altari. E. sunt adoranda, seu religioso prosequenda cultu.

Sextum ex usu cereorum & lampadum, quibus honorificantur. & dogmata ex scripturis probanda, non ex consuetudine. Illud Exod. 25. ceremoniale est, & ad Leviticum spectat cultum, quod nos in N. T. non obstringit. 2. legitimum cereorum usum, tanquam adjaphoristicum non improbamus, ut videre est in funeribus, non tamen inde statim religiosa adstruitur veneratio.

Septima ratio bimebris est, ab utili, & ab honesto; verum satis in utili, in honesta satis. Ab utili est apud Chrysostomum l. de S. Babyla Martyre: Deus enim nihil ferè utilius nobis reliquit ad salutem, sanctorum reliquiis. Nihil enim efficacius representat & infligit in animo memoriam sanctorum, quam sepulchrum ipsorum. Statim enim atq; videmus sepulchrum sancti alicujus, recordamur illius, & virtutū ejus, patientiae, charitatis, castitatis, pietatis, & simul cogitamus, quātā gloriā fruatur in cælis pro labore brevissimo bujus vitæ. & ex sacris literis ratio petenda est, non ex nostris imaginationibus. 2. confitemur & nos, affectus ex citari rebus visis, verum accuratè distinguimus inter ordinarium, unicè fundamentale medium conversionis, & inter adjumentum memorie. E. secundum quid, non simpliciter verum est, nihil magis excitare ad virtutes. vide Scult. Icon. p. 19. & Cacod. p. 31. 3. loquitur Chrysostomus de sepulbris. E. monumentis ingerenda & sepelienda sunt sanctorum reliquie. 4. Quæ & quanta ἀνακολύθια: Utilia sunt monumenta & corpora sanctorum ad memoriam. E. sunt adoranda, religiosè colenda, circumgestanda, &c? Ratio ab honesto est multiplex. Primum enim corpora sanctorum fuerunt organa animarum ad omne opus bonum. & quæ sequela: E. ad ea orantes citius exaudiuntur, pluresq; indulgencies merentur? 2. fuerunt & sunt instrumenta Dei admiracula. Resp. funiculi ex arena torti: E. meritorius est cultus, si quis ea adoret & exosculetur. E. omnia omnium Prophetarum corpora fuerunt adoranda. Cur igitur Deus ab-

abscondidit sepulchrū Mosis? Cur Petrus, Paulus, & Barnabas adorari noluerunt? Cur non adorata est Bileami asina, per quam Deus anteā inauditum edidit miraculum? 3. *sunt pignora patronorum.* Resp. an propterea sequitur esse adoranda, esse gratum Deo cultū, mereri nos plurimas in aliquot mille annos indulgentias? Cur mortuis offerunt, quem vivi detrectarunt honorem? Et sanctos nostros esse Patronos, nondum probatum est. Hæc omnia tantum probant honoranda esse sanctorum cadavera, id quod & nos ipsi asserimus. 4. *Sunt exuviae charissimorum.* Resp. lepidè: E. religiosè eas colere decet? Imò hic ipse fons est, è quo omnis idolatria pullulavit & scaturijt. Acerbè enim dolens pater citò sibi rapti pueri fecit imaginem, & illum qui tunc quasi homo mortuus fuerat, nunc tanquam Deum colere cœpit, & constituit inter servos suos sacra & sacrificia. Sapient. 14. v. 15. 5. *sunt trophya triumphantium.* Resp. Iudit Cardinalis perpetuâ fallaciâ consequentis ob fallaciam causæ. Tò enim esse trophyum, non adæquatâ religiosi cultus causa est: imò ex hoc ipso more exorta fuit idolatria. Quos enim palam homines honorare non poterant, eò quòd longè essent, elongin quo figura eorū allatae evidentē imaginem Regis (vel etiā in ipsis trophyis) quē honorare volebant, fecerant. Sap. 14. v. 17. Sextò designata sunt ad gloriam incredibilem. Resp. Omnis fidelis ad eam designatus est. E. omnis fidelis adorabitur, & qui hoc faciet: merebitur Dei gratiā & peccatorum veniam? Angeli jam fulgent instar lucidissimorum astrorum, & tamen respuunt hunc cultum Apoc. 19. & 22.

Quartum probationis nostræ generalis membrum est, quòd hæc σκελετολαζία destituatur suffragio primitivæ Ecclesiæ & canæsanæ antiquitatis, id quod ex sequentibus videre erit testimoniis. Eusebius l. 4. hist. Eccl. c. 15. refert Epistolam Ecclesiæ Smyrnensis de Martyrio Polycarpi: *Æmulus ac invidus & versutus generis justorum adversarius*

rius, cum martyrij bujus amplitudinem & conversationem ejus
inde ab initio incorruptibile incorruptionis coronam ornari, ac in-
coparabile brabeū acquirere cerneret: hoc curavit, ne corpus cu-
lum ejus à vobis acciperetur. Erant enim multi, qui hoc facere, &
sanctæ bujus carunculae participes fieri cupiebant. Suggesterunt i-
tag, nonnulli Nicet & Patri Herodis, ac fratri Dalces, ut Proconsu-
lem moneret, ne corpus illius traderet, ne Christo relicto, hunc co-
lere incipient? Et hoc dixerunt Iudeis submonentibus & urgenti-
bus, qui etiam nos observabant, ne ex igne illum eriperemus, igno-
rantes, nos nec Christum unquam relinquere, qui pro totius ser-
vandorum mundi salute passus est, nec alium quempiam colere
posse. Nam Jesum quidem tanquam filium Dei adoramus: Mar-
tyres vero tanquam discipulos & imitatores Domini dignè pro-
pter insuperabilem in Regem ipsorum at præceptorem benevolen-
tiam diligimus, quorum & nos consortes & discipulos fieri opta-
mus. Cum ergo centurio contentionem Iudeorum cerneret, pos-
tum corpus in medio, sicut mos ipsis est, combusserunt, atq[ue] ita nos
tandem ossa illius pretiosissimis lapidibus preciosiora & auro probatio-
ra condidimus, ubi id fieri decebat, congregatis cum exultatione &
gaudio Dominus natalem Martyris sui diem ad memoriam eorum,
qui ante certarunt & futurorum exercitationem ac preparatio-
mem celebrare largietur. Excipit Bellarminus, eas reliquias à
Christianis collectas ad cultum pateretum ex verbis citatis, tum
ex contentione adversariorum. Iudei enim (inquit) atq[ue] Ethnici
resistebant, ne reliquias apererentur pretextu pietatis. Existima-
bant enim corpora à Christianis adorari, ut in eodem loco Eusebius
testatur. R. Imò vero contrarium ex verbis patet. Ingenuè
enim confitentur, se non alium quempiam colere posse extra
Christum. 2. ostendunt ipsis, quo fine! desiderarint Polycarpi
corpus, nimicum ut conderent. Dicunt enim: nos tandem of-
sa illius pretiosissimis lapidibus preciosiora & auro probatiora CONDI-
DIMUS, ubi id fieri decebat. 3. ipsi respondet Ethnicorum
calumniæ, se non adorare hæc corpora Sic idem Euseb. l. 7.
c. 16. narrat: *Assyrium martyris cuiusdam corpus humerosuo,*
splen-

splendidōq; & pretioso indumento impositum detulisse, & splendi-
dissimē sepulture quantum conveniebat, tradidisse. Et c. 22.
sanctorum mortuorum corpora complexi sinu exceperunt, lave-
runt, & ad sepulturam ornarunt. Origenes l. 8. contra Cel-
sum: Rationalem animam honorare didicimus, & bujus organa
sepulchro honorifice demandare. In vita Antonij Nullus ad Æ-
gyptum proferat reliquias meas, ne vano corpus honore servetur,
ne vituperat ritus a me, ut nos sis, etiam circa me serventur ob-
sequia; bujus rei gratiā maxime buc sum egressus, ut nemo p̄a-
ter vos locum tumuli mei noverit, &c. Discipuli ergo involutum, ut
p̄aceperat, corpus humo operuerunt, & nemo interim usq; ad hanc
diem p̄ater eos, ubi conditum sit, novit. Vigilantius, qui flo-
ruit circa annum 360. de Reliquiis sanctorum ita: Quid
opus est, te tanto honore, non tantum honorare, sed etiam A D-
O R A R E illud nescio quid, quod in modico vase transferen-
do colis? Quid pulverem in tamine circum datum A D O R A N-
D O oscularis? Prope R I T U M G E N T I L I U M videmus, sub
pretextu religionis introductum, quod ubi cum pulvisculum ne-
scio quo in modico vase precioso, in tamine circum datum of-
culantes adorant, &c. Cyrilus l. 10. cont. Julianum san-
ctorum reliquias non circumstandas, sed in sinu matris & in pro-
fundis terrae occultandas dicit. Concilium Elibertinum c. 34.
Cereos per diem placuit in cemiterio non incendi. Inquietandi e-
nim sanctorum spiritus non sunt. Qui bac non observaverint, ar-
ceantur ab Ecclesie communione. Can. 35. Placuit prohibere, ne
feminae in cemiterio per vigilent, eo quod sex sub obtenu oratio-
nis sceleris latenter committantur. Excipit Bellarminus, Con-
cilium id probibuisse, quia fiebat more Gentilium, inter quos
tunc Christiani versabantur. Et Concilium indefinite loqui-
tur, & probandum est Pontificijs, se cereis accensis non imi-
tar gentiles, cum id aperte fateatur Polydorus Vergilius
in libris de inventione rerum. Et vix perpetuos suos ignes-
ita tuebuntur, ut originem non ad Chaldeos & Persas refe-
rant. Ethæc quidem testimonia non eo produximus fi-

ne, quasi quicquam probent *sine scripturarum Canonicas-
rum autoritate*, sed quando sacras literas habent δύνασθε, -
libenter acceptamus, unde patet, quid respondeñdum
sit Bellarmino, qui admodum operosus est in *conquiren-
dis Conciliorum & Patrum dictis*, nim. primò *scriptura dictis*
confirmandum esse dogma, postea *illustrationis loco* accedere
posse hæc dicta seu *testimonia*. 2. multa id tantum di-
cunt, quod & nos, nim. *sanctorum cineres esse honorandos*,
quod ultrò admittimus. 3. quædam *superstitiones sui seculi*
recensent, quibus propter vitanda scandala cesserunt Epi-
scopi, ne fundamentum fidei penitus evertatur. 4. quæ-
dam non sunt de *canâ & sana antiquitate*, sed ex illius cen-
su, quorum seculo jam gliscebat vel plenis velis invehe-
batur hæc σκελετολατρία. 5. quædam deniq; sunt *supposititia
& falsa*. Huc refer insigne illud testimoniu Erasmi Rote-
rodami in annot. Matt. 23. *Damnat hoc loco Hieronymus mu-
liercularum quarundam superstitionem, quæ quod olim in Phyl-
æterijs faciebant, in parvis Evangelij & crucis ligno, alijsq; rebus
bujusmodi, quæ habent (inquit) zelum Dei, sed non secundum
scientiam, calicem liquantes & camelum deglutientes. Si vir san-
ctissimus hæc sentit de mulierculis, quarum infirmitati par erat
nennibil concedere, quid dicturus sit si videat bodie passim ad
questum ostentarilac Mariæ, quod honore propemodum ex aqua-
tur corpori Christi consecrato, prodigiosum oleum, fragmentula
ligni crucis, tam multa, ut si in acervum redigantur, vix una na-
vis oneraria vebat, bicostentari Francisci cucullam, illic intimam
vestem Mariæ virginis, alibi pectinem Anne, alibi caligam Joseph,
alibi calceum Thome Cantuariensis, alibi Christi preputium,
quod cum sit res incerta, religiosius adorant, quam totum Chri-
stum. Neq; verò hæc ita proferuntur tanquam ferenda & plebecu-
la donanda affectibus, verùm buc ferè summa religionis vocatur,
avaritia sacerdotum, & Monachorum quorundam hypocrisi,
quos alit populi stultitia. Atq; in bisce Comedij primas agunt E-
piscopi quidam factitij, nenusquam valere videātur, hæc suis di-
ploma-*

plomatis approbant, suis nanijs ornant, tant à gravitate, ut quoties mibi legitur istorum comprobatio, minus credam, quam antea credebam. Quibus in rebus nisi gravis inesset pietatis jactura, Christus non tam acriter in hoc hominum genus inveberetur, cum alioquin lenis sit in peccatores. Idem statuit Georgius Cassander in consult. art. 21. p. 147.

Quintum & ultimum membrum generalis nostri Syllogismi est hoc, quod videlicet plurimæ fiant fraudes & imposturæ circa sanctorum reliquias, ita ut sepius pro piorum ossibus latronum, asinorum, equorum, boum, & aliorū animalium ossa venerētur & ex osculētur Pontifici: sepius quoq; vna eademq; unius eiusdēq; sancti reliquiæ multis distinctis habeantur & reserventur locis, adeò ut post mortem plura assumptissime corpora videantur: quedam deniq; nugacissima sunt & fabulosissima mendacia, quin & saepe numero adeò ridicula, anilia & puerilia, ut vel ipsos saniores Pontificios pudeat illas fictitias referre & commemorare reliquias. Sic præputiū Christi ostentatur Antverpiæ quod mirâ fertilitate aliud genuit Romæ, & aliud Bisantij, & aliud Aquisgrani ab angelo Hierosolymis ede-
vectum, aliudq; Pictavi Galliæ. Nihilominus Charrovienses Monachi ja-
ctitant, se integrum habere præputium, seu amputatum in circumcisione pellicu-
lam. Tres guttula sanguinis in circumcisione effusa ostensæ olim fuerunt Ar-
gentinæ: aliæ de cruce per Nicodemii chirothecam exceptæ conspiciuntur Ru-
pellæ pictorum, plenæ phialæ Mantuæ: liquidus sanguis invase chryſallino vi-
dere est Biloni in Avernia; coagulatus in vico proximo, plenus pateris effusus,
Romæ ad Eustachij: sanguis ex corpore examini ante quam sepeliretur extersus,
Brugis in Flandria ad Basilij, aquæ ad mixtus ut ex latere fluxit, Romæ ad Jo-
hannis Lateranensis. Præsepe demonstratur Romæ in æde Mariæ majoris:
in D. Pauli æde ibidem ut & in Hispania in Salvatoris templo lodices Christi
habentur, item incunabula & indusia ejus. Romæ ad Jacobi colitur altare,
in quo sistebatur Christus, cum offerretur in templo columnaq; qua disputans in
templo nitebatur. Hydriæ illæ sex habentur aliquæ Ravennæ, Pisæ, Cluniacis,
Andegavi, & in Hispania in templo Salvatoris, Magdeburgi & Quedel-
bürgi: Autelæ vinum ex aqua factum, conservatur; calcei Christi in sancto
sanctorum Romæ habentur: mensæ super qua Christus cœnam administravit,
in templo Lateranensi Romæ honor penditur; mappa, super quam ad-
ministrata fuit, adoratur apud Cadurcos in Abbatia Fontis; panis particula,
quem distribuit Apostolis, in Hispania in templo Salvatoris ceu Deus adoratur.
Treveris cultrum, quo agnus paschalis dissecabatur, asservant propè Lugdu-
num in templo Mariæ intulanæ, item in Heluetia in Augustinianorum ali-

quo Monasterio calix ille Christi discipulis cum sanguine porrectus, qui unicus tantum erat, ostenditur. Romæ & Genuæ & Arelatæ patinam agni paschalium unicum se habere credunt: supparum Christi sive linteum, quo discipulorum pedes post lotionem abstulerit, Romæ templum Lateranense sibi vendicat, idem etiam Aquisgrani in Germania assertatur, cum impresso vestigio pedis Frustum quinq[ue]panum Romæ in novæ Mariæ æde, aliud frustum in Hispania in Salvatoris æde monstratur, ut & palma, quam Hierosolymas adveniens gesto dicitur, terra, cui institit Lazarum resuscitans, passim sacra habetur. Crux Christi ab Helena Imperatoris Constantini matre inventa antiquitus creditur, & adhuc hodie crux eadem Hierosolymis esse creditur, quam tam Helenæ divi sit: ejus tam innumerabiles portiones & frusta passim in universo orbe in omnibus templis & monasterijs habentur, ut ex ijs propemodum sexcentæ cruces effici possint. Clunium Christiforma Remisin lapide expressa monstratur. Tolosæ inscriptio crucis Christi retineri putatur. Romæ in S. crucis æde eandem reperiri tradūt. Clavi tres, quibus Christus crucifixus est, plurimis in locis assertari dicuntur. Mediolanenses & Carpentoractenses unus ex illis sibi vendicant, duo præterea Romæ, in templo Helenæ alter, alter ad S. crucem inveniuntur: item unus Senis, alias Venetijs, etiam alij duo in Germania, alter Coloniæ, alter Treviris esse, ut & Parisijs in Sacello sanctorum unus esse creditur. Carmelitæ quoq[ue] unum habent: in S. Dionysij templo Galliæ: item unus alias Draguinianæ, item alius in Abbatia, quæ à forpice aurifabri nomen habet, cum veneratione assertatur. Bituriges se quoq[ue] unum habere autumant. Cuspis sarissæ, qualatus Christi transformatum, quatuor in locis Romæ, Parisijs in monasterio forpicis aurifabri, apud Xantones & Selvæ prope Burdegalin adhuc conservatur. Spinea corona Christi in omnes regiones disperita est: Parisijs tertia ejus pars, Romæ magna pars custoditur, Senis, Vincentiæ, apud Bituriges Vesontij, in Monte regio, in Hispania Compostellæ & in templo Salvatoris, in Helvetia, Tolosæ, Mantisconæ, Charrovii, Cleriaci, Sanfloridi, Sanmaximi in Provincia Sal-læ, Novioduno, Coloniæ Agrippinæ, & alibi rami de ea aut toti fasciculi potius nidum ciconiarum, quam coronam efficientes, tanquam res sacra & divina coluntur. Purpura Christi resparsa sanguinis guttulis alibi adhuc remanet. Tunica eius inconfutabilis in pago Argentoliæ propè Lutetiam Parisiorum, item Treviris, item in Turcia à Mahometistis custoditur. Tesserarum militum altera Treviris, altera in Hispania in templo Salvatoris velut sancta res assertatur. Sudarium Christi Niceæ, Aquis in Germania, Traiecti & Vesontii, Cadonii, Lemovici, in Lotharingia, & Romæ in Vestaliu aliquo

aliquo monasterio devotè à plebe honoratur. Arundo, quæ Christo pro sceptro dabatur, Romæ in Lateranensi templo & spongia in æde sacræ Crucis supereft. Triginta Iude argenteit religiosè adhuc asservantur. Caudam asini, quem inequitavit Christus, Genuæ ostendunt. Piscis particulam Christo à Petro oblati, item vestigia Christi aliquot, item lachrymas Christi & sanguinem aut ex hystijs aut ex imaginibus profluxum divino prorsus cultu afficiunt. Wolff. in lect. memor. cent. 46. p. 233. Imago faciei à Christo ad passionis locum abducto sudario impressa ac Veronica data habetur Romæ in æde S. Petri, sed si Lucio Marineo Siculo Historiographo Imperatoris Caroli V. l. 5. dereb. His p. fides est, illa in Hispania quoq; habetur. In Hispania ostédiut vexillū, quo Christus in inferno sus est. Nota hic insignem fraudem circa asinū, quo in vectus est Christus, factā. Accidit aliquādo, ut sacerdoti Italo Germanus peccata sua cōfiteretur, quem ille salsè admodū hunc in modum irritis: In primis sanctum, ait apud se latere thesaurum, quo universa Germania, si eò deportaretur, salus & felicitas possit obtingere. Quod si sancta huius rei sibi premitat silentium, quamdiu Roma & in Italia degat, se thesauro isto incomparabiliterum donaturum. Protinus alter iure iurando se obstringit, se rem in Italia nusquam propalaturum. Itaq; ei communicat sacerdos pedem asini sindoni accurate involutum; affirmans reliquias esse de asino isto, cui Christus insedisset, reservatas. Munus alter cum magna veneratione suscepimus oxusculatur, beatum se iudicans, qui tali thesauro Germaniam ornatus sit. Cum iam Alpes attigisset, gloriabundus preciosas & e sancto asino-reliquias inter comites suos ostentare cœpit, mox alii tres de simili thesauro gloriari cœperunt: nec mora nulla, quineum cum magna veneratione d. promerent, & quo obstricti a sacerdote iuramento eum acceperint, referrent. Quid verbis opus? sibi omnes pariter felices ob hunc thesaurum videbantur. Quæcum audiret QUINTUS, qui aderat, itidem a sacerdote Italo asini pede donatus; Ergo ne, inquit, ASINO ISTI QUINQUE FUERE PEDES: ex colloquiis Mart. Lutheri. Sic D. Heerbrandus part. 2. disp. Theol. disp. 67. de multiplici papatus idolomania p. 1471. refert. Fuit ante annos circiter nonaginta Rotenburgi ad Nicrum sacrificulus quidam, vulgo & ex cognomine Pfaff sele dictus, homo ingeniosus, qui cum Romanam sive religionis sive alia de causa se contulisset, factus est Pontificis Romani indulgentiarius. Redijt itaq; in patriam reliquias instructus penâ ex Archangeli Michaelis ala, cuius virtutes, ut fuit disertus mirifice commendavit, ut merces suas extruderet, quantumq; inde ficeret maximum. Accidit autem, ut quodam Sabatho vesperi diverteret ALTINGÆ, qui est pagus non procul Tubiuga distans, ubi cum genio indulgeret liberius, negligentius reliquias suas custodire cœpit. vino magis deditus quam sacro. Factum est itaq;, ut ex theca reliquia illæ sacrae

surriperentur. Mane postquam surrexisset sacrificulus, requirens suas reliquias, quò merces suas exponere & populo ostentare posset, sublatas esse videt. Nihil igitur cunctatus nec dissimulans, quod hospitam esse consciam iudicaret, rectè in stabulum descendit, èq; proximo præsepi auxillum FOENI arripuit, suaq; inclusit thecæ. Hæ meæ, inquit, sunt reliquiae, quod cum hospita vidisset, ridere illas reliquias cœpit. At qui, inquit ille, iam in templo, sacris modo intersis, eas osculaberis. Quod cum se facturam pernegaret, indulgentiarius pactus est symbolum. Finit à concione impostor pro more reliquiarum suarum virtutes divinas propemodum coram populo nimis credulo deprecare cœpit: esse sc. fænum illud, super quod Christus recens natus in præsepi Bethlehemitico recubuerit, tantasq; habere virtutes inter reliquias, ut qui eas exoscularetur, eodē anno à peste, quem passim in illo Ducatu grassebatur, esset immunis. Præterea etiam arcere omnes adulteros & adulteras, ut accedere non possint, nec illas exosculari. Hospita imposturarum conscientia, & quod de Lucello aliquid decederet, diu cunctata, tandem de SUMPTU maluit, quam D'E FAMA, quod de pudicitia esset alias suspecta, periclitari. Accessit itaq; postremo loco reliquias suis tabuli exoscularans, cui sacerdos submissâ voce, EN ADVENTIS? dixit. Cum verò fama de reliquiarum istarum virtutibus percrebuisse, & homines miseri, qui eas exosculari fuerant, à peste immunes non essent, sed illa correpti miserè perirent, ad Ducem Wirtembergicum Eberhardum rumor pervenit. Is nundinationum illarum imposturas intelligens Theologis Tübingensibus in mandatis dedit, ut impudenti homini ad se accersito unitatem exprobrarent, eiusq; petulantiam contunderent, quod & factum est. Verùm ille artis suæ memor audacter respondit, se neminem fecellisse nec mentitum esse. Cum verò illic contra obiicerent, certum esse multos eo morbo periisse, qui reliquias ipsius essent exosculari & venerati, rursus negavit subiiciens, VITRUM tantummodo, non ipsas reliquias exoscularos esse, sicq; ioco & risu actionem seriam impostor elusit. Sic Johannes Tezelius indulgentiarum scrutarius & ærufscator Pontificius, cum devectis in Misniam & expositis suis mercibus quodam in oppidulo concionaretur, quò magis sese hominibus commendaret, promisit allaturum se ad meridianam concionem egregium quiddam de reliquiis, ac imprimis pulcherrimam pennam Archangeli Michaelis, quam illi Diabolus in duello ex alis evulserit, esse monstratum. Aderant quidam, quibus fraus subolebat, qua propter cibum capiente cum sacerdote Tezelio, cum is à tergo vasculum cum penna in periclinio positum haberet, illi eandem inde suffurantur, & pro ea carbones ingerunt. Minime hoc Tezelius advertebat, sed arrepto vasculo doli nescius ac probè potus in templum properabat, pecunia senes emundurus. Ibi ergo unum mendacium ex alio consuens & de pennâ Michaelis mira prædicans magnam

magnam apud omnes inauditæ rei expectationem, incredibileq; desiderium excitavit, ac iam decurso tempore ac præhenso vasculo, heu, inquit, infelix ego quid egis? cupiebam vobis, auditores, pennam Michaëlis conspiciendam præbere, at erravi, & pro illa carbones arripui, quibus S. Laurentius est crematus. Wolff. cent. 16. p. 95. Et alia id genus sexcenta possent proferri exempla. Sic Andreas Abbas Amelunxbornensis vir eruditus & gravis narrare erat solitus de Eduardo Anglorū Rege ex dentibus laborante, cum mandasset Apolloniae dentes, quæ ubiq; in regni sui templis inter reliquias servabantur, ad se mitti, tot ex unius regni reliquiis Apolloniae dentes coacervatos fuisse, quos aliquot tonnæ capere non potuerint. Chemn. part. 4. exam c. de reliq. pag. mihi 12.. Sic multæ reliquæ & corpora multa pluribus locis habentur, unde *fraus Pontificia* nulli non patere potest. Sic corpus B. Matthiae assertur Romæ in æde Mariæ majoris, idem etiam ostenditur Treviris, item patavij: corpora Protasii & Gervasii Mediolani, & Brisaci Brisgoiz, & Bisantij ad D. Petrum. Bartholomæi corpus Neapolis, item Romæ in templo ei sacra-to & cutem pñsis assertari dicunt. Andreas aliud corpus Melphis, ut & Philippus & Iacobus minor, habent, Romæ alia corpora præter superiora, Marci corpus habetur Reichenavij & Venetijs: VVilhelmi in Gallia & Holstein. Petri corpus reconditum est integrum Romæ in Vaticano, dimidiatum in via Ostiensi, aliquæ particule Constantinopoli. Caput assertatur Romæ in Basilica Lateranensi: pars capitis Romæ in Ecclesiæ S. Praxedis: mandibula cum barba Pictavij in Gallia: dentes Romæ in Ecclesijs SS. Vincentij & Anastasij S. crucis, S. Salvatoris, Lateranensis, S. Laurentij extra muros, S. Sebastiani, S. Praxedis. Cerebrum erat Genevæ, sed deprehensus est pumex populo procerebro ostendi & demonstrari. Ossa multa sunt Romæ in templo S. Laurentij extra muros. Pars lacerti assertatur Romæ in Basilica S. crucis, costæ & digitus manus Romæ in Ecclesiæ S. Sebastiani; digitus pedis Romæ in Ecclesia S. Praxedis. De Dionysii corpore decertant Ratisbonenses, & Galli ad Dionysium. Quia Franci id sibi vendicabant, Ratisponenses Romæ litem moverunt, quibus corpus adjudicatum fuit hac cautione: Qui S. Dionysii corpus hoc non esse diceret, lapidibus obrueretur: qui vero negaret esse Ratisponæ, haberetur pro heretico, quia sedi Apostolicæ rebellis esset. Costas Margarethæ se habere dictitant & prædicatores & Carmelitæ. Canonici Trevirenses, & Leodienses de Lamperticapite depugnat. Capilli aliqui virginis Mariae monstratur Romæ, ad Matiæ supra Minervâ: ad Salvatoris in Hispania: Matisconæ: Cluniaci: Nuceriae: ad Sanfloridi: ad Saniacquerij; alijsq; in locis. Si autem cum corpore sublata est Maria in celos, certe etiam capilli eius eò translati sunt. De

Lacte

Lacte ejus tanta ejus hinc inde copia monstratur, ut si sanctissima virgo tota
vitæ suæ tempore nutrix fuisset, ubera tamen ejus vix tantum lactis reddere
potuissent. Nec enim est ullum tam parvum oppidulum, nullum tam vile
cænobium, in quo non aliquid monstretur, adeò ut vel tredecim optimæ vac-
ca Helyetiæ, quarum ubera ita tument & dispenduntur lacte, ut penè rum-
pantur, vix per annum copiæ ad æquare possint. Decapite Iohannis Bapti-
stæ Ambiani se faciem habere glorianter: & in eal larva, quam ostendunt,
vulnus apparet, quod Herodiadem cultro inflixisse dicunt. Iohannis Angelici.
autem in colæ eandem etiam partem ostendunt. Reliquum verò capit is, nem-
pe àfronre ad cervicem usq., erat quondam in Rhodo, hodiè verò in Melita:
Occiput est Nemorosi: Cerebrum Novij Rantoviensis. Sed nihilominus ad
Iohannis Morienni pars capit is habetur. Est etiam ejus mandibula. Vel on-
tione ad Iohannis Majoris. Altera pars est Lutetiæ ad Iohannis Lateranen-
sis: & extreum auriculæ ad sanctoridum in Avernia: frons verò & capilli in
Hispania ad Salvatoris. Est etiam Novioduni frustum aliquod, quod ma-
gnifico apparatu ostendi solet. Quedam etiam pars Lucæ habetur. Et tamen
Romæ in Sylvestri Cænobio integrum caput Iohannis ostenditur. Senenses
etiam ejus brachium habere glorianter, quod veteribus historijs repugnat,
quæ rotum corpus, excepto capite, exustum esse testantur. Eædem etiam re-
fertunt, unicum illum digitum Iohannis comburi non potuisse, quo Christum populo
monstravit. Et tamen sex hinc inde digiti eius ostenduntur: unus Vesontione
ad Iohannis Magni: Tholosæ aliis: aliis Lugduni: aliis Biturigibus: aliis
Florentiæ: aliis ad Iohannis Fortuiti propè Matisconem. Et sic infinitæ a-
liæ reliquiæ eo rūndem sanctorum plurimis diffitissimis locis habentur &
affervantur, ut vix magnum aliquod volumen ijs recensendis sufficiat. Ex
quibus benevolo Lectori satis superq; apparere autmo, de reliquijs, hinc
inde quæ ostenduntur, quid sentiendum atque judicandum sit, nim. non te-
mere illis fidem esse habendam, nisi certis lexungiosis de earum veritate in dubitate
constet & si deprehense fuerunt genuinae, honestè tumulu & sepulchris esse inferen-
das, non autem religioso prosequendas cultu: quæ prudenti Lectori pro tempo-
ris angustia sufficient.

Faxit Deus benignissimus, ut qui Zelo, sed non secundum scientiam du-
cuntur, salutarem scientiam ex scientiæ fonte I e s u hauriant, & regnum, ubi
vera vigebit scientia, acquirant: quibus contrà scientiæ satis, conscientiæ pa-
rùm, & ita scientes prudentes scientiam spiritus sancti negant, ut conscientiæ
quam humanæ sapientiæ maiorem habentes rationem viam ad veræ scientiæ
culmen deducentem ingrediantur, & strenue decurrant, donec ad scientiæ
æternæ arcem pertingentes verè & religiosè Deum in Tri-
nitate unum & in unitate trinum sciant & cogno-
scant, Amen! Amen!

Th. ev. problem 242, 506